

UUSIA LASTUJA

UUSIA LASTUJA

KERTOMUKSIA JA KUVAUKSIA

KIRJOITTANUT

JUHANI AHO

PORVOOSSA 1892

WERNER SÖDERSTRÖMIN

KUSTANTAMA

KUOPIOSSA
KUOPION UDESSA KIRJAPAINOSSA
1892

KEVÄTKYLMÄT

Täällä on niin kylmä täällä Suomessa, täällä on kylmä kesälläkin.

Tosinhan se innostuu se kesä välistä meillekin tulemaan. Yhtäkkiä, keskellä kylmiä, itäisiä tuulia ja sumuisia pahasiivoisia säitä avaa taivas siniset silmänsä, luo talven peitteen päältä ja paitahihասillaan hypähtää aurinko vuoteeltaan.

Se alkaa paahtaa kuin etelämailla, haihduttaa jäät keveinä usvina ilmaan ja hanget kiiruhtavat kuin pelästyneet hiiret piilopaikkoihinsa kivenkoloihin.

Talven alla ollut nurmikko saa ihastuksesta vihreät verensä poskilleen, koivu lehahtaa uuteen lehteen, joka hellästi hymyilee totisen petäjikön kupeella, tuomikko pukeutuu muutamissa päivissä kukkaishelyihinsä ja koko maisema tuoksuu tuoreutta ja lämminneen maan mehua.

Kaukaa etelämailta on lentänyt muuttolintu ja rakentanut pesänsä puun haaraan; pääsky piirtelee tyynen taivaan alla, laulurastas sirottelee järven niemessä säveliään liikkumattomaan yölliseen ilmaan ja käki kukkuu kultiaan etäisiltä mäkirinteiltä asuttuihin laaksoihin.

Pellolla on työmies ahkerassa toimessa ja mieli toivoa täynnä kylvää hän muhajavaan multa tulevan sadon siemenen.

*   *   *

Mutta yhtäkkiä, juuri kuin kaikki on kelteimmillään ja huolettomimmillaan ja kun hyönteiset vaeltelevat veden pinnalla ja kalat lyövät leikkiään luhtasilla rannoilla — silloin käy kylmän viiman veto läpi koko luonnon. On kuin olisi joku pahanilkinen särkenyt ikkunan häähuoneesta: raaka ulkoilma alkaa tulvia sisään huu-ruisena ja harmaana, tanssivien parien paljaita hartioita puistattaa ja hääväki kiiruhtaa väristen sisähuoneihinsa.

Sillä tuuli on eräänä yönä kääntynyt pohjoiseen ja ajanut taivaalle talvisia pilviä. Aamun kuluessa on se kiihtynyt kylmäksi viimaksi ja ennen iltaa on se puhaltanut pois sen lämpimän, joka maasta uhkui, joka hyppeli katoilla ja aidan selillä ja joka huljui lehdon sisässä. Ja se vie men-

nessään tuoksun tuomen ympäriltä ja koivun puhkeavista lehdistä. Ja se tuopi sateen mukanaan, vuoron vettä, vuoron rakeita ja lumiräntää, joka huuhtoo maisemasta kaikki heleät värit ja juoksettaa metsät ja maat yhdeksi ainoaksi harmaanhaaleaksi ikävyydeksi.

Iloinen elinvoimainen luonto käy surulliseksi ja alakuloiseksi niinkuin toiveissaan pettynyt.

Nurmikko nuutuu kuloksi tuulen sitä nyhtäessä.

Lehti puussa jää keskenkasvuiseksi eikä edisty viikkokausiin.

Marjan kukat panee halla ja karistaa ne maahan.

Lintujen pojat paleltuvat pesihinsä, sill'aikaa kun emo hakee hyönteisiä, jotka ovat uudelleen kohmettuneet talvellisiin kätköihinsä.

Pääsky värisee ja näkee nälkää, eikä kuku käkikään, vaikka olisi sen paras kukkuma-aika.

* * *

Kesä oli innostunut tulemaan. Mutta se oli tullut liika varhain. Nyt se ei enää jaksaa ylläpitää omaa riemuaan.

Sillä täällä on niin kylmä täällä Suomessa, täällä on kylmä kesälläkin.

Ne ovat ne meidän kevätkylmät, jotka tulevat joka vuosi, mutta joita emme koskaan ym-

märrä odottaa. Ne tulevat aina silloin kuin juuri olemme talven unohtaneet ja antautuneet kesän valtaan.

Ne jäähdyttävät meiltä elämän innon juuri silloin kuin se on meissä kuumimmillaan. Ne vilustuttavat henkemme ja katkeroittavat kesäiset ilomme.

Sillä vaikka me alammekin uudelleen, kun etelän lämmin taas tulvii ympärillemme, niin olemme jo ehtineet myöhästymään. Kevätkylmät tosin katoavat, mutta vastassamme väijyy jo syksyinen halla, joka odottaa käydäkseen hidastuneen edistyksen kimppuun ja kylmäistäkseen loput keskeytyneen kesän hedelmistä.

Kevätkylmät ensin ja syksykylmät sitten — niiden väliin ovat palettuneet monet parhaat toiveemme ja karisseet maahan rohkeimmat unelmamme.

„ÄITIEN MUISTOKSI“

Kuvaus herännäisyyden ajoilta

Nykyaikana, kun naiset ovat niin itsenäisiä ja niin urhokkaasti asettuvat kaikkea vanhaa väärää vastaan ja ottavat niin myötätuntoisesti omikseen kaiken uuden hyvän, nyt, kun jo meilläkin on muodostumaisillaan erityinen luokka itsenäisiä naisia, jotka sisällisen innostuksen ajamina ovat uskaltaneet murtaa kaikista sitkeimmät siteet: tavan, tottumuksen ja ympäristönsä yleisen mielipiteen — kuullaan useinkin sanottavan, että nyt vasta, nyt ihan viimeisinä vuosina nainen on oikeastaan *herännyt*, että hän tähän saakka on kulkenut, mihin muut ovat häntä vieneet, että hänellä ei ole ollut omia mielipiteitään, ja jos olisi vähän ollutkin, ei ainakaan rohkeutta niiden edestä taistelemaan ja uhrautumaan.

Heränneitä ja itsenäisiä naisia, oppositioonin ja uusien aatteiden naisia, sellaisia, jotka uskalsivat verrattain enemmän ja kenties vaikuttivatkin

aikanaan enemmän kuin monet tätä nykyä, niistä löytyy kuitenkin vielä monta edustajaa hiljaisissa maaseuduissa. Heistä ei ole juuri totuttu sanomaan, että he ovat »itsenäisiä», vielä vähemmän »emansipeerattuja», mutta »heränneiden» nimellä heitä kenties vähän tunnetaan. Aikanaan olisi heitä kuitenkin voinut sanoa sekä itsenäisiksi että emansipeeratuiksikin, jos niitä nimiä olisi siihen aikaan tunnettu.

Sillä se uskonnollinen herännäisyys, joka suurimmassa osassa maatamme elää vielä nytkin hengellisen elämän sisältönä, joka on painanut harmaan ja synkän sinisen totisuutensa ei ainoastaan pukuihin ja tapoihin, vaan myös mieliin ja katsantotapoihin ja johon vasta viime vuosikymmenien lahkolaisuus ja maailmanmielisyys on alkanut sekoittaa iloisempia värejä, se oli aikoinaan samanlaista uutta oppositioonaa ja sitä kohdeltiin samanlaisena yhteiskunnalle ja kirkolle vaarallisena ilmiönä kuin monia uuden ajan henkisiä pyrintöitä tätä nykyäkin. Ja siihen ottivat osaa ja sen puolesta taistelivat naisetkin.

Se oppi on nyt vanhentunut, se on saanut tunnustuksensa ja se on kaavoihinsa kangistunut tai pukeutunut toisiin muotoihin siellä, missä se ei ole jo kokonaan kuollut. Samaten ovat sen aikaisen edistyksen edustajatkin nyt pinttynettä

vanhoillisia ja kenties kieltävätkin he sitä vapautta puhtaasti uskonnollisellakin alalla, joka heille käsittämättömänä pyrkii oikeuksiinsa. Mutta se on niin inhimillistä se, ja se ei estä myötätuntoisuudella, jopa ihailullakin muistelemasta niitä oimutuisia — usein hyvin hienojakin — persoonallisuuksia, joita tämä liike aikoinaan synnytti. Varsinkin kuin välilliset seuraukset siitä ovat kansamme kehitykselle olleet niin suuriarvoiset.

Ajatelkaamme vaan yhtä ainoata tyyppiä uskonnollisen herätyksemme ajoilta alku- ja keski- paikoilla tätä vuosisataa. Kuvailkaamme sivistyneessä herraskodissa elävää nuorta naista, joka yhtäkkiä heräsi ja liittyi tähän liikkeeseen.

* * *

Huoletonna ja iloisena tyttönä vietti hän elämänsä varakkaassa aatelis- tai virkamieskodissaan, jossa häneltä ei mitään puuttunut. Hän oli saanut sen sivistyksen, mikä naiselle siihen aikaan voitiin antaa. Hän taisi kieliä, hänelle oli opetettu soittoa, tanssia ja ennenkaikkia tuota arvokasta, hienoa käytöstapaa, joka perintönä vanhan emämaan loisto-ajoilta oli levinnyt etäisiinkin maa-seutuihin. Sivistynyt sääty ei ollut suuri, mutta se oli mahtava ja hallitseva ja nautti etuja, joita ei ollut tarvis kaikkien kanssa jakaa. Siihen kuu-

luminen oli naisellekin varmana takeena siitä, että hänen tulevaisuutensa oli turvattu. Eläen vuoron maalla vuoron kaupungissa ja rikkaamman isän tyttärenä saaden joskus tehdä huvimatkan iloiseen Tukholmaankin, ei hänellä juuri voinut olla mitä kaivata ja mitä toivoa, kun hän lisäksi vielä oli kaunis ja soma. Sopiva kosijakin, vanhempien tarkoin valitsema, ilmaantui aikanaan ja täydensi ne vaatimukset, mitkä hänellä yleensä voi olla elämästä ja maallisesta onnesta. Ja niin oli hän valmis edelleen kehittämään sitä säätylaitosta, minkä ylempään luokkaan hän kuului ja joka luokka kielensä ja elämäntapojensa kautta erosi alemmasta, minkä huolista ja harrastuksista se ei ollut tottunut suuresti tietämään eikä itselleen selkoa tekemään. Herrat olivat herroja ja talonpojat talonpoikia — sekin katsantotapa kuului hänen kasvatukseensa. Se oli maailman luonnollista menoa ja omantunnon vaivoitta voi hän, niinkuin hänen isänsä, äitinsä ja veljensäkin, tyytyväisenä elää sitä samaa »surutonta» elämää huvituksissa ja hyvinvoinnissa, jota hekin elivät.

Mutta sitten saattoi hänen luonteessaan kuitenkin olla jotain, joka jäi tyydyttämättä. Oliko se suomalaisen synnynnäistä haikeaa kaukomieliisyyttä, joka idätti hämärää kaipausta jonkunlaisen eetillisen ihanteen toteuttamiseen, mikä aika ajoit-

tain ilmaantuu meihin jokaiseen jostain kuka sen tietää mistä. Kenties heräsi se jonkun persoonallisen vastoinkäymisen tai satunnaisen pettymisen ja surun johdosta. Mutta ajan hengessä se myöskin oli tuo sielujen sisällinen rauhattomuus ja kyllästys kuivaan henkiseen ravintoon, koska se niin monella haaralla yhtäkkiä näytti. Isänmaa ja sen palvelukseen antautuminen ei ollut siihen aikaan vielä selvillä, ei ainakaan nuorille naisille, ja muista »harrastuksista» tiedettiin vielä vähemmin. Ulospäin ei tarmokas tunne päässyt vaikuttamaan, ja silloin se suunnattiin omaan itseensä.

Saattoi tapahtua, että hänen kotipitäjässään oli syntynyt voimallinen herätys ja että kuului puhuttavan, kuinka joukottain miehiä ja naisia kääntyi siihen »uuteen uskoon», joka kokonaan muutti ihmisten ulkonaisen elämän. He lakkasivat tansseista ja muista huvituksista, he yhtyivät lukemaan, veisaamaan ja rukoilemaan, he pukeutuivat outokuosiseen, vanhaan vaateparteen. Heille naurettiin ensin, heidän murheellista ulkomuotoaan ja kallellapäin-kulkemistaan pilkattiin, sitten tuomittiin heitä hourupäisiksi noita horrostilaan lankeavia ja kielillä puhuvia naisia ja lopulta vedettiin heitä oikeuteenkin luvattomien kokouksien pitämisestä ja yleisen järjestyksen ja rauhan rikkomisesta.

Mutta kerran voi sitten sattua, että joku noista maallikkopapeista ja kansan yllyttäjistä joutui keskusteluun isän kanssa, joka oli esimerkiksi pitäjän rovasti tai muu mahtava virkamies. Tytär istui salissa virkkauksensa ääressä ja kuunteli, mitä tuolla toisessa huoneessa puhuttiin.

Hän kuuli vieraan miehen puolustavan itseään ja uskolaisiaan. Yhteinen kansa oli huomannut synnillisen tilansa ja tullut suureen hätään sielunsa tilasta ja ijankaikkisesta autuudestaan. Kirkon oppi oli kuollutta tietoa. Papit eivät osanneet antaa lohdutusta janoaville sieluille eivätkä neuvoa tietä taivaan valtakuntaan. He olivat maailman lapsia, huvittelivat, pelasivat korttia ja kävivät tanssipaikoissa. Sentähden olivat he ominpäinsä alkaneet kokoontua seuroihinsa rukoilemaan, veisaamaan ja hädissään Jumalan pyhää sanaa tutkimaan. Ja monet heistä olivat saaneet rauhan, olivat palanneet pois pahalta tieltään ja alkaneet uuden elämän.

Isä kiivastui, syytti heitä ulkokullaisuudesta, tekopyhyydestä, siitä, että ylensivät itseäänsä yli muista ja ylenkatsoivat kaikkia muita. He yllyttivät kansaa papistoa ja esivaltaa vastaan, kylvivät riitaa ja eripuraisuutta perheisin ja viettelivät joutilaisuuteen ja työttömyyteen.

Vieras viittasi Vapahtajan esimerkkiin, joka käski luopumaan kaikesta ja seuraamaan häntä.

Mutta he erosivat epäsovussa ja toisiaan ymmärtämättä, ja isä kutsui heitä haaveilijoiksi.

Vaan kuuntelija oli tullut utelijaaksi, hän ajatteli noita asioita yksinäisyydessään eikä tiennyt, kumpiko oli ollut oikeassa ja kumpiko väärässä. Ja kun oli lähitalossa seurat, niin pistäytyi hän sinne.

Suuri pirtti oli väkeä täynnä. Penkeillä, uunin pankolla, kynnyksellä ja lattialla, ja mikä ei pirttiin sopinut, se porstuassa, rappusilla ja ulkona ikkunain alla he istuivat totisina ja huolekkaina avopäin kuin kirkossa ja veisasivat vuoron ja vuoron kuuntelivat hartaasti saarnamiestä. Hän oli tavallinen talonpoika —, mutta hän puhui paremmin kuin hän oli koskaan kuullut papin kirkossa puhuvan. »Luuletkos tulevasi autuaaksi, jos tällä hetkellä kuolisit?» kuuli hän kysyttävän ja se kysymys säpsähdytti häntä, sillä hän ei ollut sitä koskaan ennen tullut ajatelleeksi. Henkeään pidätellen kuunteli hän miehen puhetta. Se kuvasi ihmisten huoletonta tilaa, sitä suruttomuutta ja pimeyttä, jossa he vaeltavat kadotuksen partaalla, niinkuin olisi joka päivä viimeinen päivä ja niinkuin ei toista elämää olisikaan. Se meni luihin ja ytimiin, mitä hän puhui. Kaikkia ei hän ym-

märtänyt, mutta se häneen jäi, että heillä oli tosi hätä. Hän tunsi jotain samansuuntaista kuin rip-pikouluajallaan ja ensi kerran ripille mennessään. Silloinkin oli hänet vallannut yht'äkkinen ahdistus siitä, mitä hänestä sitten tulisi, kun tämä elämä päättyisi ja hän tulisi tuomioistuimen eteen viimeisenä päivänä. »Minä olen tie, totuus ja elämä; ei kukaan tule autuaaksi kuin minun kauttani.» Ne olivat raamatun sanoja, hän oli kuullut ne ennenkin. Mutta sitä, mitä ne sisälsivät, sitä ei hän ollut ennen kuullut sillä tavalla selitettävän. Ei ollut siinä kylliksi, että käytiin säännöllisesti kirkossa ja tehtiin ulkonaiset tavanmukaiset temput. Elävää, alituista ikävöimistä, jokapäiväistä synnin tuntoa, katumusta ja uudistusta vaadittiin. Oma huolettomuutensa häntä varsinkin löi, ja totisena palasi hän kotiinsa.

Vakavat sanat, virren harras nuotti ja polvilleen langenneitten palavat rukoukset — kaikki niin toisellaiset kuin kirkossa — kaikuivat monta päivää hänen korvissaan. Hänestä tuntui väärältä, että heitä pilkattiin noita. Mutta heitä pilkattiin kotona, kylässä, kaikkialla, ja kun hän heitä yritti puolustamaan, niin pilkattiin häntäkin. Häntä kiellettiin menemästä sinne, mutta häntä veti sinne vastustamaton halu. Ja joka kerta kuin hän sieltä palasi, oli hän yhä rauhattomampi, yhä miettiväi-

sempi ja valvoi unettomia öitä. Kun kerran on elämä kuoleman jälkeen, kun toisia otetaan taivaasen ja toisia heitetään helvettiin ja kun Jumala on antanut armon ajan — ja senhän ne muutkin myönsivät — niin tottahan täytyi jotain tehdä. Eihän voinut palvella kahta herraa yhtäikaa, Jumalaa ja mammonaa. Olihan hyviä tekoja ja pahoja, joita toisia täytyi tehdä ja toisia välttää. Mutta mitkä ne olivat mitäkin? Hän tarkasti itseään, omaa elämäänsä ja omia tekojaan. Ei se ainkaan voinut kaikki kelvata, siinä oli niin paljon tyhjää, niin sisällötöntä, niin turhamaista ja tarkeituksetonta.

Ja sillä nopeudella, niillä täydelliseen antaumiseen synnynnäisillä taipumuksilla, jotka ovat voimakkaille ja innokkaille naisluonteille omituiset, oli hän piankin valinnut valittavansa ja tehnyt sen täydellisesti.

Hän luopui pois entisestä seurapiiristään, ei ottanut osaa heidän iloihinsa, oleskeli enimmäkseen itsekseen, luki raamattua ja muita hengellisiä kirjoja. Kun hän seurusteli, niin seurusteli hän talonpoikain kanssa ja kävi heidän kokouksissaan. Entiset herrasväen vaatteet katosivat, puku silisi ja synkistyi, hatun sijaan tuli huivi ja pitsillä koristetun liivin sijaan suora nuttu.

»Riisti ristit rinnoiltansa,
kullat kulmilta karisti.»

Siihen aikaan oli se vaikea tehtävä ja vaati lujuutta, jota ei tähän aikaan enää niin suurena pidettäisi. Sillä ennakkoluulot olivat sitkeämmät, säätyrajoitus suurempi ja askel herrasluokasta kansaan pitempi. Sukuarvosta oltiin arempia ja tämä oli kuin häväistys koko perheelle. Sitäpäitse oli muutos itsestäänkin jo omaisten, sukulaisten ja tuttavain kritiikkiä. Entisistä tavoista ja käsityksistä luopuminen oli niiden tapojen ja käsitysten vääränä pitämistä, jotka niitä noudattivat ja tunnustivat. — Tahtooko hän sanoa, että isä ja äiti ovat väärässä? — Ei hän sitä ole sanonut. — Niin, mutta hän kuitenkin niin ajattelee. — Hän rukoilee Jumalaa, että hän kääntäisi heidän sydämensä. — Siis hän kuitenkin katsoo, että he eivät tee oikein, hän pitää itseään parempana, hän ei kunnioita vanhempiansa. — Jumalaa täytyy kuulla enempi kuin vanhempiaan.

Ne olivat kireitä, ristiriitaisia suhteita ja saattoivat vaikeihin kohtauksiin ja ankariin ja ikäviin yhteentörmäyksiin. Nykyaikana murtuvat nuoret ja vanhat kylläkin ankarasti toisiinsa, aatteet kuitenkin enemmän kuin henkilöt. Mutta siihen aikaan oli taistelu mieskohtaisempaa, sillä usko ja oppi olivat samat molemmilla, kysymys oli vaan

niiden sovittamisesta elämään, ja erimielisyys persoonallista kritiikkiä toisen teoista. Mitä perhedraamoja kodin seinäin sisällä se mahtoi synnyttää! Ja mikä epäedullinen asema yksinäiselle henkilölle, joka lisäksi oli nuori nainen ja asettui kaikkia traditsiooneja vastaan!

*   *   *

Montahan lienee ollut, jotka epätasaisessa taistelussa taipuivat ja palasivat pois harhateiltä. Jotkut harvat saivat kenties ajan hengen avukseen ja vaikuttivat herättävästi ympäristöönsä. Mutta suurin osa sai varmaankin jäädä yksin ja luopua isästään ja äidistään.

Mutta sillä tavalla kasvoikin heistä itsenäisiä ja voimakkaita luonteita, jotka kokemusten ja sekä sisällisten että ulkonaisten »kilvoitusten koulussa» kehittyneinä olivat edellä muista sisaristaan ei ainoastaan luonteen lujuuudessa ja sen puhtaudessa, mutta myöskin maallisessa ymmärryksessä. Monessa perheessä tapaakin heitä vielä noita älykkään näköisiä vanhoja heränneitä tätejä johtamassa sisarien tai veljien suurta taloutta ja heidän lapsiansa hoitamassa niinkuin omiaan, vaatimatta siitä itselleen mitään palkkaa tai edes kiitostakaan. Ja ne heistä, jotka joutuivat avioliittoon jonkun samanmielisen nuoren miehen kanssa, ne ovat taas tulleet kantaäideiksi uudelle sivisty-

neelle sukupolvelle, joka nyt seisoo kansallisena säätyläisluokkana herran ja talonpojan välillä ja josta ovat lähteneet useimmat meidän itsenäisimmistä ja vaikuttavimmista miehistämme. Sillä totiset, etevät ja itsenäiset äidit kasvattavat totisia, eteviä ja itsenäisiä poikia.

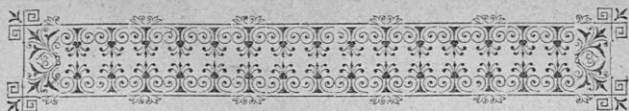
»Isien muistoksi» on niin monta kertaa kirjoitettu ja puhuttu. Olkoon tämä kerran puhuttu niiden »äitien muistoksi», joita aina ollaan niin taipuvaiset unohtamaan.

JOULU

Pitkässäperjantaissa on jotain alakuloista, harmaata ja ikävää. Pääsiäinen on jo iloisempi, samalla kuin sitä kuvaa leveys. Helluntai tekee keveän, kirkkaan vaikutuksen, se on kuin läpi-kuultavan puhdasta lasia, jonka läpi näkee kauvas valoisan kesän maailmaan. Juhannus on hentoinen ja hieno, niin hieno, että pelkää sen käsistään haihtuvan, niinkuin se haihtuukin, sillä siitä pitäen-
hän alkavat päivät lyhetä ja yöt pitenevät.

Mutta joulujuhla on jyrkevä juhla. Aina kun muistuu mieleeni joulu, seuraa sitä tunne jostain, joka on tanakkaa ja tukevatekoista.

Olen usein miettinyt, mistä se on tullut tuo tunne ja miksi jyrkkyys juuri joulua kuvaa.

Minä luulen sen tulevan ensiksikin siitä, että juuri silloin on pimeää paksummalta kuin milloinkaan muulloin. Se täyttää ääriään myöten taivaan koko kupukannen, se on sen valta, joka voittaa

kaikki ja ruhjoo alleen. Välistä — ja juuri vähää ennen joulua — tuntuu melkein siltä kuin olisi päähän putoamaisillaan näköpiirin täyteinen, musta-marmorinen hautakivi.

Ja sitten on silloin jo maa rautaisessa rou-dassa, pakkanen jymähtelee juhlallisesti, metsät ovat lunta täynnä ja puut seisovat kankeina, jää-tyeinä ja huurusta turvonneina. Suuret selät, jotka viimeiseen saakka pyrkivät vapauttaan yllä-pitämään, ovat menettäneet vastustusvoimansa ja ulvahdeltuaan heittäytyvät ne nyt viimeisine huokauksineen pitkään talviseen uneensa. Halkeilevat ne vielä silloin tällöin, mutta se on kuin unissaan huokailemista.

Joulu juhlista jaloin, sanotaan. Ja jalous kuvastui minulle aina lasna ollessani jonakin suurena, vankkana, leveähartiaisena urhona, melkein jättiläisen kokoisena miehenä, joka sitä hautakiveä hartioillaan kannatti, ettei se aivan kokonaan saanut muserretuksi maailmaa alleen. Silläkin on osansa joulun jyrkevyyteen.

Mutta aivan varmaan ovat siihen vaikuttaneet muutamat muistot lapsuuteni kotoisesta pappilasta.

Laihoilta laitumilta sitä silloin palattiin koulu-kaupungista isän täyteläiseen taloon, joka oli kuin tiukkaan ahdettu riihi, lattiasta lakeen pullollaan lihavuutta ja hyvinvointia. Lattiat täydessä villa-

matossa, kupit kukkurana paksua puuroa, ruuat rasvaiset ja jokapäiväisenä juomana kotitekoista, tiivisvaahoista olutta.

Joulunaattoiltana astuu sisään takkukarvainen, isovatsainen joulupukki, kaivaa esiin tukevat tavarakäärönsä ja nakkaa ne kuusen juureen lattialle, niin että koko huone jymähtää.

Ja jouluaamuna varhain, kun pimeä ei päivästä vielä aavistakaan, alkaa pappilan piha täyttyä kirkkomiehillä, reen jalakset natisevat kuivassa lumessa, reet ovat leveitä sydänmaan resloja ja hevoset talon suurimmat ja voimakkaimmat. Ja sisään työntäytyy vanhan tavan mukaan mäki-kyläläisiä isäntiä suurissa turkeissaan, puuhkalakeissaan, koirannahkarukkasissaan, ja villavöillä moneen kertaan vyötettyinä. Ja emännät ovat vieläkin pyöreämpiä ja täyteläisempiä, pysyvät tuskin tuolin laidalla istumassa, särpiessään pulleihin poskiinsa kuumaa kahvia palleroisista kouristaan.

Se on kaikki tuo jouluun kuuluvaa; en osaa ajatella sitä muuten enkä yhtä toisestaan eroittaa.

Minä itsekin, minä näen ja tunnen itseni tukevana ja jyrkeänä eilisiltä illallisiltani. Minut viedään kirkkoon minutkin. Vedetään ylleni kahdet villapaidat ja jalkaani kahdet parit jäykkiä uusia sukkia. Äidin suuret päällyskengät, monet palt-

toot, kaulahuivi ja kintaat. Suuri hattu painetaan korvia myöten päähän. Istutetaan rekeen niin kankeana, että silmä tuskin voi rävähtää. Ja suuri-äänisen aisakellon soidessa mustaan, pimeään metsään ajaa roihuutetaan kirkolle.

Kirkko ei ole entisensä näköinen. Se on kuin suuri valaistu vuori, jonka harja näyttää köyristyvän korkealle pilviin ja tornin huippu katoosin yläilmojen synkkyyteen, josta näkymätön kello soipi.

Kirkkomäki kuohuu rekiä ja hevosia metsän rajaa myöten ja vielä niitä lienee siellä edempänäkin kuka ties kuinka pitkältä petäjikön sisässä. Ja kirkko on kuoriaan myöten sullottuna ja lehterit ja käytävät vieri vieressään kiinni sarkkaturkkeja ja lammasnahkakauluksia.

Ulkona on yhä pimeä, ikkunat ihan mustat. Kirkko on nyt kuin rotko äärettömän paksun vuoren sisässä, omilla tulillaan valaistuna. Sillä vuorella ei tunnu täältä katsoen olevan rajaa eikä loppua. Se on koko avaruuden suuruinen — tuo marmorimöhkäle.

Lukkari alottaa virren. Sadat, tuhannet suut tarttuvat säikeesen kiinni, ja iso ääni nousee huu-ruisena soihtuna ylös kattoon. Semmoinen veisuu — niin jyrä ja kumajava — ei kykene kohomaan muulloin kuin jouluna.

Papit tulevat miehissä alttarille. Laajahihaiset messupaidat leveiden hartioiden päälle ripustettuina seisovat he tavallista kookkaampina, arvokkaampina ja totisempina. Ja kumajavaäänisin heistä messuaa:

»Kunnia olkoon Jumalan korkeudessa
Ja maassa rauha
Ja ihmisille hyvä tahto!»

Se tulvii täyteläisesti, tyynesti ja juhlallisesti esille, ja kirkkokansa humauttaa seisoalleen.

Koko kristikunnan perustus tänä päivänä lasketaan, saarnaa sitten pappi. Se on kestänyt vuosituhansia eikä ole koskaan pettävä. Se on laaja kuin taivaan kansi, kova kuin kallio, vankka kuin ikivuori.

Sanat painuvat lapsen mieleen. Ja sen kaiken tähden kai hänestä tuntuu, että joulukuu on niin jyrkevä juhla, kaikista juhlista jaloin ja jyrkein.

KEVÄT JA KESÄ

Se on alussaan kuin kahden nuoren rakkaus. Se on kirkasta, viatonta ja viileää. Se ei hehku eikä pala, se vaan valaisee. Se silmäilee avonaisesti ja vähän veitikkamaisesti, on hellää kuin toivo ja lupaa tuossa tuokiossa toteuttavansa kaikki. Kunnes yht'äkkiä lyö sadekuuro harmahtaneelta taivaalta; kunnes kylmä tuuli ajaa veden vaahtoon ja riuhtoo pensaikossa; kunnes koko maailma näyttää epätoivoiselta ja tuntuu siltä kuin olisi kesän sijasta tullut syksy ja kuin olisi kaikki vaan valhetta ja petosta . . . »Olisit jäänytkin kesämaillesi, lintu parka, kuka käski sinun tullakaan tänne kuolemaan . . . täällä on vaan kyyneliä, surua ja vilun väristystä ja aurinko hukkuu öiseen sumuun.»

Mutta ei tahdo suru kuitenkaan surulle tuntua, ei ota mieli oikein masentuakseen eikä saa sijaa yön synkkyys, sillä ulkona on aina valoisa. Ja

se valo tulee sieltä samasta pohjosesta, josta talvella tuli pimeä. Se enenee joka aamu, se lähenee päivä päivältä, se aukoo peitteitään ja hulmahtaa yht'äkkiä esille kuin piilosilla ollut.

Ja eräänä aamuna on niinkuin olisi rakkaus ilmoitettu, niinkuin olisi edellisenä yönä yhtäkkiä tunnustus tapahtunut. Järvi on tyven ja onnellinen, heinä on oraalla, koivu käy hiiren korvalle, linnut laulavat, käki kukkuu aamusta iltaan, kiuruja kimpoilee taivaalle joka pelloilta, pellon multa tuoksuu pois kosteutensa, purojen vesikellot helisevät, karja laukkailee kujia myöten, satakieli soittelee hellästi niemekkeessä tulvaveden partaalla, vedet värähtelevät — ja luonto jakelee keväälle kihlojaan.

On lämmintä ja levollista, ei pilveäkään taivaalla, ei tiedä vielä toimiin ryhtyä, ei tee mieli muuta kuin huudahdella hyvästä mielestä ja iloita omasta onnestaan. Ei varista, ei palele, ei muuta kuin tuntuu hyvälle olla ja elää.

Mutta ilmat yhä lämpiävät, aurinko hyväilee ja hellii, joka uusi aamu avaa se sylensä suuremmaksi, puristaa lujemmin, suutelee tulisemmin ja nostaa hehkua poskille. Linnut käyvät karkeloihinsa, heittävät keskenään kuperkeikkaa puun latvasta pensaan juureen, hyttysset herähtävät huri-semaan, kalat ajelevat toisiaan paisteisilla niitty-

rannoilla, käki kukkuu kaksitaitteisesti ja hurina ja kuiskailu täyttää ilman. Hurmautuneena levittää lehti siipensä. Maan mehu tunkee koivuihin, tuomiin ja pihlajoihin, kukkaset imevät sen ahnaasti sisäänsä, harmaa muta muodostaa niissä heleitä värejä, haiseva hedekin jalostuu suokanervan hienoksi lemuksi — ja luonto valmistaa häitä luoduilleen.

Ne eivät tiedä vielä tarkoitustaan, ne eivät ymmärrä, mikä se on, joka tekee heidät levottomiksi . . .

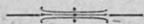
Mutta se on heilimo, joka kypsyy, se on kukan jauho, joka valmistuu kotelossaan, se on toinen sukupolvi, joka pyrkii toisen syliin heittäymään. Ja yhä heleämmäksi käy taivaan sini, yhä vihreämmäksi lehtevän mäen rinne, yhä kirjavam-maksi kukkiva niitty, yhä sinertävämmäksi kaukaisuus ja autereisemmaksi taivaan kupukansi. Ja autereen takana paisuskelee vaalean ruskeita pilviä. Ne ovat kiihkoisien ja kuumien näköisiä, niinkuin jättiläisen suuria, puhkeamaisillaan olevia kukkasia. Ne harhailevat satunnaisten tuulahdusten mukana, ne hakevat toisiaan nekin, ne yhtyvät, ja suurenevat yhtyessään. Ne eivät saa mitään aikaan, eivät jaksakaan liikkua, ovat alas putoamaisillaan. Illalla ne haihtuvat, mutta ovat aamulla taas suuremmat kuin eilen, pysyen vaivoin tasapainossa.

Se rikkautuu. Ilmat läikähtävät vähän ja alkavat hiljaisena tuulena vuotaa yli reunojensa. Hedelmöivä siemen tupsuttaa jauhojaan yli metsien, peltojen ja niittyjen. Tuoksuen kulkee kukkien henki yli maiden ja järvien. Luonto hurisee kuin hääsali. Ilma on lämmin ja painostava. Käsi puristaa kättä, poski hakee poskea, suu suuta ja huuli ojentuu huulta tavottamaan.

Ja salama leimahtaa taivaalla. Maan pinta mustenee ja vaalenee kuin herkkäverinen neito. Pilvet syöksevät sylikkään ja niiden hyväilyksistä jyrähtelevät maat ja kajahtelevat kukkulat. Se on hääsoittoa, se on vihkimävirttä ja rankka sade pudottaa uutimet morsiusvuoteen eteen.

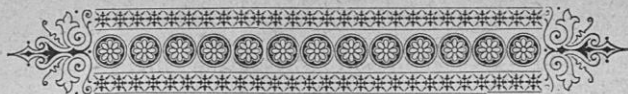
Lyhyt, pilvinen yö rauhoittaa ja viillyttää. Luonto nukkuu hervottomasti, ei liikahda, ei käännähdä, ei hiiskahduksellakaan ilmoita itsestään.

Aamulla käy sitten raitis, tasanen tuuli. Säännöllisesti nuokkuvat puiden latvat, pellon vilja taipuu rauhallisesti, laineet loiskivat järjestystä, ja luonnon kasvoilla on totinen kylmähkö ilme. Sen kihlausajat ovat loppuneet, sen ilon hetket ovat ohitse, se on häänsä pitänyt, kuherruskuukautensa viettänyt ja nyt kantaa se hedelmätään, kehittää siementään ja valmistuu suureen tehtäväänsä elon korjuusen. Kevät on loppunut ja kesä alkanut.

SYYSMYRSKY

Oli toiset tai kolmannet syysmyrskyt, jommoisia niitä tavallisesti syntyy tuon tuostakin elo- ja syyskuun vaiheilla, kun yöt pimenevät ja kylmenevät ja ilmat jäähtyvät. Lauhatuulisen kesän jälkeen ilmaantuvat ne yhtäkkiä riipimään lehtiä puista, kaatamaan kuhilaita ja aumoja ja repimään tuohikattoja. Vanhoja puita kaatuu silloin sadotain suurissa metsissä, joissa räiskää, paukkaa, ulvoo ja humisee. Pienten metsätorppain asukkaat kutsuvat noita myrskyjä »maailman kaatomyrskyiksi», ja metsän sisässä tuntuukin siltä kuin olisi koko seutu joka hetki valmis keikahtamaan kumolleen. Ja näitä myrskyjä pelätään pahemmin kuin mitään muita. Puhaltelevat ne tuimat tuulet talvellakin ja kenties vieläkin voimakkaammin, mutta syksyllä, kun maa ei vielä ole roudassa ja kun lehvät ottavat vastaan, suistuvat hongat ja koivut juuriltaan helpommin ja taittuvat äkki- arvaamatta metsäpolkuja myöten kulkevan nis-

kaan. Aikamiehiäkin vapisuttaa metsän sisässä ja lapsia varotetaan ankarasti pysymään pihasalla.

Metsiä kävellessäni pyssy olalla oli minut tavottanut tuollainen jumalan ilma. Se puhalsi pohjosesta melkein kirkkaalta taivaalta, siellä täällä vaan joitakuita hyvin ylhäällä kiitäviä pilven hattaroita. Korpi pauhasi ja ryski niin, ettei ollut ajattelemistakaan kuulla koiran haukuntaa tai linnun lentoa. Haluttomaksi oli mennyt Hallikin, joka kulki melkein jaloissa edelläni häntä puoleksi alhaalla, ja nähtävästi hiukan häpeissään, kun tuuli aukeimmilla paikoilla ajoi sen turkkikarvoja vastasukaan.

Ja yhteisestä päätöksestä me molemmat käännyimme leveimmälle polulle hakeaksemme suojaa ensimmäisessä talossa tai torpassa.

Sieltä aukesi vähän päästä ruishalme eteemme metsän keskestä. Halmeella oli leikkuuväkeä. Selin kun olivat meihin ja kun ahertivat sängin reunassa, eivät huomanneet minua, ennenkuin seisoin ihan vieressä. Ne keskeyttivät kaikki leikkuunsa ja jäivät meihin tuijottamaan. Toivotin heille päivää ja pistin kättä vanhimmalle miehelle, joka oli eräs minulle tuttu sydänmaan isäntä. Sen lisäksi oli siinä kaksi vaimoihmistä ja renki.

— Kuuluuko sitä mitä? kysyi isäntä ja pisti sirppinsä kuhilaan päähän.

— Ei tuota muuta kuin kovasti tuulee.

— Kylläpä se tuuleksiikin, niin etteivät kuhilaat tahdo pystyssä pysyä. Vaan viimeisiä nuo nämä olisivatkin.

— Herra on lähtenyt metsälle, lisäsi hän siten. Mitenkäs se metsä pitää miehinään?

— Ei siitä paljon tahdo olla tällaisella ilmalla. Päänsä kaupalla siellä kulkee.

Naiset katastivat toisiaan silmiin, niinkuin olisi heillä ollut jotain mielessä, joka oli vasta tapahtunut ja josta oli vasta puhuttu. Mutta he eivät näyttäneet tahtovan sitä sanoa ja jättivät isännälle sanan vuoron.

— Ei ole tainnut vielä kuulua sinne kirkon kylään se tapaus, joka täällä tapahtui mennä maanantaina, kun oli näinikään tämmöinen ankara ilma.

— En ole minä ainakaan kuullut. Onko se tehnyt vahingoita?

— Yhden hengen tuo meidän talosta tappoi . . . tästä palolta vähän matkaa tuolla viidan reunassa, missä on tuo poikkinainen koivu . . .

Katsahdin osoitettuun suuntaan. Satunnainen tuulen puuska taivutti siellä melkein luokeiksi solakoita koivuja, jotka epätoivoisilla liikkeillä koettivat vapautua sen käsistä ja pudistelivat raivoisesti lehväisiä latvojaan. Seisovien keskeen oli

siihen kaatunut suuri vanha koivu, joka oli vienyt mennessään jonkun verran nuortakin metsää.

— Kuinka hän? kysyin minä.

— Oltiin tässä viime viikolla alottelemassa tätä halmetta ja apumiehenä oli meillä summalla leikkaamassa muuan yksinäinen vaimoihminen. Silloin tuuli niinkuin nytkin.

— Kovemmin toki tuuli, oikasi eräs piiosta.

— Taisipa tuulla kovemminkin, myönsi isäntä. Sillä oli yhdeksännellä vuodella oleva yksinään saamansa poika, joka oli pyrkinyt äitinsä mukaan tänne työpaikalle. Se poika tinki aina metsään juoksemaan, vaikka äiti kielteli, että elä sinä mene sinne metsään, puut saattaa kaatua päällesi. Vähä väliä se meni sitä aidan yli huutelemaankin. Hyvä Jumala, hätäili hän siinä eikä malttanut olla, vaan lähti viimein itse haeskelemaan.

— Poika oli jäänyt puun alle?

— Ei sillä ollut mitään hätää pojalla, käsi-puolesta toi se sen tänne palolle . . . se oli vaan ollut marjoja aholta poimimassa. Ruvettiin tässä sitten puoliselle. Liisa lähti noutamaan tuopilla vettä lähteestä. Tuosta se meni palon poikki tietä myöten ja nousi yli samasta veräjästä, mistä tekin äsken tulitte. Jos näitte, lähtee siitä polku notkoon vesipaikalle. Eihän sitä osattu mitään pahaa aavistaa ja minäkin otin ryyppäämistä odot-

taessani leivän ja rupesin leikkaamaan. Puukon terää juuri kannikkaan painaessani puhalsi taas tiukka vihuri, niin että oli viedä hatun päästäni. Ja samassa kaatua romahti tuolla tuo vanha koivu, joka on aivan lähteen päällä. Se parkasi niin pahasti, ettei kuulunut hätähuutoa eikä tietty mitään, ennenkun tuulen vähän tauottua alkoi kuulua surkeaa uikutusta metsästä. Se oli ollut pojastaan huolissaan, eikä aavistanut, että itse vähän päästä jäisi kaatuvan puun alle.

— Oliko hän jäänyt puun alle?

— Kun mentiin ääntä kohti, niin siitä se löytyi lähteen reunalta. Luultavasti oli juurikään kumartunut vettä ottamaan, koskapahan tuoppi uis-kenteli lähteessä.

— Entä hän itse?

— Itsensä sen oli puu rysäyttänyt kyykky-siltä alleen niin pahasti, että selkä oli mennyt poikki ja toinen sääriluu jalkaterineen kaikkineen korttelin syvälle maan sisään.

— Hän kuoli kohta?

— Henki siinä vielä oli ja ihminen täydessä tunnossaan koko ajan, kun koivun tyveä hakattiin päältä pois . . muuten ei sitä olisi saatukaan siitä irtautetuksi, kun puu painoi selkää. Vasta sitten se pyörtyi, kun piti jalka vetää maasta ylös.

Isäntä kertoi tämän rauhallisella, tyynellä äänellä piippua sytytellessään. Kun oli saanut tulta taulaan, lisäsi hän:

— Elihän se sitte vielä tiimaa vaille seitsemän vuorokautta, ennenkun henki lähti.

— No, mutta eikö hänelle haettu tohtoria?

— Ei tuolle osattu tohtoriakaan ja minkäpä sille olisi luunvialle tohtorikään tainnut. Koetettiin sille kyllä antaa hokmannia, mutta ei ollut apua rohdoistakaan.

Tapaus, yksinäisen vaimon kuolema, oli nähtävästi kuitenkin koskenut isäntäänkin kipeästi, niinkuin näytti, sillä jonkun aikaa mietittyään ja piippua vedeltyään, virkkoi hän:

— Se tuo vaan tinkii välistä mieleen tulemaan, ett'ei tainnut olla omassa vallassaan senkään kuolema... vai mitenhän lienee sekään kohta.

Kun ei siihen osattuna sen enempää, heitin minä hyvästini, vihelsin koiraani ja jatkoin matkaani edelleen. Mutta joka kerta kuin kuului korvesta kaatuvan puun parahdus, ja kun tuuli sitten hetkeksi heikkeni, luulin kuulevani yksinäisen vaimon uikutusta ja näin hänet lähteen vieressä suullaan, selkä murtuneena ja sääriluu korttelin verran maahan uponneena. Se sama näkö uudistuu aina, kun uudistuvat nämä syysmyrskyt.

KESÄINEN UNELMA

Alakuloinen toverini kertoi:

Kukapa meistä ei kerran elämässään liene haaveksinut ruvetakseen talonpojaksi ja mennäksseen naimisiin jonkun talonpoikaistytön kanssa.

Minuun tuli se halu ollessani koulun viimeisillä luokilla. Luvut rasittivat, tuntui vaikealta jatkaminen ylioppilaaksi asti ja vastakohtana viehätti talonpojan elämä sanomattomasti. En tosin tuntenut siitä muuta kuin sen hauskuudet: hevosen ajot, heinänteon, leikkuun, kalaretket, metsästyksen ja keinumäellä kisailun valoisina sunnuntaiöinä. Mutta minusta tuntui niin uljaalle antautua kokonaan kansanmieheksi, pukeutua sarkaan ja pitkävartisiin saappaihin ja halveksia herroja. Ja sitten olin minä myöskin rakastunut . . .

*

Tutustuimme toisiimme kirkkomatkalla. Minä asuin isäni kotona suuren järven rannalla ja toisella

puolen selän pienosessa talossa oli Mari piikana. Järventakalaisten kirkkovenhe kulki meidän ohitsemme ja eräänä sunnuntaina liittäysin minäkin seuraan.

Minut istutettiin parhaalle paikalle perämiehen jalkojen juureen ja Mari istui alahangoilla soutamassa. Hän näytti vähän ujolta, katsahti minuun vaan syrjäsittain kulmainsa alta ja seurasi sillä välin oman aironsa kuohua, sitaisten tuon tuostakin huivinsa solmua, joka vähä väliä pyrki laukeilemaan.

— Heittäisi tuon pois, kun ei tuo ota pysyäkseen, sanoin minä tuttavuutemme alkajaisiksi. — Hän ei virkkanut siihen mitään, mutta kun hänen rinnallaan istuva antoi pyynnöstäni aironsa minulle, niin asetuin minä hänen viereensä soutamaan.

— Ollaankos me tasaväkiset? sanoin minä ja puristin airoani.

— En toki minä pyrikään tasaväkiseksi, vastasi hän, — mutta kiinnitti kuitenkin soutuaan, jota minä pidin merkkinä siitä, että hän mielellään soi minulle sijan kupeellaan ja tahtoi olla vertaiseni, joka oli minulle kuin kunnianosoitus.

Hän oli vaaleaverinen, liinan karvainen tukka pitkällä palmikolla, jäntevä käsi ravakasti airon ponnessa ja lipokkaan kanta tanakasti venheen kaareen ponnistettuna. Paidan kaulus oli puna-

kirjainen, nuttu oli poissa ja polvia peitti suora-raitainen alushame. Päivä paistoi helakasti hänen voimakkailla hartioilleen, iho oli ruskettunut, silmät siniset, piirteet hienot ja puhtaat ja hän tuoksui hajuheinää ja uutta vaatetta.

Ensin istuttiin loitommalla toisistamme, kumpanenkin laidallamme. Hetken kuluttua siirryimme likemmä ja ennenkun tiesimme kumpanenkaan kuinka, laskimme jo leikkiä kuin vanhat tutut.

Venheväki kohteli minua kuin vertaistaan ja oli ottanut minut kuin yhdeksi omistaan, joka oli minulle kuin arvossa korotus. Ja minä palkitsin sen sillä, että kirkon rannassa ostin markan edestä vehnäsiä, jotka siinä sitten lepikossa lähteen reunalla miehissä nautittiin.

Kirkkoaika kuljeskeltiin kumpanenkin tahollamme. Me miehet lepäilimme rantatöyräällä päiväpaisteessa urkujen soittoa kuunnellen tai seisoskelimme kiviaidan vieressä keskustellen kesätöistä ja ilmoista toispaikkaisten isäntäin kanssa. Ne eivät tienneet minua miksikään ja kun kysyivät: »mistäs päin ne on nämä miehet?», vastasin minä kaikkein puolesta: »vesien takaa ollaan», ja kun taas kysyivät: »mistä sieltä?», niin vastasin minä taas: »Selkäkylästä».

Tuon tuostakin näin minä Marin tyttöjoukosta ja kun oli menty toistemme ohi ja minä katsoin

taakseni, niin katsoi hänkin. Hän oli soma ja sievä ja yhä enemmän aloin minä ajatella häntä. Ajattelin häntä kirkon penkissäkin ja lähdin vähän päästä hänen jälkeensä, kun saarnan loputtua näin hänen menevän ulos. Ja kun taas kokoonnuttiin venheen luo ja alettiin lähtöä laitella, niin sattui se kuin itsestään, että me taas jouduttiin vierekkäin samalle tuhdolle soutamaan.

Tyynenä sunnuntai-iltana kuljimme me kiirettä pitämättä kotikylää kohden. Venheitä parveili edessä ja takana, kirkon ristit katosivat välkkämästä ja järven rannat kuvastuivat liikkumattoman veden pintaan. Oli muutamassa niemessä pienonen talo ja minä sanoin Marille:

— Onpa siinä sievällä paikalla talo.

— Sievälläpä näkyy olevan.

— Ollappa se meidän . . .

— Saapihan sitä aatella, vaikk'ei olekaan pakko päätellä.

— Mikäs estäisi päättelemästäkään?

— Ette siinä herrana eläisi, vaikka olisikin teidän omanne.

— Kukas käskisi herrana elelläkään . . . elelisi siivoiksi talonpojiksi . . . onhan se kumma nähty ennenkin.

— Eipä taitaisi olla sitä herrastyttöä, joka semmoiseen paikkaan rouvaksi lähtisi, sanoi perä-

mies, joka istui edessämme ja oli kuullut keskustelumme.

— Ottaisi semmoisen, joka lähtee.

Eivät ne oikein näyttäneet uskovan minun tuumiani, mutta minä päätin varmasti mielessäni, että sen *täytyy* niin tapahtua.

Mari tahtoi kokan puolelta viskainta janoaan sammuttaakseen ja kun oli juonut, tarjosi hän sen minullekin.

— Juokaa, hyvän se tekee teillekin!

Se oli suosionosoitus, johon minä vastasin läikäyttämällä pisaran vettä hänen helmaansa. Ja kun vein viskaimen huulilleni, niin kosti hän vuorostaan sillä, että nykäsi minua kyynärpäästä ja hulahutti vettä kaulaan ja povelleni. Ja kun minä leporannassa, jossa oli kahtia matka kirkolta kotiin ja jossa käytiin tullen menneiden maissa, nakasin häntä kuusen kävyllä ja hän heitti hatun päästäni metsään, niin ei minulla ollut enää epäilystäkään siitä, että hän oli mieltynyt minuun.

*

Seuraavana iltana istuin jo ongella ruohokossa hänen talonsa edustalla. Istuin siinä kauvan ja hievahtamatta, katsellen ja kuunnellen liikettä pihassa ja silloin tällöin vetäisten ahvenen venheesen. Näin Marin menevän veräjälle, pistäytyvän siitä aholle ja korkean kiven päältä huhua-

van lehmiä lypsylle. Ne vastasivat viidakosta ja tulivat metsän reunasta yksitellen esille. Sitten tuli hän heidän edellään kesantopellolle, jossa oli tarha, teki savun ja alkoi lypsää. Kaataessaan maitoa rinnasta hinkkiin, hän näytti huomaavan minut ja seisahtui tyhjä astia kädessään järvelle päin katselemaan. Kuulin hänen sitten taas lehmänsä suojassa laulelevan ja haastelevan heille. Mutta lypsettyään kantoi hän astiat pihaan ja katosi sinne pitkäksi aikaa. Ei näkynyt talosta enää muuta liikettä kuin että isäntä tallusteli aittaansa maata ja hetken aikaa sen jälestä emäntä. Lehmätkin paneutuivat pitkäkseen pellolle ja savu jouti nousemaan kohtisuorana ilmaan, josta se sitten taittui ja painautui laajana viuhkana riihen editse niittynotkoon.

Tulin jo surulliseksi ja aijoin jo lähteä pois, kun ilmaantui Mari rantatielle, jossa oli puolitiessä rannan ja rakennusten välillä hänen aittansa. Hän tuli sen sivu, tuli kivilaiturin päähän nuottakodan kupeelle ja rupesi huuhtomaan jotain vaatetta vedessä. Mutta minua ei hän ollut huomaavinaan. Enkä ollut minäkään häntä. Kolahutin kuitenkin melalla venheen laitaan ja sitten rykäsin.

— Iltaa, sanoin minä.

— Iltaa, vastasi hän vähän päätään nostaen. Syöpikös kala onkea?

— Huonostipa syöpi.

Työnsin venheen nuottikodan eteen ja kysäsin:

— Joko teillä nukutaan?

— Jopa siellä taitaan nukkua, vastasi hän, huljutteli pestävätään, ojensihe suoraksi ja väänsi veden vaatteesta. Ompahan siellä muutamia ahvenia venheen pohjassa!

— Eikö lähdetä ongelle, Mari? — tahdoin minä.

— Ei toki yön selkään ongelle.

— Mutta jos tulen päivällä noutamaan?

— Päivällä ei ole aikaa!

— Saisikos tulla Marin aittaan tupakalle?

— Jos isäntä näkee, niin on vihassa.

— Ei näe, kun hiljaa liikutaan.

— Siellä on sukulaistytöjä toisessa aitassa, jotka kuulevat . . .

— Eivätkö ne pian mene pois?

— Eivät ne mene, — ennenkun ensi lauantaina isännän kanssa kirkolle.

— Sitten tulen minä lauantai-iltana.

— Ei saa tulla sittenkään . . .

Mutta hän kielsi niin laimeasti, että se oli selvempi kuin suora suostumus.

— Mitäs se Mari pesee näin myöhään yöllä?

— Kun ei ole toisen orjalla päivällä aikaa.

Hän lähti nousemaan pihaan ja hyvilläni käänsin minä venheeni kotiin päin ja meloskelin verkalleen pois.

*

Pitkä oli se viikko ja ikävä. Käyskentelin joutilaana pihalla ja kujilla, loikoelin pellonpientarilla, koetin ongiskellakin, mutta en saanut kaloja. »Tekisit jotain», sanoivat veljet. Mutta minä en viitsinyt vastata enkä puuttunut puheisin kenenkään kanssa. Minä vaan odotin lauantaita. Vihdoin se tuli ja kului onnellisesti iltaan. Olin vartioinut rännassa ja nähnyt isännän soutavan ohitse. Ja ett'ei kukaan näkisi minua yöllä liikkuvaksi eikä tarkoituksiani aavistaisi, vein minä venheeni kotirannasta pellon alle lepikon suojaan ja kätkin hattuni ja nuttuni ruispellon pientarelle heinikkoon.

Panin maata niinkuin muutkin. Olin nukkuvinani ja vaadin veljenikin vaikenemaan. Kun koko talo jo nukkui ja kun kuulin, että kello salin seinällä alakerrassa oli lyönyt kaksitoista, kohotausin minä varmasti vuoteeltani, laskeusin pors tuaan, päästin oven säpistä ja paitahahasillani ja avopäin kuljin minä rohkeasti pihan yli pirtin nurkan taa. Selkäpiitäni karsi, korvissa humisi, jalat eivät tahtoneet pitää päällään, mutta pitkällä

hyppäyksellä nakkausin minä tupakkipenkin poikki ruispellon sisälle ojan pohjaan.

Ei kukaan ollut nähnyt minua, ei ketään kuulunut liikkuvaksi, koirakin oli pihamaalla maaten vaan vähäsen avannut silmiään ja painanut ne taas takaisin umpeen, seuraamatta jälessäni.

Löysin venheeni lepikosta ja vaatteeni ruispellon pientarelta. Ne tuntuivat kuin tietävän tarkoitukseni, olevan kuin salaliitossa kanssani. Ja kun minä meloskelin veden pintaa myöten, jossa pieni virilaine lipatteli kokan alla, niin kuului se korvaani kuin haastelu semmoisen suusta, joka ymmärtää ja hyväksyy ja toivottaa onnea Yörastas sanoi rannan puista sirahutellessaan: »mene, mene . . ei ole hätää mitään . . kaikki nukkuu, kaikki nukkuu . . ei kuule kukaan, ei kukaan, ei kukaan!» Ja tuolla toisella rannalla nousi jo yöllinen sumukin suojelevasti eteeni, peitti ruohikot ja rantapuut, kohosi pirtin harjan tasalle, mutt' ei sentään ylettänyt mäen huipulle, josta pitkä korpikuusi pisti latvansa poutaista taivasta vasten, ett'en eksyisi suunnastani.

Kuului sieltä soutua jostain, en eroittanut mistä, mutta ilokseni tuntui se etenevän toiseen päähän järveä. Ja minä olin kuin pelastettu, kun vähän päästä uppousin usmapallin sisään ja ruohokko samassa alkoi kahista laitoja vasten.

Kokastin venheeni kahden pajupehkon väliin, kätkin aironi läheisen ladon alle ja aloin niittyaidan vartta hiipiä ylös pihaan.

Taas oli ruispelto vastassani ja oja, joka vei suoraan aitan taa.

Laskisiko hän minut sisään, avaisiko ovensa, antaisiko istua vuoteensa viereen, sallisiko suudella, uskoisiko, että häntä rakastan . . . !

Ei sieltä kuulunut risahdustakaan, ei aitasta eikä pihamaalta päin. Lehmän kello kalahti; ne olivat tuossa vähän matkan päässä pellolla, vaikk'ei niistä usman läpi erottanut muuta kuin haamut.

Otin multapallin pellosta, nakkasin sen seinään ja painoin korvani saumaan kiinni. Joku siellä jo liikahti. Nakkasin toisen kerran vähän suuremman pallin. Nyt nousi hän ylös ja meni ovelle. Kiiruhdin sinne nurkan ympäri ja kuulin hänen oven raosta kuiskaavan:

— Kuka se on?

— Minähän se olen . . . laske sisään, Mari!

— Tulittepahan te, vaikka kielsin.

— Sanoinhan minä tulevani . . .

— Menkää toki pois, jos kuka näkee.

— Anna tulla aittaasi, niin ei näe kukaan.

Työnsin hiljaa ovea kenkäni kärellä, hän ei pidätellyt ja minä pääsin sisään.

Siellä oli pilkkopimeä, vesikaton rajasta vaan hiukkasen kajasti päivä. Hän oli pujahtanut jon-
nekin aitan perille, kuului kuin olisi hän hypän-
nyt vuoteensa ja vetänyt peitteitä päälleen.
Haparoin ääntä kohti, käsi sattui hänen tukkaansa
ja hän tuntui nauraa tirskahtelevan, kun minä vii-
mein osuin istumaan hänen vuoteensa laidalle.

— Mitä varten te nyt tänne tulitte?

Olin niin hengästynyt, etten saanut sanaa sa-
notuksi. Ja minua yhtäkkiä ujostutti, en tiennyt,
miten olla ja miten sanoa sitä, mitä olin tullut
sanomaan.

Vihdoin sain kysytyksi, oliko isäntä kotona.

Eihän ollut, oli mennyt kirkolle jo tänä aamuna,
ei ollut kotosalla muita kuin vanha emäntä.

— Mitä sitten? kysyi hän peitteensä sisästä
vähän ivallisesti, kun en taaskaan saanut sen enem-
pää selvitettyksi.

En ollut vielä koskaan tätä ennen suudellut
ketään naista. Mutta minä olin sitä jo kauvan
haaveksinut ja kuvitellut. Hain käsiini hänen
päänsä ja kumarruin häntä kohden. Hän veti
peitteen silmilleen, minä koetin ottaa sen pois;
hän kääntyi seinään päin, minä koetin kääntää
häntä takaisin.

— Mari, kuule nyt, Mari!

Pääsin hänen viereensä, sain käteni hänen kaulaansa, vedin hänet luokseni ja suutelin häntä rajusti ja taitamattomasti huulille, poskille, otsalle ja nenään.

— Elkkää nyt, heittäkää jo, antakaa jo olla. Mutta minä en heittänyt.

— Minä rakastan sinua, Mari, kuule, minä rakastan sinua, kuuletko!

— Narraatte vaan minua . .

Mutta minä melkein itku kurkussa vakuutin sitä ja vaadin, että hänen *täytyy* se uskoa.

— Aikanne rakastatte ja sitten heitätte.

— Et saa sanoa noin, minä otan sinut vaikka paikalla, jos lähdet.

Ei sanonut, lähtisikö vai ei, mutta salli jo suudella itseään vapaasti, salli tarttua molempine käsineni kaulaansa eikä vetänyt pois omaansa-kaan pääni alta, jonne sen asetin. Sain paneutua hänen viereensäkin, sittenkun hän ensiksi oli tiukasti kääräissyt peitteensä ympärilleen.

Lienenkö minä koskaan ollut niin onnellinen, kuin sinä yönä. Lienenkö koskaan rakastanut niin täydellisesti, niin koko sydämestäni ja niin puh-
taasti, kuin tuona viileänä kesäyönä tuossa puoli-
pimeässä aitassa, jonka hataran katon läpi tuikki
vähin päivää sisään, jonka orsilla riippui hänen
pieni vaatevarastonsa, jossa voimakkaat käsivarret

puristivat minua melkein lapsellisella hellyydellä, jossa ainoastaan suudeltava poski hiukan kuumeni ja jossa viattomia puheitamme säesteli loitolta kukkuva käki ja rantoja pitkin viheltelevä vikla.

Kun ensimmäinen aamupeipponen pyrähti aitan takaiseen pihlajaan, niin pyysi hän minua menemään ja minä tottelin, saatuani luvan tulla toisen kerran takaisin.

— Ollaanko me sitten hyvät? kysyi hän.

— Ollaan me hyvät.

Hän avasi minulle oven, ojensi kätensä sen raosta ja onnellisissa mietteissä meloskelin minä verkalleen kotiin, jossa kaikki vielä nukkuivat ja minä häiritsemättä pääsin vuoteelleni. Aurinko nousi silloin juuri näkyviin ja ensimmäinen aamutuulen henkäys lepahutti haavan lehtiä ikkunani alla.

*

Se uudistui useampana yönä. Hän uskoi jo minuun. Me teimme torppia, ostelimme taloja ja lehmiä ja hevosia ja ajoimme omilla kärryillä kirkkoon vihille. Yhä kauvemmin viivysin minä hänen luonaan, aikaisemmin tulin ja myöhemmin läksin. Ei pelännyt hän enää isäntäänsä enkä minä kotiväkeäni. Kävin heillä päivilläkin, istuin isännän kanssa kammarissa, jonne hän kantoi kahvit, ja hän pistäytyi meillä sunnuntai-iltoina.

Olin päättänyt keskeyttää koulunkäyntini ja sanoa kaikki isälleni, kun taas tulisi aika lähteä kouluun syksyllä.

*

Mutta hän oli saanut tietää sen toista tietä.

Eräänä aamuna kun taas päivän valetessa palasin kotiini, istui hän verannan rappusilla minua odottamassa. Joku oli kai nähnyt minun liikku-
van öillä ja käynyt kantelemassa.

— Mistä sinä tulet? ärjäsi hän ankaralla äänellä.

— En mistään . . ongelta minä . .

— Sinä valehtelet . . olet ollut yöjalassa.

— Kuka sen on sanonut?

— Vieläkö julkeat kieltää. Sinä olet huonoilla jälillä poika . . vaan varo itseäsi, jos tahdot säästää nahkaasi! Mitä sinä toissa yönä teit siellä Rantalan piian aitassa . .

— Rantalan piian aitassa?

— Sinut on nähty sieltä lähtevän keskellä yötä . . Eikö se ole totta?

— Totta se on . . . Mutta ei siinä ole sen pahempaa.

Minä seisoin isäni edessä sillä mielellä kuin olisin tahtonut sanoa: »lyö, jos haluttaa!»

Isäni oli jalo mies, me emme koskaan olleet sanoneet pahaa sanaa toisillemme, suora tunnus-
tukseni kai vaikutti häneen, hän pidätti itseään,
vältti minun katsettani ja viittasi minua istumaan
viereensä penkille.

— Minä uskon sinua, kun itse sen vakuutat
. . jos et ole puhunut totta, niin saat tehdä tiliä
omantuntosi kanssa.

— Totta minä olen puhunut. Mutta minä
aijon mennä naimisiin ja erota koulusta.

Isä loi minuun pitkän, tutkivan katseen:

— Aijot erota koulusta?

— Ja sitten rupean talonpojaksi!

En tiedä, oliko isäni ehkä aikoinaan läpikäy-
nyt samaa vai muutenko hän vaan osasi asettua
kannalleni; odotin, että hän nauraisi minulle ja
panisi kaikki leikiksi, mutta hän otti sen tyynesti
ja totisesti ja alkoi puhua minulle niinkuin asiasta,
joka kannatti keskustelemista.

— Ei kai se ole niin kiireellinen asia, ett'ei
sitä voi ensin lukujaan lopettaa . . ennättäähän
sen vielä sittenkin.

Enhän voinut minäkään sanoa, ett'ei ennät-
täisi. Ja sillä lailla se ikäänkuin sovittiin, että
kun olen tullut ylioppilaaksi, niin voihan asian
ottaa uudelleen puheeksi.

Mutta kun se oli tullut näin melkein juliksi, niin katosi siitä sen salamyhkäisyys ja kun minä aloin tarkemmin ajatella, niin minua hiukan hävetti. Olin valmistautunut vastarintaan ja nyt siinä ei ollut sen enempää. Sitten epäilytti minua vielä se, että isäni ehkä nauroi itsekseen minun tuumilleni ja piti niitä lapsekkaina. Miksi-käpä hän muuten olisi kohdellut minua niin suolejevasti.

Maria en saanut senjälkeen nähdä, hän ei tullut meillä käymään enkä minä rohjennut mennä häntä tapaamaankaan. Muutaman viikon päästä tuli sitten kouluun lähtökin.

Ja kun seuraavana kevännä palasin kotiin Helsingistä, päässä ylioppilaslakki, ei edellisen kesäisistä tuumistani enää tullut puhetta. Eikä minuun enää tehnyt sen syvempää vaikutusta, kun kuulin, että Mari oli mennyt naimisiin.

Mutta ei se kuitenkaan ole koskaan haihtunut mielestäni tuo kesäinen unelma. Mari ja hänen miehensä asuivat maantien varressa huonemiehinä pienessä mökissä. Melkein joka kerta kuin ajoin siitä ohitse, näin hänen kasvonsa matalan ikkunan läpi. Ne näyttivät kalpenevan vuosi vuodelta. Ja joka kerta juoksi mökin ovesta, jonka porstuana oli pistekota, maantien veräjälle joukko valkotukkaisia pikkutyttöjä katsomaan ohii

ajavaa. Kuulin heidän elävän köyhyydessä ja minulle tuli heitä aina sääli notkuvissa kieseissä istuessani. Tuli samalla sääli itseänikin ja omaa elämääni. Ajattelen usein vieläkin, että jos »kesäinen unelmani» olisi saanut toteutua ja jos minussa olisi ollut niiden päätöksien pitäjätä, joita Marin kanssa olimme hänen viileässä aitassaan haaveksineet, niin olisi minusta ehkä tullut talonpoika ja kunnon kansalainen, jota vastoin nyt olen — en ole mitään siitä, miksi olisin tahtonut ja miksi olisi pitänyt.

SASU PUNANEN

Luonnonlahjat ovat epälukuiset ja sentähden niistä lieneekin jokainen saanut oman osansa. Tavallisesti kyllä puhutaan lahjakkaista ja lahjattomista ihmisistä, mutta se tulee kai siitä, ett'ei kaikkia ihmisiä olla tilaisuudessa näkemään heidän oikeassa ympäristössään. Vaan anna heidän kunkin päästä omalle alalleen, niin näet, mihin heistä mikin kelpaa. Luulit häntä aivan mitättömäksi mieheksi ja yhtäkkiä saattaa hän esiintyä lajinsa täydellisimpänä.

Sasu Punasesta olin aina luullut, ettei hän ole mitään. Lihava, laiska, unelijas, harvapuheinen, ei mitään harrastuksia, ei mitään innostusta. Hän luki papiksi, apulaispapiksi, olisi voinut sanoa, siihen nähden, miten korkealle hän näytti päämaalinsa asettavan. En löytänyt hänessä mitään ominaista taipumusta, en ainoatakaan alkuperäistä ajatusta enkä perittyä intohimoa, josta ainakaan

minä olisin mitään tietänyt, vaikka asuttiin samassa talossa, seinä väliä, — ell’ei lukisi niiksi sitä, että hän rakasti nukkua ja että joskus varta vasten meni Kämppiin syömään biffiä. Mutta muuten ei mitään merkkiä, jonka kautta hän olisi osoittanut olevansa »oma itsensä» eli niinkuin sitä siihen aikaan olisi sanottu, kuin norjalaiset kirjailijat vielä olivat muodissa: »vaere sig selv.»

Ei mitään — ennenkun hän yhtäkkiä ilmestyi eteeni kaikkine lahjoineen.

* * *

— Lähtään kylpemään, sanoi hän minulle eräänä iltana.

— Enpä minä nyt . . . olin aikonut mennä suomalaiseen teatteriin.

— Mitä varten teatteriin?

— Siellä on tänään premieeri.

— Ennätät sinä nähdä sen premieerin vastakertanakin . . . tule pois, minä pistouvaan issikankin, jos lähdet.

Oli ensimmäinen rekikeli, minä olen intohimoinen issikalla ajaja ja niin lähdettiin saunaan ja heitettiin premieeri — toiseen kertaan.

Suomalaiset ovat keksineet saunan, sanotaan — ainoa keksintö muuten, mikä lienee heidän omansa; samoin kuin samovaari sanotaan olevan

ainoa kone, minkä venäläiset ovat itse keksineet. Sentähden tämä kansa osaa kylpeä paremmin kuin mikään muu kansa. Ja sentähden tämän kansan keskuudessa myöskin löytyy parhaimmat kylpijät, etevimmät löylytaiteilijat. Mutta en ole niidenkään joukossa vielä tavannut toista sellaista kylpijää kuin hän, tämä Sasu Punanen. Hän on etevän rotunsa kaikista etevin, hän on kaikkien saunaniekkain saunaniekka.

— Se on suuri epäkohta, ett'ei ole höyrykaappia ja löylysaunaa samassa yhteydessä, sanoi hän, kun olimme ostaneet piletit — ensimmäinen kerta muuten, kun olin kuullut häneltä jotain arvostelua olevista oloista. Onko Miinan sauna vapaa? huusi hän sitten korridoorin perillä.

Miinan sauna oli vapaa, ja sinne astuessamme selitti hän minulle, että hän ei huoli muista kylvettäjistä... ennen vaikka odottaa tunnin vuoroaan.

— Ottaako herrat ammetta vai suihkua saunan päälle?

— Pitäisihän Miinan tietää, että minä otan sekä ammetta että suihkua.

— Ja vastoja kanssa?

— Vastoja kanssa, mutta elkää panko niitä vielä hautumaan.

— Elä pidä kiirettä, neuvoi hän minua, kun näki minun kiireesti sukivan vaatteita päältäni.

Saunaan pitää riisuutua verkalleen eikä niin kuin jos tuossa paikassa olisi puulautuminen päätä suoraan veteen.

Ja hänellä oli kokonainen järjestelmä sitä varten valmiiksi mietittynä.

— Eikä pidä nakata vaatteitaan sekasin mihin sattuu, josta niitä sitten on vaikea pukeutuessa löytää oikealla ajallaan. Minä panen ne aina siihen järjestykseen, että saan ne taas samassa järjestyksessä mukavasti päälleni. Et usko, kuinka suloiselta se tuntuu, kun on kerran saanut kylpeneeksi.

Oli opettavaista nähdä, millä huolella hän tuon tulevan sulaisen tunteensa varalta itse riisuutui. Ensin otti hän palttoon ja sijoitti sen naulaan; sitten kaulahuivinsa samaan naulaan ja hatun päällimmäiseksi, sillä pää oli peitettävä, ennenkun paltto otettiin päälle.

— Minkätähden?

— Sentähden, että se tuntuu hyvältä sillä lailla.

— Kuka sinulle on sen neuvonut?

— Itse minä olen sen siksi miettinyt.

Toiseen naulaan tuli nuttu ja liivit ja niiden seuraksi kaulus ja paita. Housut ja alushousut ripustettiin erikseen kolmanteen naulaan.

Mutta ennenkuin hän niin pitkälle ennätti, istuskeli hän, hieroskeli, hankaili niskaa, olkapäitä,

selkää ja kainalon aluksia, kasvot omituisessa naurun ja suurimman tuskan välisessä irvistyksessä.

Viimeksi veti hän sitten jaloistaan kengät ja sukat.

— Miina, viekää sukat lämpiämään . . anna sinäkin sukkasi lämpiämään.

Nyt oli hän kokonaan riisuutunut. Mutta ennen saunaan menoaan seiso i hän vielä kauvan aikaa peilin edessä ja tarkasteli itseään siinä joka taholta. Ja yhtä pyöreää se muuten oli joka taholta.

On toisia ruumiita, jotka esi ytyvät parhaassa valossaan vaate päällä, toisia, jotka pääsevät oikeaan arvoonsa voimistelusalissa. Sasu Punasen jäsenet ja vartalo olivat sillä tavalla rakennetut, että ne vasta saunassa näyttivät tule van oikeaan ympäristöönsä. Ymmärtääkseen miehen kauneutta, piti ne nähdä saunan lauteilta, lämpimän, kostean löylyn sisästä.

Pienenlainen pää ja lyhyt pysty tukka, paksu punanen niska, pitkä lihakas selkä, alkua ihramahaan, leveät lanteet, pyöreät sääret ja tasapohjaiset jalat, ja muuten tanakkaa tekoa, iho sitkeää ja veden pitävää kuin kengäsnahka.

Ennen kun hän ryhtyi varsinaisesti löylyä ottamaan, tahtoi hän hikoilla »kuiviltaan», niin kuin hän sanoi.

Hän heittihe selälleen lauteille ja nosti lyhyet, pölkkysen jalkansa kattoon kiinni. Mutta katto oli sileä ja ne luiskahtivat siitä vähä väliä alas.

— Pitäisi olla pykälät katossa, tuumaili hän. Sinulla on paljon parempi, kun on pitemmät sääret. Voisi sen järjestää silläkin tavalla, että olisi nuora niskan taitse jalkapohjiin . . . Tämä on saunahetkistä suloisin tämä, kun näin lepäilee ja alkaa hiljalleen hikoilla . . . No, nyt saisi alkaa panna vastoja hautumaan. Kun sinä vastakertana käyt saunassa, niin elä anna milloinkaan hautoa vastaan, ennenkun olet itse lauteilla . . muuten menee hukkaan. Se lehvän hyvä haju, se on paras osa koko kylvystä.

Vastan saatuaan ropsii hän sillä muutamia kertoja kinttujaan, ikäänkuin sen terää koetellakseen ja huutaa sitten päättäväisesti:

— Lyökää löylyä!

Saunapiika lyöpi löylyä.

— Vieläkö?

— Vielä, vielä!

— Siin' on! . . siin' on!

— Antaa tulla vaan!

— Alkaako tuntua?

— Elä hiidessä, Sasu! . .

— Eihän tämä vielä mitään.

— Hellittäkää, hellittäkää! . . polttaa polttaa!

Minun täytyy juosta alas, mutta hän sanoo vaan rauhallisesti:

— Miina antaa vähän vielä lämmintä.

Kiukaan kivet sähköivät kuin sata sylkevää kissaa, minusta tuntuu kuin ne tuossa tuokiossa karkaisivat terävine kynsineen kimppuuni ja repisivät minut palasiksi. Huutaen ja voivotellen pakenen minä niitä kyykylläni lattialle, mutta hän komentaa ylhäältä katon rajasta:

— Nyt saa Miina tulla kylvettämään?

Ensin jalkapohjiin, sitten hartioihin .. nyt selkään .. pohkeihin .. taas takaisin jalkapohjiin .. vielä vähän .. vielä vähän .. ääh! .. uh! Sillä lailla .. sillä lailla .. Hankaa nyt! .. Lyö nyt! Kovemmin! kovemmin! etkö sinä jaksa hutkia!

— Ihanhan te poltatte itsenne ja minut.

— Eihän tämä vielä mitään .. mitenkäs Miina sitten helvetissä! — (Hän laskee vielä leikkiä, pakana!) — eihän tämä vielä mitään miehen löylyksi .. Miina käypi vielä terästävässä.

Käsikurkalta heittää Miinaparka, silmiään varjellen, vielä kaksi kapallista uuniin. Kiuvas kiljuu, ulisee, siellä on sata uutta kissaa sähköjännässä ja parkuen pakenen minä saunakammariin.

— Eihän tätä enää kestä kivetkään halkeamatta, kuulen saunapiian valittavan.

— No, laitahan sitten suihku reilaan.

Hän on kuin nyletty hylje siinä, missä hän seisoo jäisen suihkun alla. Mutta sitä tulee liika hitaasti ja vähän vettä, piian täytyy täyttää kaksi sankkoa, kiivetä lauteille ja valaa ne sieltä hänen niskaansa.

Nyt ovat hänen mielestään enimmäkseen hiet irtauneet ruumiista ja hän nousee takaisin lauteille.

— Pesetä sinä itsesi sillaikaa, kuin minä täällä vielä vähän lämmittelen.

— Eikö voisi avata peltiä?

— Elä helvetissä laske lämmintä pellolle . . jumalan viljaa se on lämminkin, tiemmä.

— Pestäänkö herran pää?

— Pestään.

— Odotahan vähän, Ville . . menkää, Miina, noutamaan pullo olutta . . janottaa vähän . . että pääsisi tässä taas vähän hikoilemisen alkuun.

Istuen lauteitten reunalla juo hän yhdellä sie-
mauksella kaksi lasia ja lahjoittaa loput jalomieli-
sesti saunapiialle.

Sillaikaa kuin minua pestään, loikoo hän siellä liikkumaton ja puhalttaa vaan silloin tällöin pitkän, mahtavan päristyksen sieramistaan. Mitä hän miettineekään, mutta nerolta hän minusta tuntuu omaan itseeni verraten, jättiläisnerolta kaikkien saunanerojen joukossa. Jos oli suomalaisilla sau-

najumaluus, jos oli heillä löylynhaltija, jota palvelivat, niin tuommoinen mahtoi hän olla.

— Vai on siellä premieeri tänään suomalaisessa teatterissa? — Ja hetken kuluttua:

— Mutta se se on mainio näytös siinä Minna Canthin »Murtovarkaudessa» se saunanäytös.

Kun minä olen istunut ammeesen huuhtoutumaan, laskeutuu hän vihdoin viimeinkin pestäväksi.

On nautinto nähdä hänet pesupenkillä. Hän on nyt niin pehmennyt, että hän valuu kuin taikina siihen kiinni, niinkuin tahdoton taikina, jota saunottaja saa leipoa, alustaa ja pyöritellä mielensä mukaisesti. Kuta kauvemmin se häntä pyörittelee, hankailee ja muokkailee, sitä onnellisemmalta hän näyttää. Kuta kiihkeämmin se häntä saippoa, höylää ja hieroo, sitä autuaallisemmiksi käyvät hänen asentonsa.

— Jos Miina vielä vähäsen vetelee paljaalla kädellä selkäpiitä pitkin.

Minä olen jo aikoja sitten saanut lakanani, mennyt saunakammariin, kuivaillut ja olen jo puoleksi pukeutunutkin, kun alkaa kuulua veden läiskettä saunasta.

— Mitä ihmettä se siellä vielä?

Siellä on leveä, punanen möhkäle selkää ja olkapäitä ammeessa. Hänet on pesty ja hän ottaa parhaallaan puolikylpyä.

— Sata ja viisikymmentä! huokaa saunapiika nääntyneellä äänellä.

Hän saa lakanan hartioilleen, heittäytyy selälleen sänkyyn, peittelyttää itsensä huolellisesti, tuottaa puoli pulloa olutta, tyhjentää sen, otattaa tupakat esille palttoonsa taskusta ja vasta sitten kun hän on saanut paperossinsa sytytetyksi, huokaa hän, vähän alakuloisesti:

— Huhhuh! kylläpä se tuntuu hyvältä.

* * *

En malttanut jäädä häntä odottamaan eikä hän minua kiellettykään. Menin Kämppiin. Tunnin kuluttua ilmaantuu hän sinne, posket kiiltävinä ja pingallaan ja tukka kauniisti jakaukselle kammattuna.

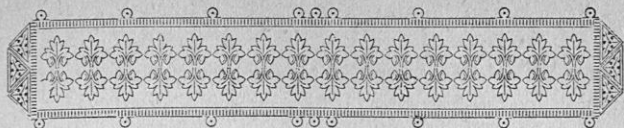
Tyynesti istuutuu hän viereeni ja ystävällisesti, silmät vähän laimeina virkkaa minulle Sasu Punanen:

— Minkätähden läksit sinä kesken pois saunasta . . . minä toki otin vielä höyrykaappiakin kylvyn päälle.

AAVE

Kaarlenpäivänä vuonna 1808 oli Haapalan kartanoon Kymijoen rannalla kokoontunut loistava seura parasta ylimystöä kutsuttuna viettämään hovin herran, vanhan sotilaan, nimipäivää. Sitä vietettiin ainakin isoilla pidoilla, mutta tänä vuonna olivat ne tavallista merkillisemmät ja vieraita etempääkin odotettavissa, sillä ajat olivat epävarmat, ja ihmiset tahtoivat tavata toisiaan ja kuulla uutisia. Suomen joukkoja oli siirretty itäänpäin, Tukholmasta oli saapunut upseereja paikkakunnalle, Adlercreutz oli luvannut tullakseen Kiialasta ja tuoda mukanaan von Döbelnin.

Vieraita tulikin tien täydeltä. Parhaat hevoset valjastettuina suurten kojujen ja korkeakorjaisten rekien eteen alkoi heitä heti hämärän tultua täyttä karkua kiiruhtaa hovin valaistuja ikkunoita kohden. Saapuneina sinne, jossa keskellä isoa pihaa hulmusi pylvään päässä tervanen soihtu,

pyörähtivät he ylpeästi leveiden rappusien eteen, ja höyryävät, hirnuvat hevoset sidottiin seinävie-riin ja aitovarsiin kiinni, missä he sitte alituisesti tiukujaan helistelivät ja kalistelivat valjaitaan. Kellojen kilinä, hevosten hirnunta ja kuskien huudot kuuluivat aavojen peltöjen yli kauvas metsä-rannassa oleviin mökkeihin, joista niistäkin varus-tauduttiin hovin juhlaa ulkopuolelta ihailemaan ja hovin herralle hurraata huutamaan. Ja sama meno kuului toisellekin puolelle vuon yksinäisten venäläisten upseerien korviin, jotka tilapäisissä kasarmeissaan, seuraa ja huvitusta vailla, ikävöiden suorittivat yksitoikkoista rajapalvelustaan.

Ilma oli tänä iltana leuto ja suvinen, taivaalla raskaita pilviä ja tuuli idässä, josta se toi muka-naan Kymin virran kohinaa sen syvästä uomasta, metsän huountaa suoraan vastaiselta rannalta ja yhtäkkiä silloin tällöin katkonaisen torven toita-hduksen.

Jo olivat kaukaisimmatkin vieraat saapuneet, jo oli ensimmäiset tarjottavat tarjottu, tanssittu alkuvalssi ja ensimmäinen katrilli ja vanha kla-veeri jätetty hetkeksi lepäämään. Tanssin lomalla oli ovi avattu ulos porstuaan ja tyhjän salin läpi kuului ulkona seisovien hevosten aisakellojen ja kulkusten kilinää. Ensi jäykkyys oli voitettu ja mieliala hilpeni hilpenemistään. Herrain huoneessa

oli Adlercreutz tarttunut lasiinsa kilistääkseen isännän kanssa ja salin perällä kamarissa seisoi von Döbeln naisten ympäröimänä ja kertoi heidän pyynnöstään palveluksestaan Ranskan väessä ja sotaretkistään Intiassa — kun tiuvut ja kulkuset yhtäkkiä lakkasivat lirittämästä ja haastelevien korviin kuului pitkulainen torven puhallus, joka kuin tuulen kantamana tunki avonaisten ovien kautta sisähuoneidenkin perille.

Se oli venäläisten iltasoitto.

Hetken verran se vaan kesti ja olihan se monta kertaa ennenkin näillä seuduilla soinut. Sotilaillekin oli se vanhastaan tuttua säveltä, mutta kun naiset säpsähtivät ja huudahtivat heikosti, niin katkesi von Döbelniltä lause kurkkuun ja Adlercreutz ei tahtonut juoda maljaansa sellaisen fanfaarin puhaltaessa. Syntyi äänettömyys, joka ei tahtonut ottaa loppuakseen sittenkään, kun kellot ulkona taas alkoivat kilistä. Kaikki olivat hänen kuulleet ja kaikkien korvissa soi se vielä tauotuaankin.

— Sulkekaa ovi siellä! huudahti isäntä; von Döbeln lopetti keskeytyneen lauseensa; Adlercreutz joi isännän onneksi ja naiset koettivat taas olla iloisia. Mutta mieliala ei enää saanut siipiä alleen.

Sillä ajat eivät olleet iloiset, eivät juuri iloisemmat kuin niin monta kertaa ennenkin, kun

sotahuhuja liikkui ilmassa, mitkä sitten aina olivat toteutuneet ja toteuduttuaan siirtäneet vieraan valan rajan yhä likemmäksi oman maan keskipistettä. Toinen puoli maata oli jo nytkin temmattu irti toisesta ja Kymin virran valtasuoni enää vaan suojeli Suomen sydäntä viimeisen halvauksen iskulta. Ja se oli muisto menneestä ja paha aavisus tulevasta, joka nyt puistatti ja jätti sotilaankin selkäpiin kylmilleen.

Mutta illalliselle mennessä oli kuitenkin Adlercreutzin ryhti ja von Döbelnin iloisuus saanut mielet entiseen iloisuuteensa. Tanssi ja juomat olivat sen lisäksi panneet veret vilkkaampaan liikkeeseen ja venäläisetkin olivat jo aikoja sitten menneet levolle. Eikähän niistä sotahuhuistakaan vielä mitään varmaa tiedetty.

Isäntä istui pöydän päässä vieressään Adlercreutz, vastapäätä häntä oli emännän ja talon tytären välissä von Döbeln ja pitkin pöydän muita sivuja nuorempia upseereja sinikeltaisissa univormuissaan kukin kaunottarensa kanssa.

Adlercreutz oli pitänyt lyhyen puheen ja esittänyt isänmaan maljan, joka juotiin suurista kourantäyteisistä hopeapikareista.

— Te olette tehneet tehtävänne, olette taistelleet ja vuodattaneet vertanne isänmaan multaan. Teidän väkenne kyllä voitettiin, teidät tun-

gettiin takaisin ja teidän täytyi väistyä ylivoiman edestä. Mutta löytyi kuitenkin raja, jonka yli eivät saaneet teitä kulkemaan. Te kun olitte tulleet tämän vanhan kotinne kynnykselle, niin iskitte te siihen kantapäänne, ponnistitte omista oven pielistäanne ja huusitte: »tähän saakka eikä edemmä!» Ja vaikka toinen puoli virtaa on vihollisen vallassa, niin on tämä puoli vielä meidän. Sillä tästä yli te ette heitä päästäneet. Ja toivokaamme, ettei se ole tapahtuva, niinkauvan kuin teidän kookas vartalonne vielä seisoo isänmaan ja Ruotsin rajavartijana!

Döbelnin silmät olivat alkaneet säihkyä. Hänen Intian auringosta ja Ranskan viineistä kuumuneet verensä kiehahdivat, ja kun sotavanhuksen malja oli juotu, ponnahti hän seisoalleen ja huudahti:

— Saanko sanoa sanan minäkin?

Ja kun se hänelle joka taholta myönnettiin, niin hän alkoi:

— Se ei ole tapahtuva, jos minäkin saan vakuutukseni sanoa! En ikinä usko sitä mahdolliseksi! Me äsken kyllä kuulumme oudon äänen, joka näytti meitä hetken verran vavahduttavan. Ja miks'ei se olisi? Onhan se niin monta kertaa ennenkin aaveena soinut korvissamme. Mutta olemmeko sitä koskaan todella säikähtäneet? Minä uskon, että emme, vai kuinka?

— Emme ole! Emme!

— Jos siis emme ole ennen, niin miksikä nytkään!

— Hyvä!

— Ja miksi emme nyt enemmän kuin ennenkään? Siksi, että meidän isänmaassamme on elinvoima, joka on luja ja rikkomaton kuin luonnon voima! Silpokoot sen, heittäkööt käden sinne toisen tänne, sirottakoon jäsenemme ympäri kenttiä, ne hakevat toisensa, ne asettuvat itsestään paikoilleen!

Puhujan innostus tarttui muihinkin, he huusivat: »hyvä, hyvä!» ja hän jatkoi hehkuvien poskin:

— Halkaiskoot ne sen kahtia, reväiskööt toisen puolen toisesta irti, ne yhtyvät sittenkin ja alkavat aina elämänsä uudelleen! — Maamme on nyt keskeltä kahtia. Mutta sillä vakavalla luotamuksella, sillä uskolla, joka, vaikka ei muuta uskoisikaan, uskoo kuitenkin siihen, uskoo isänmaan yhteyteen ja onneen, tahdon minä juoda isänmaan maljan! Hyvä herrasväki —!

— Odottakaa hetkinen! huusi vanha soturi toisesta päästä pöytää. Tässä talossa on aina ollut tapana, että kuninkaan ja isänmaan malja juodaan vanhasta Kaarle kuninkaan kristallipikarista . . .

— Missä se on?

Emäntä viittasi palvelijalle ja palvelija kii-
ruhti ottamaan sitä salin nurkasta, jossa se vanhan
tammikaapin päällä seiso i Kaarle XII:n vartalo-
kuvan edessä.

— Suokaa anteeksi, herra von Döbeln, tämä
keskeytys, mutta se on lahja itse kuninkaalta isä-
vainajalleni.

— Anna tänne se!

Ja von Döbeln oikasee kätensä sitä ottamaan
ja toisella tarttuu hän isoon viiniruukkuun, tyh-
jentääkseen sen sisällön vanhaan pikariin.

Mutta yhtäkkiä hän kalpenee, pudottaa viini-
ruukun kädestään, laskee pikarin pöydälle, hor-
jahtaa vähän, painaa kädellään haavoitettuun ot-
saansa ja vaipuu sanatonna istuimelleen.

Herrat hypähtävät paikoiltaan ja peräytyvät,
naiset huudahtavat kuin olisivat he nähneet aaveen,
ja kaikki tuijottavat he sanattomina vanhaan pi-
kariin, jossa näkyy suuri räikeä rako yläreunasta
alareunaan.

Milloinka oli haljennut Kaarle kuninkaan
lahja, sitä ei kukaan tiennyt.

Mutta isänmaan malja jäi sinä iltana juomatta.

Ja kuukauden perästä kävi vihollinen Kymi-
joen poikki.

RAKKAUDEN KIRJE

I.

Olin niin tulisesti rakastunut kuin voi olla ainoastaan koulupoikana ollessaan. Olin viimeisellä luokalla, ylioppilaskirjoitukset olivat juuri päättyneet ja tunteeni olivat nousseet niin korkealle, että jos olisi löytynytkin jonkunlainen lemmen lämpömitari, se ei enää olisi voinut sen astemäärää osoittaa, ei varjossakaan. Kuumuus oli niin kova, että vaikka päiväkaudet kuljin kalpeana ja väsyneenä, niin en siltä saanut yölläkään unta silmiini. Minä ähkin ja puhkin, kieriskelin vuoteellani, peite painoi ja lakanakin oli liika raskas. Pään aluinen oli tietysti tuhannella sykkyrällä, olet allani ruumenina ja sänky narisi ja valitti vaivojaan.

— Mitä sinä siinä yökaudet peppuroit, ettei saa nukkua, murisi veljeni, joka oli tuomittu nukkumaan samalla tilalla.

— Enhän minä mitään . . .

— Vai et mitään?

— Kun on niin vari.

— Eipähän minulla ole vari . . .

Mutta hän ei ollutkaan rakastunut niinkuin minä, eikä tiennyt, kuinka minä kärsin.

Minä en voinut muuten, minun täytyi avata ikkuna. Se oli kaupungin rantaan päin ja naapurin puutarhan ja takapihan yli näkyi siitä palanen järven lahtea. Ulkona oli valoisa kevätyö ja siellä oli niin kaunista, niin kaunista, että minua taas melkein itketti.

Eihän se ollut aivan ensimmäinenkään rakkauteni tämä. Olihan niitä ollut kolme rakkautta kaikkiaan, yksi siellä maalla ja kaksi täällä koulussa. Vaan minä olin silloin vielä lapsi ja ne olivat olleet sellaisia lapsellisia rakastumisia. Melkein halveksin itseäni ajatellessani, kuinka naurettava olin ollut siihen aikaan ja kuinka pinta-puolisia olivat tunteeni olleet. Nehän olivat perustuneet ainoastaan ulkonaisiin ominaisuuksiin, kauniisiin silmiin, kiharoihin ja leiskaviin letteihin. Heidän sisällistä arvoaan — pappilan Helmin, Anna Petterssonin ja viimeksi Iida Nymanninkin — en ollut vähääkään punninnut. Ja mikä minä olin silloin ollut: koulupoika, joka ei voinut kaukaisessaakaan tulevaisuudessa ajatella edes kihloihin menemistä, vielä vähemmin kodin perustamista.

Mutta nyt olivat olot aivan toiset, nyt seisoin elämäni käännekohtassa, olin tulemaisillani ylioppilaaksi, ja nyt tuli minun siihen nähden käyttäytyä ja toimiakin. Tunteeni *tuohon naiseen*, joka oli minut valloittanut, eivät olleet hetken hurmausta; vaan ne olivat totiset ja syvät. Joskin minä ihailin hänen sinisiä sielukkaita silmiään ja hänen pitkää vaaleaa palmikkoaan, niin perustuivat tunteeni oikeastaan rauhaan hänen otsallaan, arvokkaisuuteen hänen kasvoissaan ja ennen kaikkea tuohon tasaiseen hellyyteen koko hänen olennossaan. En ajatellut häntä iloisena morsiamena, vaan vakavana vaimonani, joka voisi jakaa kanssani kaikki elämän surut ja vastoinkäymiset. Ja juuri se, että hän oli minua *viittä* vuotta vanhempi, juuri se oli parhaana todistuksena siitä, ett'ei tässä enää voinut olla kysymys tavallisesta lemmen tunteesta. Tämä oli kypsyneen miehen totista kiintymistä, tämä oli jo syvälle juurtunutta rakkautta, josta riippuu koko hänen tulevaisuutensa ja joka määrää hänen elämänsä suunnan ainaiseksi. Jos hän rakastaa minua, olen pelastettu. Ell'ei — hyvästi silloin ihanat unelmani rakkaudesta ja onnesta! Minä olen oleva ikuisesti murrettu mies. Minä tunnen sen, että jos niin käy, silloin tulen elämään vain kalpeana haamuna siitä, mikä muuten olisin voinut olla. Te

huolettomat, kokemattomat ystäväni, toverini ja veljeni! Te ette ole vielä tulleet elämänne tiehaaraan, te ette tiedä, ettekä kenties tule koskaan tietämäänkään, mitä ovat elämän taistelut. Iloitkaa te vaan, naurakaa, lyökää palloa lupapäivinä ja nukkukaa — lapset!

Minä en nimittäin ollut ollenkaan varma siitä, rakastaako *hän* minua. Yksi todistus minulla tosin oli, ja se oli jotenkin hyvä: en tiennyt, että hän ainakaan rakastaisi ketään muutakaan. Hän oli hoitamassa täällä kaupungissa nuorempia sisariaan ja veljiään, joista yksi oli minun luokkakumppanini ja paras ystäväni, tietysti. Olin heillä joka päivä ja hän oli minulle aina niin tasaisesti ystävällinen ja hyvä, ja joka kerta kuin lähdin heiltä, pyysi hän, ett'en »unhottaisi pois». Mutta ei hänen silmissään kuitenkaan näkynyt mitään erikoista tunnetta. Vaan kenties ei hän aavistanutkaan, että olisin voinut rakastua häneen, kun hän on niin monta vuotta vanhempi. Se on tietysti hienotunteisuutta hänen puoleltaan. Ja sentähden täytyy *minun* ottaa ensimmäinen ratkaiseva askel, minun täytyy tunnustaa hänelle tunteeni.

Olen jo aikoja sitten päättänyt, että sen on tapahtuminen hetikohta, kun kirjoitukseni ovat onnellisesti suoritettut. Sitä ennen — se olisi ollut väärin hänen tähtensä.

Nyt ne ovat ohitse ja ovat onnistuneet. Illalla on tullut siitä Helsingistä sähkösanoma. Toverini ovat lähteneet lähimpään maataloon punssipullojen kanssa. Mutta minulla on nyt tärkeämpää tehtävää.

Veljeni nukkuu seinään päin, kääräistyään kaikki peitteet ja lakanat ympärilleen. Viereisessä kammarissa kuorsaavat toiset. Tornin kello lyö kaksitoista yöllä. Kaikki on hiljaa. Nyt on tullut otollinen hetki. Nyt tunnen, että se tulee sujumaan. Tänä yönä on se tehtävä. Ja juhlallisella tunteella, kasvot jäykkinä, mutta käsi vähän vavisten, avaan minä laatikkoni. Laatikossa oli lukittu paperilaukku ja laukussa kirjeeni konsepti. Nyt se on puhtaaksi kirjoitettava — punaselle paperille sinisellä musteella — ja huomenna on se oleva hänen käsissään.

— Mitä sinä siellä taas ratuuttelet? ärähtää veljeni unissaan.

Se ei ole mikään tavallinen rakkauden kirje, sillä tämä rakkauskaan ei ole mitään tavallista rakkautta. Minä en kosi, minä ainoastaan »ilmoitan hänelle tunteeni».

»Minun täytyy saada sanoa sinulle — kirjoitan minä — mitä sydämeni tuntee. Jos voisin, niin minä kätkinsin ne, kätkinsin ainiaksi, mutta minä tunnen, että se ei ole mahdollista. Ehkä

kummastut tätä, ehkä loukkaudut ja suutut; mutta jos voit, niin anna minulle anteeksi, ja menköön tämä asia meidän salaisuutenamme hautaan».

Ja tämän esipuheen jälkeen alan minä selittää hänelle tunteitani. Monta yötä olen tähän työhön menettänyt, mutta sitten siitä on tullutkin kahdeksan sivun pituinen pieni novelli. Erittäinkin olen ihastunut muutamiin paikkoihin, joihin asetan suurimmat toiveeni ja joiden luulen täytyvän saada hänet lämpenemään, vaikka hän vielä olisikin kylmä.

»Jo silloin kuin viime kesänä olin teidän luonanne siellä maalla, heräsi minussa se tunne, joka nyt on kasvanut voittamattomaksi. Me palasimme järveltä veljesi kanssa. Sinä olit rannassa meitä vastaanottamassa, heilutit meille liinallasi ja huusit hellällä äänelläsi meitä päivälliselle. Olit avopäin, aurinko valaisi kasvojasi ja vaalean punaista pukuasi. Olit silloin kuin taivaallisesti kirkastettu — ja se kuva painui siitä hetkestä unhottumattomasti mieleeni».

— — »Ehkä erehdyn — ja voihan ihminen niin helposti erehtyä — mutta minusta kuitenkin näytti siltä kuin en minäkään olisi ollut sinulle aivan yhdentekävä. Kun olimme viinimarjoja syömässä teidän puutarhassanne, niin sinä kutsuit minua luoksesi parhaasen pensaikkoon, taitoit täy-

teläisimmän tertun ja ojensit sen minulle pensaan yli. Olisitko tehnyt tämän, ell'et olisi minusta vähääkään välittänyt?»

— — »Mutta kaikista ihanimpana esiinnyit sinä edessäni silloin, muistatko, Fanny, viime talvena, kun sisaresi oli pienen lapsensa kanssa käymässä täällä luonanne. Sinä otit sen hänen sylistään, pidit sitä niin hellästi ja taitavasti käsi-varrellasi, että mieleeni muistui Rafaelin kuuluisa madonna.» — —

»Sinun soittosi talvi-iltain hämärässä, kun istuit haaveksien pianon ääressä ja lauloit niitä lauluja, joita tiesit minun rakastavan, en voi sitä sanoin selittää, millaiset tunteet minussa silloin kuohuivat, vaikka minun täytyikin istua rauhallisena ja kätkeä epätoivoinen epätieto riehuvaan rintaani» — —

»Mutta nyt sitä en enää voi, minun täytyy saada varmuus. Minä lähden muutaman kuukauden päästä ulos maailmalle, tiemme eroavat, emme kenties enää koskaan tapaa toisiamme. Sanon »kenties», sillä yksi mahdollisuus vielä löytyy ett'emme ijäksi eroaisi. Mutta se mahdollisuus ei ole minun määrättävissäni, vaan se on sinun. Anna se minulle, jos voit, vaan ell'et voi, niin sano sekin, sano suoraan ja säälimättä. Sillä var-

muus, olkoon se kuinka karvas tahansa, on aina parempi kuin epävarmuus.»

Aamu jo valkeni, kun olin lopettanut puhtaaksi kirjoittamisen. Ilman konseptia kirjoitin siihen vielä näin kuuluvan lisäyksen:

»P. S. Jos sinun hyvin käy maailmassa, jota sydämmestäni toivon, — sillä nyt kun aamu koittaa ja luonto taas yön jälkeen herää uuteen elämään, tunnen minä, että rakkaudessani ei ole ollenkaan itsekkäisyyttä — niin pyydän vaan, että vaikka et minua rakastaisikaan, et kuitenkaan ajattelisi minua katkeruudella etkä minua tuomitsisi. Ehk'emme enää koskaan tapaa toisiamme. Ehkä se on viimeinen kerta, kun kohdasimme toisemme eilen, kun tulit samalla hetkellä Hiltusen puotiin kuin minäkin olin siellä. Mikä omituinen sattuma! Se oli vaan pieni kohta, johon et varmaankaan — jos et rakasta minua — pannut sen suurempaa huomiota, mutta joka painui minun mieleeni ja tulee siellä säilymään niinkuin nämä muutkin.» — Ka, sinä täällä! sanoit sinä . . . oletko ostanut jotain? — Olen! vastasin minä ja ääneni vapisi. — No, mitä sitten? — Sen saat sittemmin tietää. — Milloin saan sen tietää? — Kerran!» — Nyt voin sen sanoa: minä olin silloin ostamassa *tätä punaista paperia, jolle tämä kirje on kirjoitettu.* — Mutta kylliksi

nyt. En tahdo sinua kauvemmin ikävystyttää. Hyvästi! — Ijäksikö hyvästi?»

Kirje on valmis, taitan sen huolellisesti kokoon, suljen kuoren ja kirjoitan siihen: »Neiti Fanny Friberg — käteen.»

Samassa laulaa vastapäätä olevan naapurin kukko ensimmäisen sävelensä ja kello kirkon tornissa lyö kolme. Vetäsen ikkunan kiini ja laskeudun levolle niinkuin kuolemaan tuomittu, joka huomenna viedään mestauslavalle ja joka juuri on kirjoittanut viimeisen tahtonsa.

II.

Seuraavana aamuna — joka oli sunnuntai — oli taivas pilvessä ja ilma kostea, vaikk'ei satanut. Meillä oli murakoita potaattihaudikkaita aamiaiseksi, kotoa tuotua nuorta piimää ja tuoretta panurieskaa. Olin yhä vielä juhlallisella tuulella ja söin synkästi ja koneellisesti. Vaan veljeni olivat aamuvirkeitä ja rupesivat tekemään kiusaa.

— Sitä se on merkillinen mies tuota . . . yökaudet se valvoo ja kirjoittaa mitähän kirjoittaneekin . . . eikö tehne rakkauden kirjettä, koskapahan oli ostanut eilen punaista paperia?

- Kuka sinulle on sitä valehdellut?
- Hiltusen puotipoika sanoi.
- Se ei ole totta!
- Sitä Fribergin Fannyako sinä —?
- Suus kiinni!

Hoitajamme, vanha perheen palvelija, pitää minun puoltani:

- Syökäähän pois älkääkä tyhjää hupattako.

Siihen se jäi ja minä lähdin ulos kaupungille, kirje povitaskussa.

Se olisi nyt ollut saatava perille, mutta siinä ilmaantui yhtäkkiä odottamattomia vaikeuksia. Kaupungin postia ei löytynyt eikä minulla ollut ketään, jonka olisin voinut lähettää viemäänkään. Jos vilkuttaisin issikan ja antaisin sille viisikolmatta penniä ja sanoisin, että vie tämä kirje neiti Fanny Fribergille. Mutta tästä syntyisi liika suurta meteliä. Se ajaa koluuttaisi rattaineen niiden portista sisään, seisauttaisi hevosensa rappujen eteen ja kompuroisi kyökkiin. Ehkei olisi Fanny itse saapuvilla, mutta jos olisikin, niin saattaisi hän kysäistä: »Keneltä on tämä kirje?» Siltä ja siltä, voisi issikka vastata paukauttaa, niin että kuuluisi kaikkiin huoneisiin, sillä nehän tuntevat koko maailman. Tai jos ei kysyisikään, niin saattaisi Fanny mitään pahaa aavistamatta avata kirjeen kaikkien nähden ja punainen paperi herättäisi hetikohta epä-

luuloa. Se olisi kyllä nerokas tuuma, jos lähettäisin kirjeen eri kuoren sisässä johonkin posti-konttoriin, ja kun ne sen avaisivat siellä, niin palauttaisivat tänne takaisin, kun olisi postimerkki päällä. Mutta mitä ne ajattelisivat siitä siinä posti-konttorissa? Ja sitäpaitse voisi kirje hukkaa; ja jos tulisikin perille, en tietäsi, milloin se on tullut.

Ei sitä voi muuten järjestää kuin että itse pistän sen hänen omaan käteensä. Mutta ei sekään ollut niin mutkatonta. Mitenkä minä sanoisin hänelle? Niinkö, että: »Tässä olisi minulta sinulle kirje?» Ei se sovi. Jos en virkkaisi mitään, ojentaisin sen vaan hänelle äänettömällä liikkeellä ja hyökkäisin ulos. Mutta eikö sekin ehkä olisi naurettavaa?

Yht'äkkiä iskee päähäni nerokas tuuma. Si-sareni Hanna ja hän ovat joskus olleet kirjeen-vaihdossa. Minä annan sen hänelle, ja sanon, että se on tullut minulle Hannan kirjeen sisässä jonkun matkustavaisen mukana ja sitten minä sanon, että nyt täytyy minun mennä.

Mutta kun tulin heille, ei ollut Fanny koto-na. Oli mennyt kirkkoon. Veli oli kyllä koto-na, mutta ehdotti, että mentäisiin kävelemään. Ja minun täytyi kävellä hänen kanssaan koko aamupäivä ja palata kirje taskussa kotiin päiväliselle.

En saanut asiaani toimitetuksi iltapäivälläkään. Kävelin kyllä heidän ohitsensa ja pihalta kuului krokettipallojen pauketta. Mutta lankun raosta näin, että siellä oli vieraita. Turha olisi yrittääkään, sillä tietysti ne jäävät sinne koko illaksi.

Kaupunki kiehuu sunnuntai-yleisöä. Suurissa, kadun täyteisissä laumoissa vaeltavat koulupojat ja koulutytöt ylös ja alas kaupunkia pitkin, nauraen ja metelöiden. Minua ne inhottavat kaikki tyyni. Semmoisia iloisia, pintapuolisia ja kevytmielisiä olentoja, joilla ei ole aavistustakaan elämän todellisista kärsimyksistä ja tuskin tulee-kaan . . . Ja yhä ne vaan pelaavat kroketta siellä Fribergin pihassa, vaikka jo hämärtää. Se Fannykin . . . mitähän sillä nyt on niin hauskaa naurettavaa? — Ja minun täytyy mennä yksin kotiini. Otan avaimen ovelta, heittäyn vuoteelleni ja olen onneton.

Seuraavana aamuna alkoivat jo tenttaamit. Mikä kohtalon iva — sanoin minä — lukea tällaisessa mielentilassa vanhoja vuosilukuja! Mikä ilmeinen ironia — hymähdän minä katkerasti — ratkaista probleemeja, kun elämän suurin kysymys odottaa ratkaisuaan.

Eikä tuo otollinen hetkikään näyttänyt koskaan tulevan. Silloinkun vaan suinkin sopi, minä tosin menin hänen luokseen siinä vahvassa vakuu-

tuksessa, että nyt se tapahtuu. Mutta se oli niinkuin olisi varta vasten niin asetettu, ett'en koskaan saisi tavata häntä kahden kesken. Milloin on mikin hänen pikkuveljistään ja sisaristsan saapuvilla, ja niitä näyttää nyt kihisevän enempi kuin koskaan ennen hänen ympärillään. Milloin niitä on yhdessä nurkassa, milloin toisessa, milloin ne kaikki katsoa noljottavat minua vasten silmiä. Voisi se hyvin hyvästi ajaa ne peräkammariin! Ja sen se kai tekisikin, jos rakastaisi minua. Mutta rakastaakos se —? Ja jos joskus olisin nopealla käden käänteellä ennättänytkin suorittaa asiani ja hyökätä sen tehtyä tieheni, niin en saanut sitä tehdyksi omilta epäilyksiltäni. Monesti olen jo siirtänyt kirjeen povitaskusta sivutaskuun, monesti siihen jo tarttunut ja aikonut nakata sen hänen syliinsä. Vaan aina jää pala nielemättä. Huomenna nielasen . . . mutta kurkkuun jää se huomennakin.

Kului päiviä ja kului viikkoja. Illoilla aina varmuuden vuoksi suljin kirjeeni lukittuun laatikkooni ja aamulla otin sen sieltä esille. Kuori alkoi tahraantua ja nurkat vääntyä koiran korville, niin että se lopulta piti kääriä paksun, harmaan paperin sisään.

Ei käynyt syönti päivällä eikä yöllä nukkuminen. Kuumuus oli kohonnut vielä korkeam-

malle. Vuoteesta ei ollut kuin riekaleita jällellä. Veljenikin oli vaatinut vuode-eroa ja laittanut itselleen oman tilan sohvan kannelle toiseen huoneeseen.

III.

Lukukausi lähenee loppuaan, tenttaamit ovat kohta kaikki suoritettut. Mutta tunteeni ovat yhä vielä povitaskussa ja yhä tykyttää sydän harmaasen paperiin — kun yhtäkkiä tulee apu kuin taivaasta suoraan.

Kaupungin naiset ovat varattomien ylioppilaskokelaiden hyväksi panneet toimeen arpajaiset. Fanny on valittu myymään arpoja ja eräänä päivänä — yhtenä kaikkein synkimmistä — kysyy hän minulta, enkö tahtoisi ruveta hänen kassööriin.

Hän siis rakastaa minua! Minä en siis olekaan hänelle enää yhdentekevä! Ilmankos hän siis on ollutkin niin alakuloinen! Kuinka en ole sitä ennen huomannut!

»Oi terve pohjola, isäimme onnela!» — laulan minä pukeutuessani ja riennän hevosella noustamaan häntä hänen asunnostaan.

Hän tulee ovessa vastaan, pannen hansikkaitaan käsiinsä. Yllään on hänellä vaalean punainen puku. Vaalean punainen!

— Kas, kas! sanoi hän, frakissa ja valkeassa kaulahuivissa . . . käännyppäs . . . se sopii hyvin, tuo sinun uusi pukusi.

Saan sulkea hänet melkein syliini auttaessani päällysvaatteita hänen ylleen.

— Ei tarvitse tulla noutamaan, sanoi hän palvelijalleen. Ja minulle: Ole hyvä ja pistä tämä avain taskuusi.

Nyt ei ole enää epäilemistäkään, nyt olen siitä varma! Ja tänä iltana tulee se tapahtumaan!

Ei koskaan ole hän ollut niin kaunis kuin tänä iltana. Me seisomme pienellä estraadilla ylempanä muita. Hän latelee noita somia valkeita paperikääryjä lasiselle lautaselle, minä otan vastaan rahat, meidän yhteinen kauppa käy hyvin, ihmiset sanovat ostaessaan: »teidän onnellanne!» ja meidän arpamme ovat myydyt loppuun ennemmin kuin kenenkään muun.

Aika kuluu kuin huumauksessa. Franseesi on alkanut ja me olemme asettuneet premieerille, kahden hengen istuttavalle pienelle sohvalle.

Ensimmäinen vuoro on jo ohitse enkä ole vielä saanut sitä sanotuksi. Mutta onhan vielä kolme vuoroa jälellä. Olen ostanut arpoja minä-

kin ja lahjoitan ne hänelle. Hän voittaa komean lamppumaton, vaan ei tahdo sitä ottaa.

— Mutta se on sinun!

— Ei, ei, en minä ota.

Toinen vuoro alkaa. Astun, onneton, hänen helmalleen ja hän rientää naisten pukuhuoneeseen sitä laittamaan. Saan istua koko sen väli-ajan yksin sohvalla.

— Suo anteeksi, sanoo hän tultuaan, ja me alotamme kolmannen vuoron. Ei hän näytä suutuneelta, jumalan kiitos, hymyileekin, kun karkelemme vastakkain. Mutta minä tanssin kuin tulisilla hiilillä, sillä nyt ei ole kuin yksi väliaika jälellä ja nyt sen täytyy tapahtua. Enkö voisi ehkä jättää sitä siksi, kun menemme yhdessä kotiin? Ei, se ei ole enää mahdollista, veli voi tulla mukaan!

Hän istuu tuossa syrjin minuun ja leyhyttelee viuhkallaan kuumuutta pois poskiltaan. Sekondi on lattialla yhtenä epämääräisenä mylläkkänä. Tuossa tuokiossa ne ovat lopettaneet ja neljäs ja viimeinen vuoro alkaa.

Nyt tai ei milloinkaan! . . . Se on jo rinnassa, se nousee kurkkuun ja kuristaa sitä kuin rautakouralla, alkaa jo painua alas, mutta silloin teen minä viimeisen epätoivoisen ponnistuksen, päätäni huimentaa enkä tiedä, mitenkä . . . mutta silloin se on jo sanottu!

— Vai niin, sepä hauskaa . . . onko sinulla se täällä mukanas?

Täälläkö? . . . on . . . ei . . . mitä sanon minä . . . se on minun palttooni taskussa . . . minä annan sen, kun mennään . . .

— No hyvä, ehdinhän sen sittenkin saada. Minä jo luulin, että hän oli minut aivan unoh-
tanut.

— Galopaad! komennetaan.

Nyt se on tehty, nyt en *voi* enää peräytyä, nyt on kohtaloni ratkaistu!

Minä laukkaan kuin riivattu. Tunnen tuskin että hän on kainalossani.

— Vaihdosss! huudetaan, mutta minä en tottele, minä en tahdo päästää häntä, minä karkaan omineni ohitse. Lattia läikkyy jalkaini alla, seinät huojuvat kaatuakseen ja lamput heiluvat kuin kirkon kellot. Vapaat vuorot alkavat, minua johdetaan ja viedään ympäri salia, kainaloiden alatse ja rivien lomitse, minä käyn, kumartelen, laukkaan ja pyörin, välistä on hän vierelläni, välistä huomaan olevani yksin ainoastaan herrojen kanssa. Tuntuu niin kumman vieraalta, en tiedä, olenko se minä vai onko se joku muu. Mutta minähän sitä olen sittenkin minä! Mitä? Sanoinko sen hänelle? Niin niin! Tuolla hän on! Kiertää tännepäin kädestä käteen! — Kylmä hiki kihoaa koko

ruumiistani. Tuntuu kuin pyörryttäisi. Promenaad!
— Avanssee! Retiree! — Ei, ei! Kaikki on ehkä menetetty! — minä tunnen sen yhtäkkiä, minä veltostun ja jäykistyn.

Mutta hän katsoo yhtäkkiä huolestuneesti ylös minuun.

— Voitko pahoin?

— Kuinka niin?

— Olet aivan kalpea.

— Olenko, en tiedä, ei minulla ole mitään.

Tanssi lakkaa samassa. Miksi kysyi hän yhtäkkiä, voinko pahoin? Vien hänet salin yli ja kumarran juhlallisesti, mutta merkitsevästi.

— Kiitoksia, Fanny, tämä oli minun viimeinen tanssini.

— Kuinka niin?

— Ilman vaan . . . en aijo enää koskaan tanssia.

— Et koskaan?

— En koskaan.

Hän katsoo minuun yhä vähän huolestuneesti. Pyörähdän jo mennäkseni, mutta yhtäkkiä tunnen käännähtäväni, näen ojentavani hänelle — sen harmaasen paperiin käärityn kirjeen, kuulen sanovani:

— Tässä se onkin . . . minä en muistanutkaan . . . *sisareni kirje* . . .

Ja näen, että hän ottaa sen ja menee naisten huoneeseen.

Lattia, jonka yli minun on mentävä herrain bufettiin, on kuin rajaton erämaa, hyvin kaukana tuolla on ovi ja sen edessä pieniä punaisia naamoja ja jotain valkeata ja mustaa.

* * *

Vähän myöhemmin ulkona käytävässä. Olen juonut lasin punssia. Tahdon *juoda* tänä iltana! Tahdon tyhjentää pohjaa myöten elämäni katke-
ran kalkin. Sillä miksi *minä*, miksi juuri minä olen ikuisesti tuomittu olemaan kovan onnen hylkylapsi. Mikä kirosi minun unhottamaan siihen sen harmaan paperin!

— Oletko nähnyt Hermannia?

Se on hänen veljensä ääni, joka kysyy.

— Täällä hän oli juuri vastikään, vastaa joku toinen.

— Ka, täällähän sinä oletkin . . . kuule, sinullahan on meidän avain?

— Menetkö jo pois?

— En minä . . . vaan Fanny sanoi voivansa pahoin ja pyysi itseään saattamaan . . . mutta kyllä minä tulen pian takaisin.

Hyvä kaikki! Hän voi pahoin ja tahtoo *veljensä* saattamaan.

* * *

Olisin ehkä ollut »ikuisesti murrettu mies, vain kalpea haamu siitä mikä muuten olisin ollut», ell'ei *hän* olisi minua pelastanut. Sillä seuraavana aamuna sain häneltä oman kirjeeni takaisin ja sen mukana seuraavat rivit: »Kyllä olet sen itsekin huomaava, kun oikein ajattelet, että se, minkä olet tehnyt, on hyvin lapsellista.»

Lapsellista! Minunko rakkauteni, minun suuri ja syvä ja miehekäs rakkauteni — lapsellista? Sillä laillako hän oli kirjeeni käsittänyt? . . .

Hän säälisti minua.

RUOKAROUVA

Kai oli hän nyt niinkuin niin monta kertaa ennenkin saanut jäädä kaupunkiin viettämään kesäänsä kuumissa, pihan peräisissä vuokrahuoneissaan, kai täytyi hänen koettaa saada ruokavieraita ja hyyryläisiä ainakin sen verran, että edes kesävuokra tulisi maksetuksi.

Hän oli papin leski. Miehensä oli ollut kirkkoherrana muutamassa pienessä pitäjässä. Siitä oli jo monta vuotta. He olivat köyhtyneet, lapset olivat jääneet isästään kesken kouluuttamisen ja viedäkseen heitä eteenpäin oli äiti viimeisine huone- ja kyökkikaluineen muuttanut Helsinkiin ansaitakseen jotain hyyryläisten pidolla ja ruuan laitolla, joka oli ainoa hyödyllinen elinkeino, minkä hän oli oppinut.

Ne eivät olleet suuria ne tulot, jotka tästä toimesta lähtivät. Murusia ne olivat rikkaiden pöydiltä. Voitto oli vaan sitä, mikä ulottuu kol-

mannelle kahden hengen padalla keittäen. Suurella tarkkuudella ja jokaisen palan punnitsemalla sai hän sen verran tähdettä jäämään, että siitä oli ruuaksi hänelle itselleen ja kahdelle pojalle. Toinen niistä palveli rautatiellä ja hän maksoi ruokansa, toinen koetti pyrkiä ylioppilaaksi eikä kyennyt vielä mitään ansaitsemaan. Molemmat asuivat he tyytymättöminä ja äidilleen yhtämittaa maristen pienessä ahtaassa huoneessa pihan puolella, oleskellen ateriatin lomalla yhteisessä ruokasalissa, joka oli puoleksi perheen huone puoleksi ravintola.

Se huone se oli kuva sekä entisistä kultaajoista että nykyisistä kullattomista. Parhaat huonekalut olivat hyyryläisten huoneissa, siellä oli missä vanha mahonkipiironki tai verkapääällyksinen kirjoituspöytä, missä entisen vieraskammarin suuri toalettipeili tai toinen eli toinen noista leveistä suurista sängyistä, jotka ruhtinaallisina ja arvokkaina olivat täyttäneet rovastin ja ruustinnan entisen makuukammarin.

Salin kalusto oli nähtävästi kokoonpantu niistä huonekaluista, joita ennen oli ollut pappilan sekä ruokasalissa että suuressa salongissa. Keskellä lattiaa oli entinen suuri ja pitkä ruokapöytä, joka täytti suurimman osan huonetta ja jonka siipiä ei koskaan laskettu alas. Silloinkun siinä

ei ollut ruokia ja astioita; oli sen yli kuitenkin levitetty valkonen ruokaliina. Salin yhdessä nurkassa oli sohva ja kaksi nojatuolia, jotka aikoinaan olivat olleet uusia ja sametilla katettuja, mutta joita nyt aina peitti palttinainen päällys. Sohvan edessä oli pyöreä pöytä, jossa aina vetelhti Hufvudstadsbladet ruokavieraitten luettavana. Albumeja, jotka aina koristavat herrastalojen pöytiä ja joista vieraille niin suurella mielihyvällä esitellään talon sukulaiset ja tuttavat, niitä ei näkynyt. Pienessä, vähän likaantuneessa paperikorissa oli kukkais- ja nimikortteja, joita nähtävästi olivat siihen lähettäneet uskollisimmat ruokavieraat. Se oli sekalaista seurakuntaa, ympäri maailmaa kerättyä, enimmäkseen tuntemattomia, kaiuttomia nimiä. Joukossa oli kuitenkin muuan valtiopäivämies ja eräs suomalaisen teatterin nuoremista näyttelijöistä. Sohvan kupeella oli pitkän, aution seinän täytteenä etageri vanhoine nuottivihkoineen ja muutamine romaanineen. Sen päällä oli kömpelö kipsinen jäljennös jostain Amor-veistoksesta ja sen kahden puolen pari posliinista vaasia. Vastaisella seinämällä oli vanha piano, joka kai oli jäännös niiltä ajoilta, jolloin rouva oli soitellut. Pianon päälle oli ripustettu miesvainajan valokuvasta suurennettu muotokuva ja molemmin puolin häntä pari öljypainokuvaa,

jotka esittivät tyrolilaisia maisemia vesiputouksiin, myllyineen ja järvellä soutelevine venheineen.

Tähän huoneesen kokoonnuimme me kolmasti päivässä ruualle. Paitse varsinaisia hyyryläisiä oli siellä ylimääräisiäkin ruokavieraita, jotka tulivat ja menivät kuin ravintolassa. Ne tuskin tervehtivät tullessaan ja istuivat pöytään käsiään ristiin panematta. Syötyään jäivät he odottamaan kahvia ja istua rehahtivat sohvaan tai nojatuoleihin, joiden vieterit silloin aina surkeasti parahtivat heidän allaan. Se tuntui niin sydämmettömältä tuo, kun ajattelin, missä kunniassa nämä kapiineet ennen olivat olleet. Vallitessaan pappilan suurta salia oli sohva ollut kunniasijana parhaille ja arvokkaimmille rouville. Ne olivat sen uutuutta ihailleet, silitelleet sen samettipäälyystä, kyselleet sen hintaa ja vasta monen tahtomisen ja kehoittamisen jälkeen uskaltaneet ottaa sen halttuunsa. Sitä oli varottu kuin silmäterää, lapset eivät saaneet siinä koskaan istua ja sentähden oli se säilynytkin tahratonna. Mutta nyt se oli alttiiksi annettuna tuhkan porolle, siihen oli läikkynyt kahvia ja monesta kohden oli sametin nukka kulunut niin, että loimi pisti näkyviin. Turhaan koetti rouva peittää tätä rakasta huonekaluaan palttinapäälyyksellä. Vierasten varomattomasti liikahdellessa ajautui se pois ja ratkeili liitoksistaan.

Mutta ne entiset vieraat ne olivatkin olleet harvinaisia sunnuntaivieraita, jota vastoin nämä olivat jokapäiväisiä arkivieraita. Ne tulivat ja menivät, useinkin emännälle hyvästi sanomatta.

Varsinaisetkin hyyryläiset vaihtelivat useampi kuukausi. Sillä paikka ei ollut edullinen eikä hoitokaan aivan mallikelpoista. Laihaa lientä ja mehutonta lihaa jollain korvatakseen koetti hän äidillisellä kohtelulla, perheellisillä neuvoilla ja ystävällisellä puhelulla ruokapöydässä ylläpitää hyvää tuulta. Hän koetti ottaa osaa ylioppilasten tutkintopuuhiin, kysellä toisilta »oliko paljon väkeä eilen teatterissa» ja »hyvinkö oli hauska eilisisissä tanssiaisissa» j. n. e. Ja mitä ystävällisimmällä äänellä kysyi hän: »eikö saa luvan olla lisää?» Mutta vieraat välittivät vähemmän hymyilyistä ja hyvistä puheista kuin hyvästä ruuasta. Useinkaan eivät tyytymättömät kasvot tahtoneet ottaa mitenkään valetakseen. Ja kun hän tiesi syyllisyytensä, jota ei voinut mitenkään auttaa, jos mieli vähänkään päästä omilleen, kun maito yhä harmeni, liha sitkisi, kahvi kävi heikommaksi ja jälkiruuaksi tarjottiin vuorokauden vanhoja leivoksia, joita sai kaksi viidellä pennillä, — silloin hän arkiutui, oli hätäinen pöydässä, ei uskaltanut katsoa silmiin eikä aina tulla itsekkään saapuville.

Hyryyläiset ja ruokavieraat tekivät silloin pilaa hänen laitoksistaan, jättivät syömättä, mitä olivat ottaneet eteensä, ja laittoivat ivallisia terveisiä piikain mukana. Piikat olivat yhdessä liitossa, vaihtuivat nekin joka kuukausi, valittaen työn paljoutta ja huonoa ruokaa.

Usein jäi huoneita tyhjäksi keskellä lukukautta moneksi viikoksi. Silloin oli hän onneton ja surullinen ja minä näin, että hän oli itkenytkin. Itsellään oli hänellä tosin parempi ja pojilla myös, joilla nyt oli väljempi ala liikkua. Hän sai maata kunnollisella vuoteella ja oikeassa huoneessa. Mutta ei hän kuitenkaan tullut tyytyväiseksi, ennenkun hänet jälleen työnnettiin pieneen ahtaaseen kamariin kyökin takana.

Oli se elämää, jossa ei näyttänyt olevan iloista, huoletonta aikaa milloinkaan. Aamusta varhain liikkeellä iltaan myöhään. Jo kello 6 ja 7 lähti hän torille, josta sitten hiljalleen ja vähä väliä lepäillen käveli kotiin, suuri kori kainalossa. Piikoja ei hän voinut ottaa mukaan milloinkaan, sillä ne tarvittiin siihen aikaan huoneita puhdistamassa. Kantaja ja ajuri olisi ollut liika kallis ja harvoin raatsi hän istua raitiovaunuunkaan.

Mutta välistä pilkisti sentään ilo hänenkin huoneesensa. Se tapahtui silloin kun oli ollut hyvä vuosi s. o. paljo hyryyläisiä ja ruokatavaran

hintaa halpaa. Jonakin sunnuntai-iltana tuli kutsuttuina entisiä kaupungissa sattumalta olevia pitäjäläisiä ja muita tuttavien rouvan luo kylään. Joukossa oli neitosia, pojat ja muut asumassa olevat nuoret herrat kelpasivat kavaljeereiksi ja yhtäkkiä pantiin ruokasalissa toimeen tanssiaisat. Sen ohessa leikittiin, laulettiin ja pidettiin helppohintaista perhe-iloa toiselle puolelle keskiyön.

Ja se oli vaan juhlan aatto, sillä oikea juhla oli vasta jonakin seuraavana päivänä, jolloin jotkut hyöryläisistä liittyivät yhteen ja lahjoittivat rouvalle ja hänen perheelleen vapaapiletin teatteriin tai konserttiin. Se oli varsinkin rouvalle itselleen suuri tapahtuma. Hän unohti kaikki huolensa, pukeutui parhaasensa: vanhan muotiseen silkkineninkiinsä, pani sormuksia sormiinsa ja ripusti kaulaansa miesvainajansa lahjoittaman kultapepäisen kultakellon. Ja sitä lähdettiin jo melkein tuntia ennen liikkeelle ja oltiin ensimmäisinä paikkoja ottamassa. Moneksi päiväksi oli sitten kertomista ja muistelemista siitä, mitä oli nähty ja kuultu.

Mutta näitä juhlallisuuksia sattui harvoin. Useimmat sunnuntait sai hän olla kotona ja istua yksin sillaikaa kun kaikki muut, jopa palvelijatkin, olivat menneet ulos kaupungille. Poikain piti saada vähistäkin säästöistä sen verran, että edes

sunnuntaisin pääsivät huvittelemaan. Vaatimalla ne vaativat ja olivat tyytymättömiä ja kiukkuisia, kun ei tarpeeksi liennyt äidiltä antaa.

Se väliaika, kun päivällinen on korjattu ja illallista ei vielä ole aika ruveta puuhaamaan, lie hänestä käynyt hyvinkin pitkäksi. Kaikki huolet silloin johtuivat mieleen. Hän käyskenteli ruokasalissaan, kuului asettelevan ja koskettelevan kaikkia, huohti tuon tuostakin itsekseen, raotti lähihuoneiden ovia ja kun ei luullut kenenkään olevan kuulemassa, avasi hän pianonsa, istui sen ääreen ja alkoi sitä arasti kosketella. Sormet olivat jäykistyneet, sävelet unohtuneet, hän etsiskeli ja haparoi niitä muistostaan ja sai viimein kiinni jostain vanhasta laulusta. Ne muistot ne eivät olleet enää pappilan ajoilta, ne olivat aikaisempia ja kaukaisempia, ne olivat kaikuja tyttöpäivistä, joilta pianokin oli säilynyt ja kulkenut mukana. Toisen toisensa perästä otti hän esille sellaisia lauluja kuin: »Du gamla, du friska, du fjällhöga nord» . . . tai: »Djupt i hafvet på demantehällen» j. n. e.

Minä olin jäänyt ruokalevolleni viereiseen huoneeseen ja kuuntelin. Hän ei sitä aavistanutkaan; hän soitti ja laulahtikin väliin heikolla, särkyneellä äänellä. Hän innostui muistoistaan, väliin tuli iloisia polkkiakin, hän tuntui sytyttävän kynttilän,

kun tuli pimeä, otti esille nuottejakin ja koetti niiden avulla . . .

Mutta yhtäkkiä soitettiin etehisen kelloa, säikähtäen hypähti hän ylös, paiskasi pianon kiinni ja kiiruhti avaamaan. Ja siihen ne saivat taas pitkiksi ajoiksi jäädä hänen haaveensa menneistä iloista ja hauskuuden päivistä.

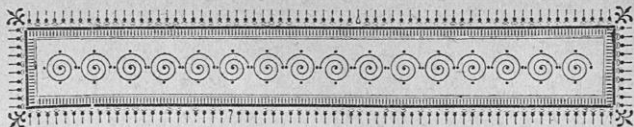

HELSINKIIN

Jahah! Joo! Kyllähän täällä on hauska täällä maalla. Sehän *täytyy* tunnustaa, että täällä on hauska.

Niin rauhallista, niin ihmeen rauhallista, ettei kuulu kuin oma haukotus. Ne tietysti häiritsevät siellä Helsingissä ne ajurien rattaat ja omnibukset ja veturien vihellykset, se alituinen tulo ja meno, ja vaikka minne menisi, niin näkee ihmisiä, niitä inhoittavia ihmisiä.

Täällä maalla, täällä ei onneksi kuule muuta kuin jonkun tyhmän lehmän ammunnan ja välistä tulee sika porttia rynkyttämään. Eikä täällä soita ryssät esplanaadissa, täällä laulavat linnut, Suomen laululinnut, — tyhjille huoneille. Eivätkä laula nekään muulloin kuin aamulla varhain, jolloin minä nukun.

Ne eivät siis nekään häiritse, täällä ei, jumal' aut', täällä ei häiritse niin mikään — hiljaisuutta.

Voi, voi, kuinka täällä siis on hauska!

Mikä ihana näköala tuosta ikkunasta! Maantie, niin, maantie, jota ei kukaan aja. Ja järvi, jota ei kukaan souda, ja niitty ja saaret ja salmet ja tähdet ja taivas ja kuu . . . ja metsää, metsää, metsää — eikä yhtään ihmistä, ei niin ristien sielua päiväkausiin koko talossa, paitse muutamia liinattukia lapsikakaroita, jotka ovat jätetyt tovereiksi pienemmilleen ja minulle. Koeta puhella niiden kanssa, niin sysäävät sormen suuhunsa ja kysyvät: »hah?» Ja jos jotain kysyt, niin sanovat: »em mää tierä».

Mutta tietysti se on kuitenkin ihanata tämä maaelämä, tämä sisämaan luonto, tää maa tuhatjärvinen. Se on vaan minun syyni, että minua haukottaa. »Oi, teitä valoisat pohjolan yöt kun aurinko myötään päilyy, veen vienossa taivahan kans» . . . jahah, valoisat, kiitän nöyrimmästi, niin valoisat, ettei saa yökausiin unta silmiinsä ja sääsket ynisevät korvan juuressa lakkaamatta. Ei sovi moittia.

Muistaakseni olen minä täällä terveyttäni hoitamassa, hermojani parantamassa, läpikäymässä maitokuuria (tai = kuria) — siitä Jumalan viljasta ei ainakaan ole puutetta. Saisit sitä vaikka silmi-vedeksesi. Siihen se olisikin omansa, mutta olut on luotu juotavaksi.

Oi jos olisi Kappeli tuolla metsän reunassa aholla, jonne saisi mennä joka ilta istumaan, juoda tuutinkinsa ja syödä portsiooninsa ja sen päälle kahvia — liköörin kanssa.

Ei ole. Mutta täällä on hapanta leipää ja pitkää piimää ja talkkunaa ja maitovelliä, on puulusikoita ja torakoita.

Ihana on tämä maaelämä. Ei saa postia kuin kerta viikossa. Ei saa »Päivälehteään» joka aamu vuoteelleen. Viisi kertaa viikossa on painoeste.

Täällä sataa melkein aina, taikka on niin kylmä tuuli, että vatsa vilustuu ja heltyy. Taikka kun ei sitä tee, niin on niin tukehduttavan kuuma, että kieli tahtoo suuhun sulaa.

Tulkaa siis tänne maalle, tulkaa joka mies nauttimaan luonnon helmassa, hatarissa pihanpääkammareissa ja vuotavissa venheissä! Tulkaa rämpimään vetisiä soita ja kapuamaan kivisiä kankaita!

Se on totta, teillä on se viheriä Esplanaadi, teillä on viileä Kaivopuisto ja Else Moser ja avara, vilkas meri. Teillä on Hesperia ja »Sirkus veden alla» ja Korkeasaari ja Kaisaniemen päivälliset musiikin kanssa. Mutta mitä se on kaikki —?

Jahah! Vihdoinkin siis posti viikon päästä!

Mitä —? Onko Kappeli jo avattu!? Se uusi, komea, lasiseinäinen kappeli, jota minä en saanut nähdäkään!

Totta tosiaan!

»Kappeli avattiin viime sunnuntaina!»

— — — — —

»Lapset, sanokaa emännälle, että herättäisi minut aamulla varhain . . . minulla on hyvin tärkeitä asioita . . . *minun täytyy heti paikalla matkustaa Helsinkiin.*»

1891.

VASTAMYRKKY

Kaasu oli sammutettu ravintolan suuressa salissa, kaikki muut vieraat olivat poistuneet. Kaksi miestä istui likööripuoliskon ääressä, pöydällä oli kahvintähteitä, selttteripulloja ja pari kynttilää, jotka valaisivat heidän kasvojaan; muu huone oli pimeä ja etäämpänä seisoj uninen kyyppäri tyhjennettyä tiskiä vasten nojaten.

Toinen heistä oli vaaleatukkainen ja avokasvoinen, hänen äänensä helähteli iloisesti ja sointuvasti. Toinen oli musta-ihoinen ja synkkäverinen, silmät paloivat syvällä päässä ja kiihoitetuin mielin ja kiristetyin hampain puhui hän kähisevällä äänellä:

»Mitä sinä puhut mustasukkaisuudesta, sinä, joka et ole koskaan muuta tuntenut kuin sitä kaikkein tavallisinta, kaikkein alkuperäisintä ja poroporvarillisinta joka miehen mustasukkaisuutta, halveksitun rakkauden tähden! Se on sitä joka-

päiväisintä ja joka-aikaisinta! Mustasukkainen *yh-*
den naisen tähden yhdelle ainoalle miehelle! Mitä
se on se semmoinen? Se on lapsenleikkiä! Se on
sama kuin ei mitään! Ja se haihtuu huomenna.»

»Mutta minä puhun siitä, joka palaa ijän kai-
ken niinkuin helvetin viha ja jonka liekit eivät
milloinkaan sammu ja jonka kekäleet joka hetki
uudistuvat.»

»Sillä minä, minä olen mustasukkainen *yleensä*,
ja se on minussa perisynti.»

»Minä kadehdin heitä kaikkia, jotka ovat mi-
nua onnellisemmat, kaikkia, jotka rakastavat ja
joita rakastetaan.»

»Vaikk'en minä tuntisikaan heitä kumpaa-
kaan, enkä tietäisi, keitä he ovatkaan ... kunhan
näen heidät käsikädessä kadulla kävelevän, no-
jaavan toisiinsa, istuvan teatterissa vierekkäin ...
minä vihaan häntä, tuota miestä, niinkuin olisi
hän ryöstänyt minulta morsiameni, viekoitellut
minulta minun omani. Ja kuta kauniimpi on tyttö,
sitä katkerampi olen minä, sitä suurempi vääräys
on minulle tapahtunut, sitä mieskohtaisempi on
loukkaus minua kohtaan. Minä voin joutua rai-
voihini, minä puren hammasta, minä puin nyrkkiä.
Et sinä sitä ymmärrä, mutta minä olen musta-
sukkainen monelle yhtäikaa, kaikille, jotka näen,
joista kuulen puhuttavan ja niillekin, joista kir-

joissa luen. Mutta jos he tulevat onnettomiksi ja heidän välinsä menee rikki, silloin *minä* vasta olen onnellinen.»

»Onnea minä toivotan ainoastaan niille, jotka, jumalan kiitos, mistä syystä lienevätkään, ovat takertuneet rumiin ja vanhoihin ja vinoihin. Ne he kernaasti pitäkööt!»

»Mutta elkööt viekö minulta minun nuoriani ja kauniitani . . . minä vihaan, minä kadehdin minä olen mustasukkainen heille kaikille, minä tahtoisin rikkoa heidän jokaisen välinsä, panetella heitä toisilleen . . . parhaita ystäviänikin! Sinuakin olisin tahtonut . . . nyt saat hänet jo pitää ja pidä hänet herran nimessä, mutta silloin kun sinä siitä kerroit, kuinka se oli tapahtunut, kuinka olit häntä suudellut ja syleillyt, ja kuinka hän puristi sinua rintaansa vasten . . . minä olisin tahtonut tapella sinun kanssasi. Ja jos muistat, niin koetin minä aina saattaa sinua naurunalaiseksi hänen silmissään.»

»Elä suutu! Ei se ole sen kummempaa. Se on vaan siksi, että minä olen itse semmoinen saamaton, semmoinen nahjus, hidas, kömpelö, joka en mihinkään ennätä ja joka en uskalla enkä osaa ja jolla ei ole sitä oikeaa taitoa naisten kanssa. Ne arkiutuvat minun seurassani ja kaikoilevat pois, ne kaikista hienoimmat, somimmat ja sievimmät . . . ja sentähden minä aina joudun sellai-

siin *tavallisiin* suhteisin, joita alussa ihannoin ja jotka sitten minua inhottavat. Ei milloinkaan, kuuletko sinä pöllö, ei milloinkaan mitään erinomaisempaa runollista seikkailua, vaikka olen ikäni niitä hakenut ja maita ja mantereita kiertänyt enkä muuta mitään ajatellut, mutta en koskaan löytänyt . . .»

»Ja kun en aina jaksa kadehtia ja kun näen, ett'en mitään voi, en muille enkä itselleni, ja kun tunnen vanhenevani ja aika valuu käsistäni, niin voin minä tulla alakuloiseksi ja surulliseksi eikä paljon puutu, ett'en itke. Ja se on ainoastaan siitä syystä, kun olen pessimisti ja naisvihaaja, nauran katkerasti maailman menolle ja tuomitsen oloja ja ihmisiä.»

»Mutta vielä minä näytän niille kaikille! Vielä minä paranen tästä taudista! Minä kerran vielä valloitan naisen, joka on kauniimpi, hienompi, häikäisevämpi ja suurenmoisempi kaikkia muita! Jota kaikki minulta kadehtivat! Jonka vertaista ei ole missään ja josta kaikki ovat *minulle* mustasukkaiset, niinkuin minä nyt olen kaikille muille!»

VANHA NUORIMIES

Hän oli naimaton mies, yksi noita hyvin puetuita ja huolellisesti hoidettuja vanhoja poikia, joita vuosikausien, milteipä kymmenienkin, kuluessa näkee samanlaisina uiskentelevan seuralähdemän virtapaikoissa, jotka eivät koskaan vanhene eivätkä koskaan käy avioliiton pyydyksiin, vaikka niitä alinomaa heidän eteensä viritetään. Heitä näkee kaikissa konserteissa, hyvin usein teatterissa, varsinkin väliajoilla, melkein kaikissa tanssiaisissa ja joka ilta luistinradalla, josta he ovat nähneet monen ikäluokan nuoria neitosia katoavan, mutta josta he itse eivät henno luopua.

Kun sattuu paras sitä lajia, on hän hiukan surullisen näköinen ja silmissä on raukeaa alakuloisuutta, jota ei kuitenkaan aina voi sanoa kevytmielisen elämän seuraukseksi, vaan johon syyt näyttävät olevan henkistä juurta. Otsa on puhdas, piirteet hienot ja suu melkein viaton. Tukka

on harvaa, ei sentään ulkonaisten myrskyjen karistamaa, mutta niinkuin olisi murentunut omaa hienouttaan.

Heitä voisi ehkä sattuvimmin verrata leskimiehiin, joilta rakastettu vaimo on kuollut nuorena ja jotka eivät, häntä muistaen, ole voineet muihin suhteisiin antautua.

Ja tavallaan he ovatkin leskimiehiä, sillä useimmalla on heillä mieleen kätkeytynä ihanne aikaisemman nuoruutensa ajoilta, jonka he ovat menettäneet, joka ei kuitenkaan ole unohtunut ja johon he nyt turhaan hakevat toisintoa. Mutta he hakevat sitä kuitenkin ja se on onttona sisältönä heidän elämässään, sillä kuta enemmän he koettavat sitä saavuttaa, sitä korkeammalle se kohoaa.

Hän selitti kerran syyn siihen, miksi se ei ole hänelle onnistunut.

*

»Minä en voi kehenkään lopullisesti kiintyä, sanoi hän. Minä kyllä kiinnyn ja kiinnyn usein, mutta en koskaan niin pitkäksi aikaa ja niin perinpohjaisesti, että siitä voisi tulla lopullinen tosi.»

»Kun tulen tanssiaisiin tai yksityisiin seuroihin tai kylpypaikkoihin — ja minä haen sellaisia tilaisuuksia, joissa naispuolista nuorisoa on koolla

— niin alan minä katsella ympärilleni, läpikäyn koko seuran silmilläni, haen sieltä jotakuta, joka voisi minua miellyttää. Olen tottunut siihen, osaan ensi katseella hylätä ne, joiden kanssa ei maksa vaivaa jatkaa, ja hyväksyä toiset, jotka voivat käydä päinsä. Näkeehän sen heidän tavastaan pukeutua, käyttäytyä, istua, kävellä — kenessä on jotain erikoisempaa tai kenessä ei ole mitään. Nainen on kokoonpantu yksityiskohdista enemmän kuin mies ja jos yksikään niistä ei soinnu muiden kanssa yhteen, häiriytyy kokonaisuus, ja karkoittaa luota.»

»Niistä, jotka jäävät, eroittelen sitten ensi tutustamisella pois ne, joiden joku liike, sana, äänenpaino tai kasvojen väre siihen aihetta antaa. Ne ovat aukkoja nuo, joiden läpi voi syvällekin nähdä. Ja minä olen onnellinen, jos joku jää jällelle, joka minut tyydyttää.»

»Hänet minä pyydän tanssiin, liityn hänen seuraansa tai muuten häntä lähenen. Hän on tavallisesti nuori, vasta puhjennut, kernaammin pieni kuin suuri, sillä minä en rakasta niitä, joihin minun täytyy katsoa ylös; piirteiden täytyy olla puhtaat, silmäin suuret ja vartalon virheettömmän. Pian olemme tutustuneet. Usein olemme jo ensi tanssin aikana ja sillä väliajalla, jolloin virvoituksia nauttien istumme jossain etäisemmässä

turvallisessa paikassa, päässeet vilkkaasen sanavaihtoon. Minä olen luonnollinen ja toverillinen, johdan keskustelun alalle, johon hän on perehtynyt ja jossa hän helposti saattaa lausua pienet mielipiteensä. Hän alkaa puhella itsestään, sanoo, mitä hän rakastaa ja mitä ei rakasta, mikä hänestä on hauskaa ja mikä ei. Kohta innostuu hän puhumaan itsestään, sanoo olevansa semmoinen ja semmoinen ja palkkioksi annan minäkin palasen itsestäni. Ja minä näen, että hänen ilonsa on vilpitön, kun sanon hänelle: »niin juuri, niin olen minäkin sitä ajatellut.»

»Se on ensi läheneminen, sympatiat hipasevat ohimennen toisiaan ja siinä voi välistä olla sanomaton viehätöksensä. Mutta sen ei saa kauvan kestää. Jos ei mieli sen lyhyeen loppua, niin ei se saa pitkälle jatkua. Ja tuskin on hän ollut minulla kädessäni, kun lasken hänet lentoon jälleen.»

»Minä jätän hänet ja poistun. En puhuttele häntä sinä iltana kuin sattumalta, jos hän joutuu läheisyyteeni. Sanon jotain, joka muistuttaa häntä siitä, mitä olemme puhelleet. Hän tietää silloin, että olen häntä ajatellut. Ja se häntä miellyttää. Minä päätän sen siitäkin, että hän muiden kanssa tanssiessaan seuraa minua silmillään. Minä annan katseidemme silloin tällöin yhtyä, enkä lähesty

multa naisia koko iltana. En häntä, mutta en muitakaan.»

»On niin omituisen viehkeää mennä kotiin tuollaisen illan jälkeen, kuvailla pitkät matkat eteenpäin ja rakentaa tuulen tupia tulevaisuuteen. Minä annan hänen käyskennellä edessäni, näen hänet tulevan ja menevän, kuulen häntä kuin kaukaisena kaikuna niiltä ajoilta kuin olin todenteolla rakastunut.»

»En juuri hae häntä seuraavana päivänä, mutta jos sopii, niin käyn sitä katuja, jossa olen hänet kohdannut joskus ennen, kun emme vielä tunteet toisiamme. Minä ilostun, kun näen hänen tulevan. Tekee mieli tervehtiä häntä ja menen häntä vastaan. En seisotu, en käännä häntä puhuttelemaan. Nostan hattua juhlallisesti ja hän vastaa vähän arasti ja vieraasti. Mutta siitä näen minä, että hän ei ainakaan ole välinpitämätön.»

»Tuttavuus jatkuu. Me satumme samaan seuraan ja minä menen suoraa päätä häntä puhuttelemaan. Kun ensi jäykkyys on unohtunut, sanon minä:»

»— Te näytätte niin kovasti juhlalliselta, kun teitä näkee kadulla. Vähällä ett'en olisi teitä tuntenutkaan.»

»— Entä te itse! huudahtaa hän viattoman avonaisesti.»

»— Mutta kun ensi kerralla tulen teitä vastaan, täytyy teidän tervehtiä minua tuttavallisemmin.»

»Hän on pannut sen mieleensä, hän tekee sen, tekee sen puoleksi leikillä ja siitä seuraa tuttavallisuus, joka taas tavatessamme muodostuu yhä läheisemmäksi. Minä kysyn, meneekö hän huomenna luistinradalle. Hän sanoo menevänsä, me olemme siellä yhdessä, minä käyskelen sähkön valossa ja hän kiertelee luistellen ympärilläni. Hän poistuu, tulee taas takaisin, minä uskallan huomauttaa hänelle, että tuo liike oli sulava, tuo kierros kauniisti tehty j. n. e.»

»Eikö hän tule huomeniltana helppotajuiseen konserttiin?»

»Ei hän tiedä . . ehkä tulee.»

»Hän tulee, mukanaan joku tuttava ja minä pyydän saada istua heidän pöytänsä.»

»Ja minä saatan häntä kotiinsa, haaveksin häntä siellä, täytän tyhjät hetkeni häntä ajattelemalla, annan itseni häntä ihailla ja teen hänestä pienen kotiperhosen, joka asettuu milloin tuolille, milloin sohvalle, milloin lentää ikkunaan ja siitä olkapäälleni. Hän ei herätä minussa muita tunteita kuin vienoa mielihyvää, minä voisin hymyillä hänelle suojelevasti, kantaa häntä kädelläni kuin lasta.»

»Mutta hän kehittyy, kasvaa suuremmaksi, alkaa vaikuttaa kuin nainen, pyrkii lähemmä ja saa sydämmeni välistä värähtämään. Minä säpsähdän sitä, että hän ehkä on rakastunut minuun ja minä häneen. Hän tulee surulliseksi, vaan minua vaivaa vähän, että olen ehkä siihen syypää. Hän viittaa joskus siihen, että hän ei välitä niistä, joiden kanssa hän seurustelee ja minä tapaani itseeni sanomasta samaa niistä naisista, joiden kanssa hän on nähnyt minun seurustelevan silloin kun en ole ollut hänen seurassaan.»

»Taas on tullut tanssiaiset. Me olemme melkein koko illan yhdessä. Minulle on käynyt kaikista liikkeistä ja kaikellaisista pikkuseikoista selville, että hän rakastaa minua. Ja hän luulee kai sitä samaa minusta, koska hän niin luottavasti, niin melkein hervottomasti antautuu vietäväkseni. Hän on kainalossani, pää miltei lepää olkapäälläni ja käsi ottaa lujasti kädestäni kiinni, kun me pyörimme lattialla. Hän on täydellisesti minun tuo solakka, valkohartiainen olento, ja minä tunnen hurmauksen niinkuin olisivat häämme juuri vietetyt.»

»Se on kuitenkin vaan hetken tunne, se ehkä vielä kerran tai parin uudistuu, sitä seuraa tyytyväisyys ja — tyydytys.»

»Ja siihen minä tyydynkin enkä jatka sen pitemmälle.»

»Me olemme niin kesyttyneet, niin tottuneet toisiimme — en tiedä kuinka se niin pian voi käydä, mutta niin minulle aina käy — ettei meitä vaivaa vaitiolokaan. Minusta tuntuu kuin olisimme läpikäyneet kaikki rakkauden eri asteikot ja kun nyt olisimme tulleet turvallisuuteen toistemme tunteista. Emme enää pidä puhelua viireillä jotain sanoaksemme, emme tartu jokapäiväisiin aineisiin syntynyttä äänettömyyttä poistaaksemme. Ainoastaan joku huomautus silloin toinen tällöin, kun on jotain, joka meitä huvittaa ja johtuu mieleemme, joku pieni piirre, joka näyttää kuvaavalta ja jonka jompikumpi meistä on keksinyt. Voimme kuulla soittoakin, pelkäämättä, että toinen selittäisi sen epäkohteliaaksi.»

»— Saanko luvan saattaa teitä kotiin?»

»— Kiitos.»

»Vien hänet sinne. Otamme ajurin. Ajamme läpi nukkuvan kaupungin. Varon kädelläni, ett'ei hän horjahtaisi pois ahtaalta istuimelta.»

»— Hyvää yötä! Kiitoksia nyt —»

»— Kiitoksia itsellenne . . hyvää yötä!»

»Se on kestänyt kuukauden, puolitoista, kenties kaksikin tämä suhde. Se on tuoksunut kuin keväinen tuomen kukka. Kolmantena se olisi

ehkä karissut. Minusta alkoi ainakin tuntua niin. Minä tunsin hänet, tunsin joka värähdyksen ja joka vivahduksen ja ne alkoivat jo tulla takaisin. Ja sentähden jätin minä hänet, en hakenut hänen seuraansa enkä halunnut häntä nähdä. Mutta minulle jäi hänestä hieno muisto, joka väreilee ympärilläni, kunnes sekin vähitellen haihtuu ja kuo-lee — toisen samallaisen tieltä.»

MENNYTTÄ KALUA

I.

Vietimme viime kesää eräässä Pohjois-Savon maalaistalossa ystäväni maalari ja minä. Talo oli noin puoli peninkulmaa kirkonkylästä, kauniilla paikalla järven niemessä. Ystäväni oli tullut sinne tekemään luonnoksia, minä enimmäkseen laiskottelin, viruen jonkun kirjan kanssa hänen läheisyydessään ja nukkuen tuon tuostakin heinikkoon. Me vietimme onnellista ja huoletonta taiteilijaelämää, tyytyväisinä siitä, että meillä oli mielettämme niin paljon alkuperäisiä ajatuksia ja että luulimme omistavamme kykyä niiden esille tuomiseen.

Talon väki oli hauskaa ja hyväluontoista, isäntä puhelias, pehmeäluontoinen ja vähän kehuskeleva, työt sukkelasuisia ja teräviä. Emäntä oli miellyttävä, rauhallisesti katseleva, hienopiirteinen savolainen emäntä, joka näkymättömästi liikkui ja toimi kaikkialla ja oikeastaan näytti johtavan koko

talon menon. Usein saunan jälkeen ja illallisen syötyä istuimme isossa pirtissä tai pirtin rappusilla koko perhe iloisesti tarinoiden aina puoleen yöhön.

Mutta sitäpaitse oli talossa vielä henkilö, joka ei koskaan ottanut osaa yhteiseen seurusteluun ja joka ei näyttänyt kuuluvan varsinaiseen talon väkeen. Hän oli keski-ikäinen, mustaverinen, pitkä ja laiha mies, silmät syvällä päässä ja iso tukka ainaisessa epäjärjestyksessä. Rahvaan pöydässä hän kyllä söi ja leikkasi itselleen samaa leipää, mutta erikseen oli hänellä itseään varten voiastia ja maitokannu. Kun me istuimme pirtissä, istui hän porstuan rappusilla ja kun muut tulivat porstuaan, niin vetäytyi hän tikapuille, josta piippu hampaissa tuijotti ulos järvelle melkein liikkumaton. Melkein aina hän tupakoi ja kun oli yhden kopallisen polttanut, tyhjensi hän sen ja pisti uutta sisään. Muuta hän ei juuri tehnytään. Emme nähneet häntä mihinkään käskettävän, ei pellolle eikä metsään. Ongella hän kuitenkin istui ahkearaan ja näkyi joskus käyvän verkoillakin. Sitäpaitse nouti hän kaksi kertaa viikossa sanomalehdet kirkonkylän kauppamiehestä, jossa viipyi tavallisesti koko päivän. Silloin oli hänellä aina hampaissaan lyhyt pureksittu sikarin pätkä, josta hän loput poltti piipussaan. Lehdet luki hän tul-

lessaan istuen maantien viereen, josta hänet joskus kävelyillämme tapasimme, lukemiseen vaipuneena.

Alussa hän meitä vältteli ja käänsi pois päänsä, kun sivuutimme toisemme. Mutta sittenkun hän oli alkanut tuoda sanomalehtiämme ja kun me tarjosimme hänelle joka kerta palkkioksi sikarin, niin alkoi hän kesyttyä. Sikarit ne näkyivät olevan hänen heikkoutensa, sillä vaikka hänellä olisi ollut oma piippu vasta täytettynä, pisti hän sen heti taskuunsa ja sytytti kohta sen päälle sikarin.

Kun sen jälkeen asetuimme pellon pientarelle tai niitylle tai läheiseen metsään, seurasi hän meitä ensin loitommalta ja läheni sitten vähitellen niin likelle, että jonkun kiven tai kannon päässä istuen voi katsella maalaamista. Hän näkyi olevan niin huvitettu taulun kehittymisestä, että unohti piippunsakin sammumaan. Tarkastelin häntä salaa ja näin hänen, jännitetty eloisuus noissa muuten veltostuneissa piirteissä, silmillään uteliaasti vertailevan toisiinsa itse maisemaa ja sen kuvaa.

— Oletteko tämän talon miehiä? kysyn häneltä kerran, kun hän oli tullut aivan meidän taaksemme.

— En, vastaa hän sivumennen ja hajamielisesti.

— Ettehän ole renkikään?

— Renkikö? . . En ole renki.

En voi kysyä sitäkään: »mikä te sitten olette?»
Ja kun hän ei meitä mitenkään häiritse, niin annamme hänen kulkea mukanamme, varsinkin kun hän itsestään ottaa kantaakseen maalauskapineita.

Hänen harvapuheisuudestaan päätämme, että hän mahtaa olla joku talonväen sukulainen, joka on jotenkuten päästään hiukan vialla.

Tiedustelemme sitä kerran sopivassa tilaisuudessa isännältä.

— Ei se taida olla juuri päästäänkään vialla eikä ole sukuakaan tähän taloon. Se on alkujaan herra, vaan ei ole osannut miehuuttaan pitää. Veljensä, jolla on virka kaupungissa, se sen kävi pyytämässä tänne meille asumaan ja täällä se on ollut jo puolikymmentä vuotta. Vanha äitinsä saa sen elatuksesta maksaa kymmenen markkaa kuussa, jotka tulevat sieltä suoraan postikonttorin kautta minulle. Itselleen ne sille eivät anna kuin minkä vähän tupakkarahaksi ja vaatteiksi. Mutta ne juopi se hetipaikalla suuhunsa ja sitten täytyy polttaa nurkantakasia ja kulkea talonpoikain vaatteissa. Käsky on kyllä kova, ett'ei sille saa antaa väkeviä eikä sille tarjotakaan muuta kuin kahvit.

— Tiedätkö mikä hän on ennen ollut?

— Sitä me ei tiedetä eikä sitä kuulu sen papinkirjassakaan olevan. Humalassa ollessaan tuo kuuluu vaimoväelle kehuneen, ettei hän aina ole

ollut tämän näköinen, vaan että on liikkunut laajalti maailmaa ja käynyt suurten valtakuntain pääkaupungit ja että hänestä olisi voinut tulla mainio mies, jos ei olisi ollut vastahakoisuuksia. Silloin siitä on vähän vastusta, kun tulee pahapäisenä kotiin, mutta kun se taas selviää, niin on noin hiljainen ja vähäpuheinen. Ja sentähden on sitä haluttu pitää.

— Tekeekö hän mitään?

— Eipä sen töistä muuta kuin minkä kesällä onkii kaloja ja talvella pyytää langoilla jäniksiä. Välistä tuo pukee tuiskulla turkit päälleen ja lähtee halkopinolle pilkkomaan itselleen kakluunipuita. Taikka kassaroipi havuja tallin takana. Tot-tapa se lienee siitä mieleistä työtä, kun ei sille kukaan ole siihen mitään pakkoa pannut.

Kysyimme, millä lailla hän sitten saa aikansa kulumaan.

— Talvikaudet se kantaa kirjoja lainastosta ja lukee niitä. Ja kun ne sattuvat loppumaan, niin voipi istua päiväkaudet tuolla lailla pää nuupallaan ja imeä piippuaan, niinkuin sen on her-ratkin nähneet tekevän. Ei se puhu mitään eikä tee selkoa tuumistaan, mitä nuo sitten lienevät-kään.

— Toihan tuo ensi vuosina paperia kauppa-miehestä ja laitteli nokikynällä huoneiden ja puit-

ten ja ihmisten kuvia, — selitti emäntä, joka oli tullut saapuville.

— Ne on niitä joutilaan töitä mitä lienevät, sanoi siihen isäntä välinpitämättömästi.

Mutta ystäväni oli tullut utelijaaksi ja kysyi, eikö niitä saisi nähdäkseen.

— Ei me ole niitä talteen pantu; vaikk'en tiedä kuitenkaan, mahtaisiko tyttöjen piilopaikoista löytyä. Niille se oli niitä hyvällä tuulella ollessaan lahjoitellut ja kehunut tekevänsä satain markkain lahjoja — tietäähän ne humalaisen puheet.

Emäntä pani kuitenkin tytöt kaivamaan kätköjään ja sieltä niitä löytyikin muutamia papereita, joihin jotenkin tottunut käsi oli mustalla liidulla piirustanut tuvan sisustan ja perälasin alle kangaspuut kutojineen. Kangaspuitten yli nojautuva nainen oli takaapäin hyvinkin talon vanhemman tyttären näköinen. Toisessa oli alettu kuvata hevosta kaivonkapasta juomassa, jota mies painoi jalallaan kaivonkanteen. Kolmas oli aivan keskentekoinen, mutta näkyi siitä sentään, että tekijä oli yrittänyt kuvata tarhaa ja lehmiä savulla.

— Mutta hänhän on taiteilija tuo! huudahti ystäväni. Näetkö, kuinka tyypillinen on tuo tyttö tuossa . . . ja katso, miten oikein on hevonen tehty! Se on aivan valmis eskissi. Nyt minä alan häntä ymmärtää!

Ja meille alkoi selvitä tuo kummallinen mies ja hänen osanottonsa maalaukseen. Ja nyt minä käsitin tuon katseen, jolla hän seurasi ystäväni työtä ja vertaili hänen tauluaan luontoon. Minussa heräsi halu häneen lähemmin tutustumaan ja saamaan lisäselkoa hänen elämästään.

Mutta turhaan odotimme häntä seuraavana aamuna luoksemme, vaikka ystäväni oli alottanut uuden ison taulun aivan talon rannassa. Hän palasi ongelta; mutta kun näki meidät, ei laskenutkaan tavalliseen venevalkamaan, vaan nousi maihin ulompana niemessä ja kiersi pellon taitse pihaan. Hän ei tullut koko päivänä luoksemme ja kun sattui vastaan rappusissa, vältti hän katso-
masta silmiin ja tuskin vastasi tervehdykseen. Kuulimme sitten, että tytöt olivat kertoneet hänelle, että me olimme nähneet hänen piirustuksensa, ja että hän heti oli vaatinut ne takaisin ja luultavasti polttanut ne.

Olisimme kai saaneet mennä talosta niine tietoinemme tuosta salaperäisestä miehestä, joka kuitenkin yhä enemmän uteliaisuuttamme kiihoitti, ell'ei eräs sattuma olisi saanut hänen salaisuuttaan aukeamaan eteemme.

II.

Juhannusyöksi oli talon taaksi korkealle kei-
nukankaalle laitettu kokko vanhasta tervaven-
heestä, jonka me olimme ostaneet ja vanhasta ter-
vatynnöristä, jonka isäntä oli antanut. Kun sa-
malla oli ystäväni nimipäivä, olimme päättäneet
tarjota siellä totia vanhemmille miehille, nuorelle
miesväelle olutta ja naisille limonaadia ja makeisia.

Valmistuksia tehdessämme oli outo ystävämme
ollut pihasalla ja pysyi siellä koko päivän, vä-
hemmin arkana ja välttelevänä kuin tavallisesti,
niinkuin meistä näytti. Ja kun yhteisen kylvyn
jälkeen lähdimme miehissä liikkeelle ja hänkin
oli saapusalla, niin kysyin, eikö hän tahtoisi tehdä
meille seuraa ja tulla juomaan kanssamme lasin
totia.

Hän sanoi kiitoksia, nähtävästi hyvinkin mie-
lissään, vaikka vähän hätäisesti ja epävarmasti,
ja tarjoutui kantamaan olutkoria renkipojan apuna.
Kun sitten oli saavuttu perille ja me järjestelimme
mäen rinteellä ison kiven kupeessa juomatavaroit-
tamme, ryhtyi hän nuorten miesten kanssa kok-
koa viimeistelemään. Suuret risutakat olallaan
kulki hän vähä väliä ohitsemme, heitti kuormansa

rysähtäen maahan ja poistui taas samaa tietä metsään uusia noutamaan.

Mutta niin pian kun olimme kehoittaneet häntä totia tekemään, liittäytyi hän nopeasti seuraamme, jossa paitse meitä molempia, istui pienessä kehässä talon isäntä ja muutamia muita naapurin miehiä.

Hänen kätensä vapisi näkyvästi, kun hän kaatoi vettä lasiin, ja sormet kouristuivat suonenvedontapaisesti sokerirasiassa, josta hän suurella vaivalla vihdoinkin sai pari palasta veden sekaan.

Siitä oli nähtävästi kauvan, kun hän oli saanut tehdä totia. Me kilistimme hänen kanssaan ohimennen ja juttelimme edelleen ilmoista ja viljan kasvuista häntä häiritsemättä. Sillä välin maisteli hän ahkerasti lasistaan ja veteli kiihkeästi savuja paperossista, jotka hän poltti aivan pumpuliin saakka ja sytytti hetikohta käskemättä uuden. Mutta yhtäkkiä hän kysäsi:

— Eikö kokkoa sytytetäkään?

Hän katsoi meitä nyt suoraan silmiin ja nuo synkät, jäykät piirteet olivat vähän vilkastuneet. Niissä oli milt'ei vähän iloakin ja kasvoista oli kadonnut niiden tavallinen arkuus. Ja kun olimme huutaneet pojille, että he panisivat kokon tuleen, niin tarttui hän lasiinsa ja sanoi aiheettoman juhmallisesti:

— Saanko luvan juoda herrain maljan . . . me emme ole vielä tainneet tulla esitellyksikään . . . nimeni on Forsberg.

Me vastasimme maljaan ja hän ryypäsi pitkässä siemauksessa lasinsa puoliltaan kuiviin.

Nousimme kaikki katsomaan kokon sytyttämistä. Hän neuvoi poikia sytyttämään sitä joka taholta yht'aikaa.

— Sitten se oikein hulmahtaa! sanoi hän.

Seisottiin kehässä liekkien ympärillä, jotka rätisten kiiruhtivat eri haaroilta ylöspäin selkärangoiksi pystytetyn petäjän latvaa kohti. Sinne päästyään paukahtivat ne suurella huminalla yhteen ja nuoleksivat pitkinä kielinä tyyntä ilmaa.

Pikkupojat huutivat hurraata ja heittelivät risuja liekkien lisäsyötiksi, kun tulen ensimmäinen puuskaus oli ohitse.

Tarkastelin sillä välin Forsbergiä, joka seisoi vieressäni ja oli jäänyt tuleen tuijottamaan. Hän seisoi hajasäärin, kädet housuntaskuissa, hattu toisella korvalla ja sammunut paperossi suupielessä. Hänen silmissään oli totinen tarkkaava ilme, joka muistutti sitä katsetta, mikä usein on maalareilla, kun he tutkivat jotain aihetta. Ja yhtäkkiä ojensi hän kätensä, osoitti sillä taivaan ja tulen rajaa ja sanoi minulle:

— Se on mainio efekti tuo . . .

— On se, vastasin minä hiukan hämmästyen.

— Tuo taivas tuossa . . . katsokaa, kuinka se nyt on tumma . . . ja se ylimeno kirkkaampaan vähän kauvempana . . . tuon tytön punaset kasvot ja sininen esiliina, mitenkä ne loistavat . . . se on komeata . . . noissa tuolla taampana voittaa taas taivaan valaistus . . .

— Niin, sanoin minä, muuta osaamatta, enkä voinut enää pidättäytyä kysymystä:

— Te olette maalari?

— Olen minä maalannutkin.

— Ettekö sitten enää?

Siihen hän ei mitään vastannut, pysyen yhä samassa asemassa. Silloin tällöin liikahtivat hänen kasvonsa aiheettomasti ja minusta näytti kuin olisi hän vavahdellut itsekseen. Toti alkoi nähtävästi kohota yhä enemmän hänen päähänsä.

— Nyt yhteinen malja . . . juokaa pojat ja tytöt olutta ja limonaadia . . . ja sitten tanssimaan! huusi ystäväni tuonnempana.

Joukko hajautui eri ryhmiin, mitkä keinuivat, mitkä tanssivat. Isännät siirtyivät lasineen lähemmä kokkoa ja me vetäysimme kolmisin lasiemme ääreen, jonne Forsberg tuli kernaasti ja hetikohta, kun häntä siihen kehotimme.

— Minä kuulin, että olette maalannut, sanoi ystäväni, kun olimme saaneet toiset lasimme val-

miiksi. Vieraamme ryhtyi siihen koko sielullaan ja otti suuntäyteisen kulauksen malttamatta soke-riakaan sulattaa ja kaataen enemmän kuin puoleksi konjakkia.

— En minä ole enään moneen vuoteen . . .

— Mutta te piirustatte kuitenkin?

Hän ei vastannut siihen, vaan otti uuden kulauksen, ja tupakkaa pitkät savut keuhkoihinsa.

— Te olette sama Forsberg, jolta on kaksi taulua Ateneumissa?

— Taitaahan siellä niitä olla kaksi. Mutta ei niistä mitään . . . saanko luvan kysyä oletteko tutkinut Düsseldorfissa?

— En ole . . . minä olen ollut vaan Pariisissa.

— Sen näkee teidän luonnoksistanne . . . sinnehän ne nyt kaikki tätä nykyä menevät . . . mutta maalattiin sitä ennen Düsseldorfissakin . . . siellä se maalasi Holmbergkin.

— Te tunsitte hänet?

— Miks'en olisi tuntenut, kun istuttiin joka ilta samassa kneipissä . . . Hän oli nero, huudahti hän ikäänkuin tuntien tarpeen yhtäkkiä purkaa kaikki tunteensa — . . . ette te nykyajan nuoret pariisilaismaalarit vielä ole osanneet luontoa käsitellä sillä tavalla kuin hän . . . teissä ei ole idealismia, teissä ei ole idealismia . . . mutta taiteessa täytyy olla idealismia . . . katsokaa tätä kesäyötä . . .!

— Mutta miksi te ette ole jatkanut? kysyi ystäväni, ivan vivahduksella.

— Minä en puhu itsestäni enkä teistäkään . . . puhutaan niistä suurista mestareista . . . mutta mitä merkitsevät yksilöt . . . yksilöt kaatuvat, mutta taide elää . . . eläköön taide . . . se taide on jotain pyhää ja jaloa! . . . Suomen taiteen malja!

Hän tarttui suurella liikkeellä lasiinsa. Veret alkoivat nousta yhä enemmän hänen päähänsä, hänen silmänsä paloivat ja otsan pinta kävi sameaksi, niinkuin hänen ajatuksensa ja puheensa. Uteliaina me häntä tarkastelimme.

— Onko teillä vielä tupakkia? — Kiitoksia! — Antakaa anteeksi! . . . mutta minä olen niin saakelin iloinen, että saan tavata tuttaviamme . . . miks'ette ole tutkinut Düsseldorfissa . . . mutta minusta tuntuu kuin olisimme kuitenkin vanhoja tuttaviamme! . . . Auch ich bin in Arkadien geboren! . . . niin, niin, mutta mitäpä minusta, minä olen mennyttä kalua!

— Mistä sen niin varmaan tiedätte? — Te olette kovin pessimisti.

— En minä tiedäkään eikä sitä tiedä muukaan . . . sitä luullaan ja päätellään ja sanotaan, että se ja se on mennyttä kalua . . . mutta se riippuu asianhaaroista ja siitä kuka onnistuu . . .

te olette niin praktillisia nykyaikaan . . . mutta sen minä sanon, että minä vielä näytän . . . antakaa minulle huomenna väriä ja kangasta, nuoret miehet . . .

— Kernaasti!

— Niin, niin, kernaasti . . . teillä on hyvä tekniikki . . . se on vaikea se tekniikki, mutta ei se siinä ole kaikki . . . Holmberg sanoi, että minulla on hyvä väriaisti . . . antakaa anteeksi, että minä kehun itseäni . . . ei ne minun tauluni siellä Ate-neumissa ole mitään . . . roskaa . . . mutta on minulla ollut kauvan yksi hyvä ajatus ja kaksikin . . . tällainen valoisa kesäyö, jossa palaa tuli ja nuo väet kokon ympärillä . . ja tulen ja valoisan yövalaistuksen taistelu . . ymmärrätekö? . . Ette te ymmärrä enkä minä osaa puhua . . Hiiteen kaikki! Maljanne!

Hän näytti katkeroituvan mutta heltyi uudestaan, kun ystäväni myönsi, että se todellakin oli hienosti ajateltu. Hän sai vedet silmiinsä ja alkoi taas puhella, puoleksi itsekseen.

— Tämä kesäyö, tämä pohjolan ihana kesäyö! Mikä aika, mikä aika! Miksi ei sitä ole maalatuna. Tuolla on kaislikko . . ja mökki tuolla toisella puolen järven . . usma hiipii rantoja pitkin . . ja kalastaja ruohikkorinnassa . . karjan kellot kalkattavat . . vaan ei se kuulu asiaan . .

mutta miks'ei voisi kuulua? . . se taulu pitäisi maalata niin hyvin, että luulisi kuulevansa karjan-kellot ja muut äänet . . muut äänet . . mitenkä sanookaan Topelius kesäyön kirkkaudesta pohjo-lassa . . »ne ovat maalanneet auringon ja kuun kaikissa asemissa taivaalla» . . taivaalla . . »mutta kesäyön kirkkautta, jossa ei ole varjoja, vaan valo tulee» . . en minä muista . . ei minulla ole ollut energiaa . . eikä tekniikkaa . . .

Hän koetti koota pakenevat ajatuksensa ryyp-päämällä, mutta ei nähtävästi saanut esille sitä, mitä olisi tahtonut sanoa.

— Eih! — No, terve! En minä enää . . .

— Ei tiedä, ehkä se taas kävisi hyvin, jos koettaisitte.

— Mitäh? Ei se käy . . tiedättehän sen . . minä näen sen silmistänne, että vaan sanotte sa-noaksenne . . mutta minua ei tarvitse sääliä, vaikkei minusta ole tullutkaan mitään . . kuu-letteko, että minua inhottaa . . Jos teillä on vielä konjakkia, niin antakaa tänne!

Isäntä oli tullut uutta lasia tekemään ja hän sanoi siihen puoleksi leikillä:

— Ei sille pidä enää antaa.

Oli ollut omituista katsella, miten erilaiset tunteet ja mielentilat vaihtelivat entisen maalarin kasvoissa. Heti ensimmäiset kulaukset, tai oikeas-

taan jo varma tietokin niiden saamisesta, vapauttivat hänen mielensä sen tavallisista kahleista. Vähitellen sai hän rohkeutta puhua ja hän näytti koettavan saada ulos sen, mitä siellä oli pitkät ajat kantanut. Kenties kuinka kauvan ajan perästä heräsi hänessä taas hänen taiteellinen vaistonsa. Se sulatti esille toivoa ja melkein vesissä silmin puhui hän noista ajatuksistaan. Hetkisen luotti hän vielä itseensä, mutta samassa hän sekautui, luottamus katosi ja vaihtui katkeruudeksi. Ja juuri pahimpana hetkenä tuli isäntä muistuttamaan nykyisyydestä. Kuin salama, iski viha hänen silmistään ja suu kävi ilkeisin kureisin.

— Mitä te täällä teette? Mene tiehesi! huusi hän hänelle.

— So, so — olen sitä yhtä hyvä kutsuvieras minäkin . . . vaan jos nämä herrat käskee . . .

— Ei, ei, istukaa vaan, mahdutaanhan me tähän kaikkikin.

— Minä sanon teille, isäntä, että se on moukkamaista tulla sekaantumaan meidän keskustelumme! Mitä asiaa teillä on siihen, juonko minä eli en?

— Ei mitään, ei mitään . . . mitäs se nyt Forsberg leikistä suuttuu?

— Se ei ole leikkiä . . . sinä olet kavala mies . . . sinä vartioit minua kuin salapoliisi . . . ky-

selet joka kylässä, että onko se käynyt täällä taas juomassa ja kerrot kauppamiehessä ja kirkonkylässä . . . oletko sinä minun holhooja?

— Kukas sen on sanonut . . . sanokaapa herrat oletteko kuulleet, että minä . .

— Sitä sinä kehut . . . sinä olet tyhmä ja ahne . . . ja raaka mies . . .

— Tuolla lailla se aina alkaa rakentaa riitaa . . . nyt sen näette herrat . . se kun vähänkään juopi . . . ja herra hän on olevinaan, vaan renttu-herra sinä olet sittenkin.

— Sinä olet moukka . . . minä ylenkatson sinua! Minä käännän sinulle inholla selkäni!

— Kumma kun sinun ylpeytesi antaa myöten syödä samassa pöydässä!

— Rahat minä maksan ruuastani!

— Sinäkö sen maksat? Muut sinun syöntisi maksavat . . joka pennin, minkä itse saat, juot suuhusi.

— Sinä et raski juodakaan!

Ja tällä typerällä tavalla jatkui heidän väittelynsä väen kokoontuessa heidän ympärilleen. Forsberg oli tällä välin taas täyttänyt lasinsa puhtaalla konjakilla ja ryyppäsi sitä kuiviltaan. Ryyppiesään ja riidellessään aleni hän alenemistaan samalle kannalle kuin hänen jokapäiväinen seuransa. Hänestä katosi kaikki muu ja hänen sanansa ja

liikkeensä muistuttivat tavallista rappiolle joutunutta nurkkakirjuria.

Meitä vaivasi tämä riita ja me kehoitimme häntä tulemaan pois. Mutta silloin kääntyi hänen raivonsa meitä kohtaan. Epäonnistuneen kyvyn koko katkeruudella alkoi hän haukkua ystävääni:

— Hyvähän on teidän, joilla on relatiooneja ja hyviä ystäviä ja stipendioita, mutta mitä helvettiä maksaa köyhän miehen lapsen . .! — ja sitten hän unohti sen ja alkoi sadatella maata ja taivasta ja väliin omaa itseään.

— Elkkää nyt . .

— Antakaa minun olla, pois minun silmistäni, herrat ja narrit! . . Minä olen mennyttä kalua . . mennyttä kalua . . mutta minä kosten, minä kosten koko maailmalle . . kas tuossa!

Ja hän heitti tyhjän lasinsa kiven kylkeen pirstaleiksi.

Mutta kun hän aikoi antaa muidenkin mennä samaa tietä, tarttuivat miehet häneen kiinni ja siitä syntyi käsikähmä. Hän oli aivan hengästynyt ja uupunut sisällisestä raivostaan ja kun hän oli saanut pari sysäystä, kompastui hän ja kaatui pitkälleen sammalikolle.

Hän ei enää päässyt ylös ja vähän aikaa yriteltyään — nukkui hän.

Hän meitä säälisti ja suretti ja samalla meitä

inhoitti talonpoikain kohtelu, jotka kävivät häntä näykkimässä ja koettivat olla sukkelia hänen kustannuksellaan.

Vaatteet epäjärjestyksessä — ne vähäiset mitä hänellä oli — laiha rinta paljaana, hattu kaukana katajikossa, päälaki hiuksettomana ja suupielet velttoina kuin kuolleeella, retkotti hän siinä selälään raskaasti hengittäen.

Aurinkokin oli noussut ja Juhannuspäivän ensimmäiset säteet sattuivat vielä lisäksi valaisemaan tätä kurjuutta.

Hänellä oli ollut aikoinaan aatteita ja innostusta hänelläkin ja tähteitä olimme nähneet niistä mekin tuossa äsken.

— Aina kun näen tuollaisen sortuneen virkaveljen — sanoi ystäväni alakuloisesti, — tulee minulle sellainen salainen omantunnon pistos, että kukaties mitä hän olisi tehnyt, jos olot olisivat olleet myötäiset, ja ehkä hän samoissa oloissa olisi tehnyt paljoa enemmän kuin minä itse ja moni muu. Hänen taulunsa — muistathan, kuinka niitä kerran sinulle näytin — osoittavat alkuperäistä käsitystä, vaikka ovatkin virheellisesti tehdyt, ja se kuului hänen hämäristä puheistaankin. Sitäpaitse muistuu minulle aina Kivi mieleeni . . .

Me ajoimme poikanulikat pois hänen ympäriltään ja muukin väki hajosi siitä kylälle. Sitten

otti ystäväni takkinsa ja levitti sen hänen päälle suojaksi aamukylmältä.

— Antakaa hänen nyt nukkua . . huomenna täytyy meidän koettaa ottaa hänet huostaamme . . kenties saisimme hänet vielä jaloilleen.

* * *

Mutta emme nähneet häntä huomenna emmekä ylihuomennakaan. Vasta kolmantena päivänä palasi hän taloon ja hiipi huoneitten taitse suoraan saunaan maata. Päällään ei hänellä ollut muuta kuin paita ja housut. Lakkinsa ja ystäväni takin oli hän — saimme sittemmin tetää — vienyt kirkonkylän salakapakoitsijalle viinan panttiin.

„OI, JOS OISIN VIRKAMIES!”

†
Istuimme iltahämärässä ja toivottelimme itsellemme ja toisillemme mitä parasta voimme ajatella. Kullakin oli omat haaveensa siitä, miksi hänen olisi pitänyt tulla. Eräs meistä, joka oli kuuluisa taiteilija, joka oli matkustellut maita ja mantereita ja kaikellaista kokenut ja koettanut, valitti sitä, ettei hän ollut ruvennut virkamieheksi. Sille uralle olisi hänen pitänyt antautua. Ja sen halunsa perusteli hän näin:

»Ilman liioittelematta . . ajatelkaa, mikä voisi olla suloisempaa kuin tuollaisen valtion virkamiehen asema. Minä katson siihen niinkuin johonkin meille tavallisille ihmisille saavuttamattomaan aate-liuteen, jonka mukana seuraavat ei ainoastaan ulkonaiset edut, vaan myös etuoikeutettuun luokkaan kuuluvan itsetunto ja sisällinen tyydytys. Meillä muilla ei sitä ole kumpaakaan. Me vaikka kuinka ponnistelisimme, me jäämme kuitenkin ta-

vallaan ulkopuolelle sitä yhteiskuntaa, jonka he ovat luoneet, jonka kehityksestä he ovat vuosikymmenien kuluessa muodostuneita tuloksia ja jonka antimia he nauttivat. Heihin on jo kätkeyssä painunut jonkunlainen rodun leima, jota seuraavat synnynnäiset taipumukset niihin tehtäviin, mihin he ovat määrättyt.»

»Heidän on niin helppo alkaa elämänsä, jossa ei ole mitään suurempia aukkoja eikä mutkikkaita käännekohtia. Tosinhan täytyy virkamiehen pojankin ylioppilaaksi tultuaan valita uransa ja ratkaista, mikä on hänen oikea kutsumuksensa. Vaikka hän onkin jo ennakolta määrätty valtion virkamieheksi, on hänellä kuitenkin hänelläkin suuri kysymyksensä, epäilynsä ja taistelunsa siitä, *miksikä* virkamieheksi hänen olisi rupeaminen. Mutta ei valitsemisen vara eikä vaikeuskaan ole sen suurempi kuin nuorella varsalla, joka laskeetaan tyhjään talliin ja jossa on puolikymmentä joutilasta pilttuuta: tuomarin, kamreerin, henkikirjurin, maanmittarin ja papin pilttuu.»

»Hänen taipumuksensa vie hänet tietämättään johonkuhun noista ja kun hän on siihen tullut, niin hän siihen pysähtyy. Hänet on kesytetty ja hän antautuu astelemaan omaa vakoaan. Silloinkun toinen kyntää, niin hän karhitsee, ja kun hänen veljensä vetää halkoja, niin vetää hän vettä,

ja yläsillalta pudotetaan hänen eteensä joka päivä häkki heiniä täyteen.»

»Ahertamistahan sitä on hänelläkin ja hikiset ovat usein hänenkin päivänsä. Mutta siinä ei ole sitä kuluttavaa kiihkoa, mikä meidän henkeämme aina kalvaa, ei tuota ainaista kilpailua eikä epätietoa päämäärästä eikä palkkiosta. Kunnia on ehkä pienempi ja se on kyllä totta, ettei hän juuri voi maailman mainetta saavuttaa, niinkuin meistä — joku harva. Mutta osaansa vaille ei hänkään tule jäämään. Hänellä ovat hänen ihanat virkaylennyshetkensä, hänellä on ylimääräiset palkkionsa uutteruudesta ja taidosta virassa, joista kaikissa sanomalehdissä mainitaan ja hän saa ritari-merkkinsä jonakin pääsiäisenä. Kenen haudalle käy satojen pituinen saattojoukko, kenestä tehdään mitä lämpimimmät kuolinkirjoitukset ja kenestä sanotaan, että hän oli »oikea mies oikealla paikallaan?» — hänestä!»

»Hänelläkö ei olisi sitä illusioonia itsestään, joka on kaikilla meillä muillakin: että olemme ihmiskunnalle hyödyksi ja viemme sitä eteenpäin! Me vaan emme voi sitä todistaa, mutta hän sen voi. Hän on yksi ratas siinä konehistossa, joka jos seisattuisi, seisattuisi yleinen järjestys, lakkaisivat lait ja koko yhteiskunta menisi mullin mallin. Mutta mikähän seisattuisi, lakkaisi tai menisi mul-

lin mallin, jos joku meistä menisi? Ja sentähden ei ole kumma, jos hän perityllä, äänettömällä ylenkatseella katselee kaikkia niitä, joilla ei ole tuon konehiston kanssa mitään tekemistä, jotka vaan tahtovat mullistaa olevia oloja ja joilla on kaikelaisia uudistuspuuhia, mitkä eivät sovi hänen järjestelmäänsä. Saahan niistä puhua, saahan sitä kaavailla, mutta hänenhän se on kuitenkin lopulta kaikki sovitettava käytäntöön.»

»Se se antaa hänelle sisällistä tyydytystä, jota moni meistä voisi häneltä kadehtia.»

»Mutta vielä enemmän voisimme kadehtia sitä tyydytystä, joka hänellä on omasta itsestään. Hänen koneellinen työnsä ei jäydy hänen tunne-elämäänsä, joshan ei sitä juuri täytäkään. Ja rak kautensa käsittää hän sellaisena rakkaana velvollisuutena kuin toimensakin. Totisesti rakastuu hän vasta silloin, kun hänellä on oikeus ruveta näitä asioita ajattelemaan, s. o. kun hän voi tarjota vai molleen kodin ja turvallisen toimeentulon. Hän neuvottelee siitä sukunsa kanssa, tyttö punnitaan monelta puolen, huomataan hyväksi ja otetaan perheeseen. Hän saa sitten nauttiakseen perheonnensa, rauhallisen ja vanhanaikaisen, mutta jota meillä muilla irtonaisilla ihmisillä häiritsevät ja repelevät niin monet hajanaiset ja levottomat pyrinnot ja keskinäiset väärinkäsitykset.»

»Mutta jos minä jostain syystä tahtoisin olla virkamies, niin tahtoisin olla siitä syystä, että voisin olla hänen asemassaan hänen vanhoilla päivillään. Hänen eläke-ikänsä lähestyminen on hänelle lopullisesti toivottu satamansa eikä vanhuus kauhistuta häntä niinkuin se kauhistuttaa meitä. Silloinkun hän ei enää itse jaksakaan tehdä tehtäviään, pyytää hän apulaisen ja saa sen . . . Mutta pankaa te, pankaa te toinen puolestanne työskentelemään ja palkatkaa sijainen toteuttamaan — *aatteitanne!*»

»Meillä on se ainainen epäily, ett'emme ole mitään toimittaneet, emme tehneet mitään hyötyä . . ja emmekö ehkä olisi voineet enemmän, jos olisimme oikein koettaneet. Kuta vanhemmaksi elämme, sitä puutteellisemmalta kaikki meistä näyttää, sitä enemmän tahtoisimme tehdä ja sitä edemmäksi pyrkiä. Mutta kuta kauvemaksi tulemme, sitä loitommaksi poistuu meiltä päämaalimme. Meistä ei koskaan mene halu, vaikka kyky menisikin.»

»Mutta kun hän on ottanut eron virastaan, niin voi hän rauhallisesti ja tyynesti katsoa elämänsä työtä, sillä hän on jättänyt jälkeläiselleen paperinsa täydellisessä kunnossa ja tilintarkastus on osoittanut laskut pennin päälle oikeiksi. Ja muuta hän ei ole koskaan haaveksinutkaan. Sitten

on hän saanut lapsensa onnellisesti hoidetuiksi, pojat virkoihin ja tyttäret hyviin naimisiin. Itse hän nyt nauttii runsasta eläkettä, nukuskelee, käyskentelee suurissa mukavissa huoneissaan tai istuskelee ikkunan ääressä seuraten katupeilistä ihmisten liikettä kadulla. Jos voisi muitakin huvittaa tämän maailman meno niinkuin se voi häntä! Kun on se kotimainen politiikka niin mitätön, niin seuraa hän sitä tarkemmin ulkomaista. Hän oli jo nuorena miehenä ollessaan suuri Napoleon In ihailija, Bismarkin kuva on hänellä seinällään ja hän on varmasti vakuutettu siitä, että rautakansleri vielä kerran ottaa Saksan ohjaket käsiinsä.»

»Kun olisi meillä muillakin kaikki paperit järjestyksessä vanhoilla päivillämme, kun saisimme mekin maailmalta täydellisen tilinvapauden ja kun voisimme siihen tyytyä, minkä saamme!»

»Kun en olisi mihinkään muuhun pyrkinytkään, kun olisin uskonut mitä isä vainajani sanoi: että se se on kuitenkin kaikista varminta!»

»Hullu minä olin, kun en ruvennut virkamieheksi . . .»

»Jos osaisin kirjoittaa runoja, niin kirjoittaisin runon, joka alkaisi näin:

Oi, jos oisin virkamies,
Ja tulot vakavat!

— — — — —

— — — — —

»Sillä se on minusta ihan väärin, että virkamiesten kunniaksi yleensä ei milloinkaan runoja kirjoiteta.»

VANHA MUISTO

Kevätaamu valkeni parhaallaan päiväksi, kun hän ajettuna ulos kadulle epävakaisesti lähti kulkemaan keskikaupunkia kohden. Hänellä oli hämärä aavistus siitä, että se oli päivän rusko, joka jo hiukan punaili huoneiden päätyjä. Hän vihelsi ajuria, mutta ei niitä kuulunut. Unhotti samassa, minne oli mentävä ja kulki jonkun kadun poikki, jonka perällä näki kirkastuvia pilviä. Horjahtaen seinää vasten seisahtui hän tuijottamaan eteensä, sylkäsi ja jatkoi taas matkaansa. Hän tuli Punavuorilta päin, näki olutravintolan kyltin ja kolkutti ovelle, mutta kukaan ei tullut avaamaan. Joutui jollekin uudelle tekeillään olevalle kadulle jonka toisella puolella oli puuhuoneita ja toisella kalliota. Hänelle tuli halu nähdä merta ja hän koetti kiivetä kalliolle, mutta jalka livetti ja toi hänet takaisin hiekkaselle katukäytävälle. Uuden kirkon kaksoistorni törötti koko ajan hänen sil-

missään. Hän tuli Korkeavuorenkadun alapäähän, mutta ei jaksanut lähteä sitä kiipeämään ja meni Kaivopuistoon päin. Katoollisen kirkon kohdalla seisoj ajuri, joka tarjosi hänelle apuaan. Haukuskellen kulki hän ohitse ja joutui miten lienee joutunut Kaivopuiston valleille.

Hän oli juonut taas monta päivää perätysten. Se oli ainoa ilo, mikä hänellä enää oli jälellä ja jota hän vielä rakasti. Muut huvitukset ja harrastukset, ne oli hän jo aikoja sitten jättänyt.

Hän istuutui penkille, kasvot merelle päin. Löysi taskustaan vielä tupakan tähdettä ja sytytti sen. Kädet olivat likaiset ja pöhettyneet. Millaisethan lienevät kasvoni, ajatteli hän ja muisti hämärästi, että hän ravintolan peilissä oli nähnyt pyöreän möhkäleen, joka oli hänelle irvistänyt, kun hän irvisti sille. Oli hän ennen ollut komea mies ja kaikkien naisten lemmikki. Nyt ne olivat ajaneet hänet ulos, kun hän oli kaatanut viiniä heidän pöytäliinalleen . . .

Ei se syttynyt, tupakka. Oli katkennut. Uutta etsiessä sattui kello käteen. Se oli seisottunut. Hän koetti vetää sitä, mutta ei löytänyt avainta. Jos nakkaisi sen tuonne alas, koettaisi nakata niin, että putoisi mereen. Mutta mitä varten . . ja mitä varten mereen . . .?

Meri oli tyven, siellä täällä näkyi purjeita, joita jo nouseva päivä valasi. Hän tuijotti sinne tylsästi ja välinpitämättömästi. Aamukylmä teki hyvää otsalle. Se ei kyennyt vielä selvittämään, mutta se viihdytti. Päivä alkoi lämmittää selkään. Häntä rupesi nukuttamaan ja hän nousi laskeutuakseen vallituksen syrjään nurmikolle pitkäkseen. Hän tahtoi nukkua yli sen ajan, jolloin vähitellen selvitessä kaikki omantunnon vaivat kävisivät hänen kimppuunsa ja kaikki menetetyn elämän muistot alkaisivat harritella hänen silmissään.

Mutta hän ei saanut unta silmiinsä.

Hänen edessään, Kaivopuiston ympäri kulkevan tien varressa, oli huvila, joka yhtäkkiä jo pyrki muistuttamaan jotakin. Se oli kaksinkertainen ja alikerrassa oli suuri veranda. Sen edustalla oli vihreä pihakenttä ja vähän kukkaismaata, jonka keskellä kimalteli pölkyn päässä sininen lasipallo. Katolla oli viirikeppi. Parin ikkunan edessä uutimet. Päivä paistoi verannan sisään ja sieltä voi eroittaa huonekaluja.

Epäselvien ja katkonaisten ajatusten itsepuheluna selveni hänelle muutamia hajanaisia muistoja entisestä elämästään . . .

Hän oli asunut maalla, samassa perheessä kuin *hän*, yhden kesän ensimmäisinä ylioppilasvuosinaan. Molemmat kotiopettajia, toinen pojille, toi-

nen tytöille. Huvila oli samanlainen saaristohuvila meren rannalla kuin tuo. Iltasilla muiden maata mentyä käveltiin salaa metsäpolkuja ja soudeltiin tyynirantaisia vesiä. Tultiin myöhään kotia ja istuttiin vielä kauvan puolipimeässä verannassa, sen puisella sohvalla kaulakkain. Puheltiin kuiskaamalla ja odoteltiin päivän nousua. Puolipimeässä liekehtivät hänen suuret silmänsä ja hänen kasvonsa olivat jäykistyneet hellyydestä. Erottiin vasta aamusilla, kun päivä valkeni ja aurinko alkoi paistaa sisään. Ei tahdottu hennoa: »Mene sinä ensin!» — »Ei, mene sinä!» Hän oli voimakkaampi ja meni. Hän riisui kenkänsä, antoi aukoa riiden nauhat ja hiipi sukkasillaan ylös toiseen kerrokseen, jossa oli hänen huoneensa. Sieltä hän, käsi puun yli kumartuneena, heitti vielä lentosuudelman molemmilla käsillään.

Mutta erään kerran, kun kaikki olivat olleet kaupungissa poissa, ja lapset vaan kotona, juoksi hän ylös taakseen katsomatta ja suudelmata heittämättä. Rakkautensa osoitteeksi ja kumotakseen epäilyksiä (— »Jos minua rakastat, niin osoita se . . .» — »Vaan jos sinä jätät minut?» — »En, en, en jätä . . .») oli hän antanut ainoan ja kaikki, mitä hänellä oli . .

»Ja minä, konna, minä hylkäsin hänet!» huuhahti yöllinen kulkija, hypähtäen ylös ja lähtien pois.

Se oli ollut petetyn tytön loppu ja hänen itsensä onnettomuuksien alku.

Juopunut oli selvennyt pahimmasta humalastaan. Hän lähti itkien ja aamukylmässä hikotel-
len kulkemaan kaupunkiin päin. Hän itki kah-
den ihmisen pilattua elämää. Ja itki ääneensä,
kun kirkastuvalta ulapalta näki valkeita purjeita
paistavan ja meren pinnan hopeisena välkkävän.

SALAPERÄINEN TARINA

Salaperäisinä tarinoina elävät pienissä, vanhoissa koulukaupungeissa kertomukset entisten lukioiden ajoilta. Kun kaupungin vanhemmat herrat koontuvat nuorempien kanssa totilasien ääreen, päättyvät tavallisesti kaikki kaskut lopulta lukio-kaskuihin. Ainevarasto on tyhjentyvätön ja nopeasti luistavat tunnit yli puolen yön.

Ja kuta loitommaksi puoliyön tuolle puolelle istutaan, sitä haavemaisemmiksi jutut kasvavat. Nuo univormuihinsa puetut lukiolaiset, jotka vapunpäivinä ratsastivat kaupungin katuja pitkin valkosissa hansikkaissa ja miekka kupeella, ne muuttuvat milt'ei tarumaisiksi sankareiksi, joista puhutaan ihailulla ja kunnioituksella ja joiden tekoja ei enää tuomita nykyajan oikeus- ja siveyskäsitteiden mukaan. Urotöinä ne kerrotaan sellaiset kepposet kuin että eräänkin vihatun opettajan ikkuna yöllä tervattiin ja hän päivää turhaan odot-

taen nukkui niin pitkään, että myöhästyi aamulla tunniltaan. Tai että toisen sairaan ja pahanilkisen lehtorin portilla muuanna aamuna huomattiin kaupungin ruumisvaunut, ja katu oli havutettu hautausmaalle saakka. Tai miten rehtorin vesitynnöri oli pihamaalta kärryineen päivineen nostettu hänen kartanonsa katolle. Puhumattakaan semmoisista pienistä tapahtumista kuin että opettajan kalossit naulattiin lattiaan ja hän niihin astuessaan kaatui selälleen.

Se, mikä näissä tapahtumissa varsinkin oli jännittävää, oli se, että opettajat eivät koskaan päässeet syyllisten perille. Koko lukio seisoi kuin yksi mies ja kaikki keinot saada tunnustuksia esille, olivat turhat. Kukaan ei tietänyt mitään siitä, minkä kuitenkin kaikki tiesivät. Koulukuri oli höllä, mutta toverikuri sitä kovempi. Joka sen rikkoi, hänen oli parasta samalla erota opistostakin.

Joka kerta kuin kaupungin vanhemmat herrat näitä aikoja muistelevat, johtuvat he lopulta tapaukseen, joka sattui siihen aikaan kuin lukiot vaikuttivat viimeisiä vuosiaan, mutta jolloin samalla oli niiden loistoaikakin. Se tapaus oli tuo lukion kellon kuuluisa katoaminen, joka sai koko paikkakunnan mielet kuohuksiin ja joka yhä vieläkin panee ne vilkkaasti väräjäämään, milloin ja missä hänestä vaan puhe tullee. Se on jän-

nittävä loppukohtaus siltä suuruuden ajalta, joka sitten päättyi lukioden lakkauttamiseen ja kouluolojen uudesta järjestämiseen.

Siihen aikaan oli kaksikerroksinen lukiorakennus ainoa kivirakennus koko kaupungissa. Se näkyi melkein yhtä kauvaksi kuin kirkkokin ja ylpeydellä niitä vertailivatkin toisiinsa lukiolaiset ajaessaan kaupungin ainoasta tullista sisään lukukausien alussa. He tulivat sinne kuin omaan valtakuntaansa, tietäen, että kaupunki ilman heitä oli tyhjä ja ikävä ja että suurin osa sen asukkaista sai toimeentulonsa heidän kauttansa.

Mutta oli kuitenkin eräs epäkohta, joka mieliä katkeroittavana perintönä oli kulkenut polvesta polveen. Se epäkohta oli lukion suuri kello, joka riippui suuren pääoven yläpuolella rautapellistä tehdyn pienen katoksen alla, ja josta kulki nuora kuin syömäkellosta seinän läpi opettajain huoneeseen. Jokaisen välitunnin jälkeen sitä soittaa mouriutettiin niin, että sen ruma, kova ääni kuului yli koko kaupungin ja ulkopuolelle tullinkin kaupunkilaisten pelloille saakka. Lukiolaiset olivat siihen aikaan aikamiehiä ja jo kauvan oli se käynyt heidän kunnialleen, että heitä soitettiin kokoon kuin koulupoikia. Anomuksia oli tehty useampiakin, että soittaminen jätettäisiin, mutta turhaan, sillä opettajain ja lukiolaisten välit olivat vanhas-

taan kireät. Ja sitäpaitse oli vasta tullut piispa, joka oli lukion korkein päämies, asettanut päämaalikseen kukistaa heidän jäykät niskansa. Kelloa soitettiin siis yhä ja soitettiin sydämmen pohjasta, suureksi iloksi alkeiskoululaisille ja halveksituille kaupungin kisälleille, jotka yöllisissä kahaikoissa tavallisesti saivat selkäänsä ja sentähden aliluokkansa koko katkeruudella vihasivat näitä yhteiskunnan haltijoita.

Mutta viimein loppui kuitenkin lukiolaisten kärsimys ja he päättivät tässäkin asiassa hankkia itselleen oikeutensa omalla kädellään, niinkuin olivat hankkineet sen niin monta kertaa ennenkin.

Ja eräänä aamuna kun rehtori taas tarttui kellon nuoraan soittaakseen, ei ääntä kuulunutkaan, mutta sen sijaan tuli poikki leikattu nuora alas hänen silmilleen. Ja kun mentiin miehissä ulos rappusille, oli katos tyhjä ja kello poissa.

Hetikohta oltiin selvillä siitä, milloin kello oli kadonnut ja kuka sen oli vienyt. Edellisenä yönä oli se otettu alas paikoiltaan, sillä eilen oli sillä vielä soitettu ja olihan seinässä vielä vereket tika-puitten jäljet. Ja että lukiolaiset olivat työn toimittaneet, siitä ei ollut epäilystäkään. Tavallinen varas ei olisi viitsinyt nähdä tuota vaivaa vanhasta kellon romusta.

Lukion kaikki kolme luokkaa tutkittiin mo-
neen kertaan, mutta kukaan ei tietänyt asiasta
mitään. Ylimmän luokan primus uskalsi vielä luok-
kansa puolesta kysyä, mikä oikeuttaa opettajistoa
tekemään paljaaseen epäluuloon perustuvia ja lu-
kiolaisia kaikin puolin loukkaavia kysymyksiä.

Se siihen oikeuttaa, vastattiin, että edellisenä
yönä oli suuri joukko lukiolaisia nähty kaupun-
gissa liikkeellä ja palovartija oli kertonut puoliyön
aikana nähneensä mustan ryhmän lukion portilla.

Lukiolaisia ei oltu ennenkään kielletty yöllä
liikkumasta eikä tämä muutenkaan ollut mikään
todistus.

Mitäs oli heillä ollut lukion portilla tekemistä?

Luultavasti olivat ne, jotka siinä seisoivat, sei-
soneet huvikseen.

Oliko kello silloin vielä ollut paikoillaan?

He eivät todellakaan siihen määrin välittäneet
tästä kellosta, että olisivat menneet keskellä yötä
sitä lyhdyn kanssa tarkastelemaan.

Mutta mitäs sanottiin siihen, että herra piispa
kohta puolen yön jälkeen oli, vielä vuoteellaan
valvoessaan, kuullut ääniä ja askelia ikkunansa
alla sekä kohta sen jälkeen kolme kalahdusta,
jotka olivat tuntuneet lukion kellon laidasta läh-
teneiksi?

Vaikk'eivät hänen ylhäisyytensä korvat olisi-

kaan valehdelleet, niin ei lukiolaisten velvollisuus voine olla tietää, mitä ääniä hän mahdollisesti on yöllä unissaan sattunut kuulemaan.

Ja sen enempää selkoa ei saatu. Poliisi pani kaupungin ylösallasin, kelloa etsittiin joka talosta ja pihasta, jopa läheisistä metsistäkin, mutta joka paikasta turhaan.

Mutta kun piispa sai kuulla, mitä lukiolaiset olivat hänestä sanoneet, suuttui hän silmittömäksi, otti asian omakseen, ja vannoi verisen koston. Kurittomuus oli nyt mennyt yli rajojen ja tämä oli oireita siitä kapinallisesta hengestä, jota tähän aikaan liikkui Euroopan suurissa maissa, missä alamaiset nousivat esimiehiään vastaan.

Ja sitten oli se varkautta, oli valtion varkautta, kirkon ja koulun yhteisen omaisuuden omin lupinsa ottamista! Jos se jäisi rankaisematta, niin kuka takaa, ett'ei jonakuna päivänä tulisi kirkonkellojenkin vuoro! Ja jos ei hän viikon kuluessa saisi ilmoitusta siitä, kuka oli syyllinen tai missä kello oli löydetty, täytyisi hänen pitää koko lukio syyllisenä ja ryhtyä toimenpiteisiin, että opisto kokonansa suljettaisiin.

Tältä kannalta eivät lukiolaiset olleet asiaa ajatelleet. Mutta jos kello olisi nyt tahdottukin tuoda takaisin, olisi se ollut mahdotonta. Sillä pimeänä syysyönä oli se otettu alas, kieli oli kää-

ritty villasukan sisään, piispan ikkunan alla oli se kääreestään vapautettu ja kolme kertaa sillä siinä läpätty; sitten oli saalis kannettu korennolla rantaan, siitä vedetty kelkassa keskelle suurta selkää, jossa oli hakattu avanto kierään jäähän, ja sinne oli se juhlallisilla hautausmenoilla ja *integer vitae*llä upotettu.

Ne, jotka tästä tapauksesta kertovat, ne kertovat sen salaisella vahingon ilolla ja melkein ilkkuvat siitä, ett'ei syyllisiä ole koskaan saatu ilmi. He tunsivat sen ja sen, sen ja sen luona asui sekin lukiolainen, joka ehkä oli ollut upottamisessa osallisena, mutta he olivat yhteisesti vannoneet, etteivät he koskaan eikä kenellekään mitään ilmaiseisi, ei edes sittenkään, kun olivat tulleet pois lukiosta. Vala oli vannottu keskellä yötä, ulkopuolella tullin, suuren kiven ympärillä, jota vielä tänäkin päivänä kutsutaan Valakiveksi.

Mutta tarinalla on kuitenkin, vanhain kaupunkilaisten kertoen, synkkä loppunsa. Ja se loppu, se oli piispan kamala kosto. Kun tunnustusta ei kuulunut, eikä kuulunut kelloakaan takaisin tulevaksi, niin ei hän tosin lukiotakaan lakkauttanut, mutta kutsutti kaikki oppilaat eteensä ja itsellään oli hänellä virkapuku yllään ja suuri kiiltävä kultaristi rinnallaan. Ja hän kokosi kaiken loukatun arvonsa ja kaiken siveellisen kauhunsa ja manasi

Jumalan kirouksen kaikkien niiden niskaan, jotka tiesivät olevansa tähän tekoon syypäät. Hän kirosi heidät synkästi ja kiihkeästi, kirosi ajalliseen ja ijankaikkiseen kadotukseen.

Piispan kirous tunki läpi luiden ja ytimien. Ja siitä oli seurauksena — niin lopettavat vanhat miehet kertomuksensa — ett'ei yhdestäkään ylimmäisen luokan oppilaasta tullut oikeata miestä. Niitä oli parikymmentä, jotka nähtävästi olivat olleet kellon ryöstöön osallisina ja joihin piispan kirous oli sattunut. Kaikki joutuivat he sekä aineellisesti että siveellisesti rappiolle. Ja vasta sillä tavalla saatiin arviolta muka tietoon niiden nimet, jotka olivat olleet sankareja tuossa syysyön synkeässä näytelmässä.

Jos joku tahtoisi itse tutkia tämän tarinan todenperäisyyttä, niin voi hän mennä siihen kaupunkiin, missä se vielä tänäkin päivänä kerrotaan.

Siellä on lähellä kaupunkia niemi, jota kutsutaan Kelloniemeksi ja sen edustalla järven selkä, jota kutsutaan Kellošeläksi. Ja vanhan lukiorakennuksen ulkoseinässä on vielä ryöstetyn kellon rautapeltinen katos ja sen nuoran reikä, jonka avulla tätä kelloa soitettiin. Mutta toista kelloa ei ole sille sijalle enää koskaan ilmaantunut.

ERÄS UROTYÖ

„Kasvaako maine tanterella vaan,
Jot' uljaan urhon veri kostuttaa,
Ja eikö aseetonkin toisinaan
Voi miehuutt' osoittaa?“

Muistui mieleeni nuo sanat, kun näin sanomalehdissä lueteltuina ne päivät, jolloin ylioppilaskirjoitukset ovat suoritettavat. Sen johdosta tulin taas ajatelleeksi ylioppilaskirjoituksia eräänä keväänä noin kymmenen vuotta sitten muutamassa pikkukaupungin lyseossa.

Ylioppilaskirjoituksilla oli siihen aikaan suurempi merkitys kuin nyt, sillä kirjalliset kokeet olivat paljoa tärkeämmät kuin ne nyt kuuluvat olevan. Niistä riippui enemmän, niitä arvosteltiin ankarammin ja suulliset tutkinnot olivat sivuasias. Ell'eivät kirjoitukset onnistuneet, oli kokonainen vuosi menetetty. Sattuipa sairaus tai muu pahoinvointi, ei ollut tilaisuutta opinnäytteen suo-

rittamiseen syksyllä niinkuin nyt. Ja vuoden menettäminen tuntui tuolla ijällä siltä kuin olisi koko elämäkin jo menetetty.

Se, joka on ollut mukana, voi ymmärtää, mikä merkitys oli noilla neljällä päivällä ja niistä varsinkin kahdella, jolloin suoritettiin vaikeimmat aiheet: latina ja matematiikka. Ja kun tavallisesti hyvä matemaatikko oli heikko latinassa, niin huippenivat vähintään kahdeksan vuoden harrastukset yhteen ainoaan päivään, yhteen ainoaan rupeamaan. Tuntui siltä kuin olisi taisteltava kaksintaistelu tulevaisuuden kanssa. Taistelu ankara ja tuima kaikkia niitä vartijoita vastaan, jotka seisovat paratiisin portilla välkkyvät miekat käsissä.

Ne olivat opettajat, jotka olivat voitettavat. Oltuaan vuosikausia hyviä ystäviä, milteipä tovereitakin, jotka soivat meille kaikkea hyvää maailmassa ja jotka eivät koskaan näyttäneet mitään niin hartaasti toivovan kuin meidän parastamme, olivat he yhtäkkiä muuttuneet verivihollisiksemme. Meistä rupesi näyttämään, että ne ne juuri olivat esteinä onnemme tiellä. Pieni suvaitsevaisuus heidän puoleltaan, parin minuutin ystävällinen silmäily ulos ikkunasta — ja koko luokka olisi yhteisin voimin päässyt yliopistoon. Sillä suullisista tutkinnoista olisi kyllä suoriuduttu, jos ei ennen niin syksyllä.

Mutta mitä tekivät he? He tekivät kaikki voitavansa tätä »yhteistyötä» estääkseen! Kuultiin heidän varokeinoistaan, joita he yhteisessä kokouksessaan olivat miettineet. Vahtimestari oli saanut määräyksen asettaa pulpetit sylen päähän toisistaan. Ulkokuoneeksi määrätystä luokkasalista suuren salin vieressä oli käsketty kantaa ulos kaikki huonekalut, ett'ei niihin voitaisi mitään kätkeä sinä ainoana aikana, jolloin opettaja ei voinut kulkea oppilaan kintereillä. Ett'ei voitaisi juomaan mentäessä kulkea ohitse ja sivumennen heittää jotain toverille, oli kukin määrätty saamaan pulpetilleen oman vesikarahviinin, joita rehtori oli käynyt pari tusinaa lainaamassa eräästä kauppapuodista.

Mutta jos opettajat valmistuivat, niin valmistuttiin sitä mekin. Meistä se oli hullu koko tämä tällainen järjestelmä, joka asetti onnen nojaan taitavimmankin oppilaan arvostelemisen. Se oli arpapeliä, jossa meille tehtiin mielestämme vääryyttä ja jossa meitä ei omatuntomme estänyt tekemästä samalla tapaa. Mitä kaikkia nerokkaita tuumia sitä keksittiinkään! Meilläkin oli istuntomme, joissa syntyi aatteita toinen toistaan älykkäämpiä. Meillä oli tiedossamme taitavat temput entisiltä ajoilta, meillä oli käytettävänä vanhoilta tovereilta saadut neuvot ja heidän saavuttamansa

kokemus niiden onnistumisesta. Kuinka sitä naurettiin niiden vartijain typeryyttä, jotka kuljettivat sanakirjain kansiin kätkeytyjä latinan käännöksiä miehestä mieheen, jotka kaatoivat itselleen vettä karahviineista, joiden pohjaan oli gummilla kiinnitetty paperiliuska sisältävä kolme ratkaistua probleemia ja joiden nenän alla pienistä kouraan mahduvista silkkipaperivihkoista luettiin kaikki tarvittavat matemaattiset kaavat ja yhtälöt, mitkä vaaran uhatessa hieno kautsukkinauha veti hihan sisään takaisin!

Mutta ne olivat vanhoja nuo, eikä niihin ollut luottamista, sillä voisihan tapahtua, että sanakirjoja kiellettäisiin lainaamasta, niinkuin oli kielletty käyttämästä yhteistä juoma-astiaa.

Mutta meillä oli uusia ja parempia. Sirkkelejä, lyijykyniä ja veitsiä ei varmaankaan osattaisi epäillä ja niiden varret ja päät voisi tehdä ontoiksi ja täyttää torveksi kierretyllä paperilla. Ynnä muita samanlaisia, joita en tahdo siksi mainita, että ne ehkä vieläkin ovat — ammattisalaisuuksia.

Melkein jokainen epävarmempi oppilas oli käynyt liittoon jonkun taitavampansa kanssa. Ja voitosta varmoina meistä suurin osa odotti uusien keksintöjen käytäntöön panoa. Viimeksi mainittuun aputapaan: sirkkelin lainaamiseen, olivat turvautuneet kaksi ystävää — minä kutsun heitä

Anttilaksi ja Manniseksi — jotka ensimmäiseltä luokalta viimeiselle olivat istuneet »polvi vasten polvea», jotka olivat päättäneet, maksoi mitä maksoi, tulla ylioppilaiksikin samalla kertaa, mutta joista toinen, Manninen, pahasti pelkäsi matematiikkaansa.

Opettajat olivat kuitenkin olleet ovelampia kuin mitä olimme aavistaneetkaan. Tullessamme suureen saliin, jossa pulpetit seisoivat rivissä kaukana toisistaan, saimme kuulla, ettei minkäänlainen lainaaminen ole oleva luvallinen ja että jos jollakulla ei ole tarpeellisia työkaluja ympyräin piirustamiseen, niin saa hän käyttää niitä, joita on opettajain pöydällä.

Manninen punastui ja Anttila puri hammasta.

Kun laskettavat esimerkit oli luettu ja kukin alkanut, juhlallisen hiljaisuuden vallitessa, hakea helpoimpia yhtälöitä ratkaistakseen, näin minä, että Anttila, joka oli luokan paras laskumies, noin tunnin kuluttua jo alkoi kirjoittaa vihkoonsa. Hänellä oli siis ainakin kolme esimerkkiä valmiina ja kun muutkin aineet olivat häneltä onnistuneet, voi hän pitää itsensä varmana ylioppilaana.

Mutta Manninen, hän oli tulipunainen, hän katseli arasti ympärilleen ja pureskeli hermostuneesti kynänsä päätä . . . Ja aika kului, puolet siitä oli jo tuhlautunut ja toinen puoli kai tulisi menemään samaa tietä . . .

He istuivat sylen päässä toisistaan, ei mitään mahdollisuutta näyttänyt olevan toverilla toverin pelastamiseen varmasta häviöstä. Opettajista kulki yksi edestakaisin lattialla ja toinen istui kateederissa silmälasiansa takaa uhrejaan väsymättömästi vartioiden.

Silloin tapahtui se, mitä minä tahtoisin kutsua urotyöksi ja jonka vertaista ei ainakaan liene koulukepposten sankaritarustossa.

Olen saanut neljä esimerkkiä valmiiksi, olen varma siitä, että ne ovat oikein ratkaistut, ja leväten laakereillani nojaan minä selkää tuoliini mukavassa asennossa. Silloin huomaan, että Anttila, joka istuu edessäni, antaa merkin Manniselle. Tämä vie varovasti kätensä nuttunsa taskuun ja levittää sen suuta suuremmaksi. Anttila ottaa oikealla kädellään jotain liivinsä taskusta, kätkee sen kouraansa ja kaataa vasemmalla vettä lasiinsa. Opettaja on tuskin mennyt ohitse ja toinen kateederissa sattumalta katsonut kelloaan, kun minä näen Anttilan tarttuvan vesilasiin ja vievän sen huulilleen, samalla kuin toinen käsi, joka riippuu hänen kupeellaan, tekee nopean liikkeen kalvo-sesta, ja hiukan suhahtaen lentää valkonen pieni kääro Mannista kohden sellaisella taidolla, että se tehtyään pienen kaaren ilmassa pudota tupsahtaa suoraan hänen taskunsa pohjaan.

Anttila tyhjentää vesilasinsa suurella melulla.

Opettajat ovat samassa taas paikoillaan, mutta teko on tehty ja turvallisesti lepää kymmenpen-
nisen ympärille kääritty paperiliuska onnellisen
koulupojan taskussa, josta hänen on helppo ottaa
se esille ja kirjoittaa kolme ratkaistua probleemia
vihkoonsa.

*

Heitto oli onnistunut. Mutta jos se *ei olisi*
onnistunut, jos käärö olisi kilahtanut pudonnut lat-
tialle, josta opettajat olisivat kiiruhtaneet sen kor-
jaamaan, — niin, silloin olisi ollut hukassa sekä
autettava että auttaja. Ja hän tiesi sen, tiesi, mikä
vaara häntä uhkasi ja että hän pani alttiiksi kah-
deksan vuoden ponnistukset, kenties koko tule-
vaisuutensa. Ja kuitenkin hän teki sen!

Kun kirjoitusten loputtua oli kokoonnuttu
yhteiseen viftiin, pidettiin Anttilalle puhe, jonka
leikillisenä aiheena oli sanat:

»Kasvaako maine tanterella vaan,
Jot' uljaan urhon veri kostuttaa,
Ja eikö aseetonkin toisinaan
Voi miehuutt' osoittaa?»

„HÄTÄÄKÄRSIVIEN
HYVÄKSI“

Maurits Ahlfelt, se »mallikelpoinen», jonka me kaikki tunnemme hänen virastostaan, jossa hän vielä ylimääräisenä palvelee, mutta on aivan varmapian pääsevänsä vakinaiseksi; ja esplanaadilta, missä hän salkku kainalossaan säännöllisesti kävelee kello kahden ja kolmen välillä; hän, tuo säännöllisten elintapojen ja varman virkamiestulevaisuuden mies, joka tosin Kämpissä istuu, mutta ei koskaan joudu suuremmalle viftille — hän ilmoitti tänään aamupäivällä telefoonissa virkatovereilleen, ettei hän voikaan »tulla ylös», ja lisäsi, että hänellä on kova kohmelo, josta hän parhaallaan selvitteleikse Alppilassa.

Se hämmästytti heitä kaikkia, sillä heidän muistaakseen ei sellaista ollut vielä koskaan ennen tapahtunut. Syy tähän tapaukseen oli kuitenkin se, että Maurits Ahlfelt eilen illalla oli ensikerran esiintynyt suuren yleisön edessä, pitänyt puheen ja siis tavallaan joutunut »julkisten miesten» joukkoon.

Hetikohta kun hän, muutamia viikkoja takaperin, oli lukenut lehdistä ilmoituksen, että ne, jotka tahtovat keskustella keinoista hätää kärsivien hyväksi omassa maassa, kokoontukoot sinne ja sinne, sinä ja sinä päivänä, oli hän päättänyt, että siinä on tilaisuus, josta hänen ei sovi olla poissa.

Yleensä ei Maurits Ahlfelt juuri ole välittänyt yksityisten ihmisten harrastuksista. Hän on virkamies ja kaikki puuhat, joilla ei ole jotain virallista väritystä, eivät häntä innostuta. Kansanopisto-aatteellekin on hän pysynyt yleensä kylmänä, se kun hänen mielestään haiskahtaa jonkunlaiselle nuorison protestipuuhalle, — vaikka asia muuten onkin hyvä. Sama on hänen suhteensa yhteiskouluasiaankin, vaikka hän ei periaatteessa olekaan yhteiskasvatuksen vastustaja, — mutta kun eräissä johtavissa piireissä ei katsota tätä liikettä suosiollisin silmin, niin . . . j. n. e. Vaan aina on hän kuitenkin antanut voittoja ja ostanut arpoja sellaisiin hyvää tekeviin tarkoituksiin kuin ovat esimerkiksi »joulubasaarit», »häveliäät köyhät», »naisten työtoimistot», y. m. s. Ne ovat kaikki virallisesti leimattuja, ja ne ovat ylempäin hienosti sivistyneiden kansan luokkain suosiossa, joiden suosiossa tahtoo pysyä Maurits Ahlfeltkin.

Mutta eivät mitkään hommat ole kuitenkaan niin täydellisesti saaneet hänen hyväksymistään kuin ehdotukset toimenpiteihin uhkaavan nälänhädän poistamiseksi.

Hetikohta kuin hän kuuli siitä puhuttavan, tunsu hän itsessään oireita itsenäiseen iniciatiiviin. Tässä täytyy minunkin astua toimivien miesten riviin, sanoi hän itselleen. Kun oli huomattu, mitä koko maan ja erittäinkin pääkaupungin kunnia vaatii, niin sitä samaa tuntui hänenkin kunniansa vaativan. Asia oli sitäpaitse sellainen, että siinä toimi maan hallituskin ja hänen oma päällikkönsäkin oli asiaan innostunut. Sillä oli siis täydellinen virallinen värytys. Jo sen palvelukseen antaaminen oli kuin lisä ansioluetteloon. Kun hän sen joskus tulisi virkahakemukseensa liittämään, voisi siinä lopuksi seista: »Ollut sitäpaitse tehokkaasti avullisena toimissa hätääkärshiväin hyväksi.

Ensi askel tähän suuntaan olisi julkinen esiintyminen asian hyväksi kuulutetussa kokouksessa.

Tämä kokous oli eilen ja Maurits Ahlfelt oli yksi niitä, jotka siinä pitivät puheen.

Kun eräs kokoonkutsujista oli kiittänyt yleisöä siitä, että se näin lukuisasti oli tullut saapuville ja kehoittanut valitsemaan puheenjohtajaa, oli Maurits Ahlfelt se, joka ensiksi eroitti itsensä suuresta joukosta ja ehdotti, että eivätköhän kaikki

läsnäolijat voisi yhtyä siihen, että pyydettäisiin herra X:ää — samaa, joka oli kokouksen avannutkin — johtamaan puhetta; johon yksimielisesti vastattiin: »hyvä! hyvä!»

Hän oli koetellut ääntään, koetellut ryhtiään ja tunsi, että ne pitivät molemmat. Ja hän tunsi, että hän nyt onnistuisi pitämään puheensakin, jota oli jo useampia päiviä valmistellut.

Hän onnistuikin. Olisi luullut, että hän oli vanha puhuja. Puheenparret olivat niinkuin olisi niitä kuullut satoja kertoja tätä ennen. »Se asia, joka meidät on tuonut tänne, se on», sanoi hän, »epäilemättä kaikista tärkeimpiä ja huolettavimpia. Hyinen halla, tuo maamme pahin vihollinen, on taas viime suvena liikkunut ankarana vieraanamme sekä pohjan perillä että itäisillä rajamaillamme, joita talven ja kevään kuluessa uhkaa arveluttava nälänhätä. Totta kyllä on, että kato ei ole koko maata kohdannut, ja että sitä kenties on liioiteltu, mutta sitä emme kuitenkaan saa poispuhutuksi, että ell’ei pikaisiin aputoimiin ryhdytä, emme ole täyttäneet velvollisuuttamme ihmisystävinä ja kansalaisina. Suomalainen on tottunut kärsimään, hän ei valita, onnettomuuden kohdatessa hän ei sitä huuda kaiken maailman kuuluville ja jos häneltä on halla vienyt hänen peltonsa viljan, sekoittaa hän pettua leipäänsä. Mutta juuri se on omansa

kehoittamaan niitä seutuja, joille onni on ollut suotuisampi, jakamaan leipänsä niiden kanssa, joilta se puuttuu. Minä sentähden yhdyn täydellisesti niihin arvoisiin edellisiin puhujiin, jotka ovat ehdottaneet suurenmoista hyväntekeväisyysliikettä toimeen pantavaksi. Kun täällä myöskin on käynyt selville, että tiedot hätääkärsivistä paikkakunnista ja näiden paikkakuntien puutteen suuruudesta ovat jokseenkin vaillinaiset, ehdottasin minäkin, että asetettaisiin komitea hankkimaan tarpeellisia tietoja näistä seikoista, joka komitea samalla saisi tehtäväkseen apuvarojen vastaan ottamisen, tallentamisen ja jakamisen.»

Hän oli saanut pontta puheesensa, hän lausui sen hyvin ja hän oli ryhdikäs ja ulkomuodoltaan vaikuttava. Hänelle huudettiin »hyvä» ja kun tuli äänestys, niin mainittiin hän niiden joukossa, jotka olivat ehdotusta kannattaneet.

Hän istuutui paikoilleen hiukan huumautuneena, mutta ulkonaisesti kuitenkin rauhallisena. Ja hän kuuli takanaan kysyttävän, kuka on tuo, joka niin pontevasti puhui. Hänen nimensä mainittiin ja joku aivan tuntematon herra kuului kuis-kaavan eräälle naiselle: »hän on eräs herra Ahlfelt, joka palvelee senaatissa ylimääräisenä.»

Kokous päättyi ja yleisö hajosi. Eräs refe-

rentti tuli etehisessä kysymään, kirjoittaako hra Ahlfelt nimensä h:lla vai ilman.

Hänen nimensä siis tulee sanomalehdissäkin mainituksi. Nähtävästi oli hänen esiintymisensä herättänyt huomiota.

Hän aikoi ensin mennä kotiinsa, mutta vastustamaton halu veti häntä tänä iltana Kämppiin. Hänen täytyi saada tavata toverejaan ja puhella heidän kanssaan.

Ja vähän sen jälkeen istui hän Kämpin alakahvilassa suuren pyöreän pöydän ympärillä. Ne eivät olleet nuo muut siinä kokouksessa, jossa keskusteltiin keinoista hätääkärsivien hyväksi. Olivat sen kokonaan unohtaneet. Maurits Ahlfelt moitti heitä heidän laimeudesta ja sanoi, että se oli suuri vahinko, että olivat jääneet tulematta.

— No, mutta voithan kertoa, mitä siellä päätettiin?

Mauritsin täytyi kertoa ja hän kertoi, tehden myöskin otteen omasta lausunnostaan.

— Eikö se ollut oikein sanottu, vai mitä arvelette?

— Oikeinhan se oli. No, ja mitä päätti kokous?

— Kokous hyväksyi yksimielisesti minun mielipiteeni; se kyllä muuten tulee huomenna kerrottavaksi sanomalehdissä.

— Se on oikein! Terve sitten!

— Mutta eihän täällä ole mitä suuhun panna! innostui Maurits Ahlfelt.

Ja siitä kehittyi suuri vifti. Kaikkien ihmeeksi kutsui päivän sankari pöydän punssia täyteen ja illallisen jälkeen kahvia ja likööriä ja tarjosi kaikille. Hänestä tuntui siltä kuin tuntuu näyttelijästä, joka on ensikerran esiintynyt; niinkuin kirjailijasta, jonka ensi teos on painosta ilmaantunut. Yhtä mittaa kääntyi puhe illan suureen tapahtumaan. Sinne tuli niitäkin, jotka olivat olleet kokouksessa ja kuulleet Mauritsin puhuvan. Ne kehuivat puhetta ja Maurits aina kysäsi: »eikö se ollut oikein puhuttu?»

Kun Ala-Kämppeä sulettiin, niin noustiin Ylä-Kämppeihin. Siellä ilmaantui samppanjaakin pöytään, jostain, kukaan ei oikein tiennyt mistä. Mutta Maurits Ahlfeltille pidettiin monet puheet ja hänelle huudettiin »eläköön». Ilon ylimmillään ollessa pyysi hän saada huomauttaa herroja eräästä seikasta, joka näyttää tässä kokonaan unohtuneen. Ja hän esitti maljan — »häätäkärsiväin hyväksi».

Se juotiin ja jatkettiin siksi, kunnes piti poistua Ylä-Kämpistäkin, jonka lasku nousi toista sataan markkaan.

Alppilasta sitten Maurits Ahlfelt telefoneerasi virastoonsa, ettei hän tänään voi »tulla ylös.»

TAITEILIJA

JOKA OLI MAALANNUT PALJAAN NAISEN

Hän herätti jo ensimmäisellä taulullaan tavalista suurempaa huomiota. Sekä sanomalehdet että yleisö ottivat sen suosiollisesti ja suojelevasti vastaan. Taulu kuvasi mökin pirttiä, jonka pöydän päässä istui vanha ukko verkkoa kutoen ja hänen vieressään penkillä polvillaan oli pieni tyttö opettelemassa lukemaan. Perä-ikkunasta näkyi talvinen maisema ja mäntymetsä ja toisesta paistoi päivä sisään. Lattialla loikoi kissa nauttien lämpimästä silmät tiirallaan. Ukon kasvot ja tytön kellan vaalea tukka olivat erittäin sattuvasti kuvautut, sanottiin. Tuollaista, noin perin suomalaista ja yksinkertaista maalausta oli harvoin ennen nähty. Varsinkin olivat suomenmieliset teoksesta innostuneet. Ensiksi oli taiteilija itse suomenmielinen ja toiseksi oli aihe otettu kansanelämästä, jonka kuvaamiseen nyt oli viitattu tie ja jota tämä nuori maalari oli osoittanut niin peräti hyvin käsittä-

vänsä. Joka paikassa puhuttiin hänen »Verkkoukostaan» ja siitä levisi valokuvia joka perheen albumiin.

— Se on kerrassa mainio tuo teidän »Verkkoukkonne», sai hän kuulla, mihin vaan tuli. Sillä on tavallaan sivistyshistoriallinen merkitys, se on palanen kansamme kulttuurihistoriaa. Emmekö pian saa nähdä jotain samanlaista uutta aihetta teidän siveltimestänne? Tuollainen verkko-ukko...

— Ja se, mikä meitä kaikkia on miellyttänyt, se on teidän taiteenne puhtaus ja viattomuus... teidän henkilöittenne kasvoissa on suomalaisen luonteen yksinkertaisuus ja maisemissanne on Juhannusyön läpikuultava hienous.

Hän oli somanlainen, näppärä poika ja joutui pian seuraelämään pääkaupungin suomenmielisisissä piireissä. Erään ylhäisen virkamiehen, kamarineuvoksen, tytär rakastui häneen ja hän tyttäreeseen. He menivät kihloihin, ja kihlaus mainittiin sanomalehdissä. Vanhemmat, jotka olivat ymmärtävinään taidetta — kamarineuvos oli taiteilijaseuran jäsenenkin — olivat hyvin ihastuneita tulevaan vävy-poikaansa ja hänestä hiukan itserakkaasti ylpeät. Siitä koitti köyhälle pojalle hauska aika. Kesäkaudet maalaili hän tulevan appensa maatilalla ja vietti siellä huoletonta elämää. Arvostelijat olivat näkevinään, että hänen taiteensa, yhä enemmän

syventyessään kansaan, samalla hienoni joka kerta, kun hän jotain pani näytteille. Kaikki hänen taulunsa kuvasivatkin sisämaan luontoa ja olivat pieniä ja sieviä, usein idyllisiäkin. Hän oli osannut antaa yleisölle juuri sitä, mitä se kaipasi ja hän sai koko joukon jälittelijöitä.

Oli kuitenkin yksi taulu, joka ei miellyttänyt esteetikoita eikä yleisöä. Hän oli maalannut pesurannan, jossa naisia seisoj laiturilla vaatteita karttuamassa. Siitä murahdettiin sanomalehdissä, sillä erään pyykkiä pesevän naisen jalat olivat — *hiukan* liika paljon paljaat. »Hän on mennyt yläpuolelle polvia juuri sen verran kuin olisi pitänyt pysyä niiden alapuolella», muistutti pisteliäästi eräs kirkollinen lehti. Se ei muuten sanonut ollenkaan tuntevansa tuossa realistisessa taulussa taiteilijan hienoa, ihanteellista katsantotapaa.

Tuo arvostelu häntä suututti ja sai hänet pitkäksi aikaa pahalle tuulelle. Hän oli luullut, että tätä hänen mielestään voimakasta taulua tervehdittäisiin edistysaskeleena hänen taiteessaan. Tuo väkevä, ruskea ihon väri naisten käsivarsissa, jaloissa ja puoleksi paljaissa rinnoissa — sitä oli hän erityisellä huolella tutkinut ja pannut koko kykynsä ihomaalauksen vaikeuksia voittaakseen. Hän halusi laajentaa alaansa, käydä käsiksi vaikeam-

piin, totisempiin tehtäviin eikä aina »uinailla idylleissä», niinkuin hän sitä selitti.

Hän oli juuri samaan aikaan hakenut matkarahan Pariisiin ja saanut sen. Mutta niitä oli niitä, jotka suoraan sanoivat olevansa arveluttavalla päällä, tulisiko tämä matka olemaan hänelle hyödyksi.

— Kunhan sinä et siellä menettäisi ihanteellisuuttasi, arveli kamarineuvos hänelle, — ottaisi liika paljon vaikutusta noista ranskalaisista realisteista. Sinä et ole koskaan tehnyt etkä luultavasti tule tekemäänkään mitään niin todellista, mutta samalla niin ihanteellista kuin tuo sinun »Verkko-ukkosi». Minä olen kuullut niiden, joiden arvostelulle minä panen suuren arvon, lausuvan samaa pelkoa tuon »Pesurantasi» johdosta. Toivokaamme, että sinä saatat nämä epäilyksemme häpeään.

Ottaessaan vastaan valtion matkarahan oli hänellä se tunne, että hän sai sen ikäänkuin sillä ehdolla, että hänelle annettiin samalla anteeksi tuo hänen *satunnainen* hairahduksensa.

*

Pariisissa viipyi hän kaksi vuotta. Kaikki kotimaisen taiteen harrastajat kyselivät uteliaisuudella hänen töistään ulkomailla ja sanomalehdissä näkyi

tuon tuostakin otsakirjoituksen alla: »Suomalaisia taiteilijoita Pariisissa» tietoja hänestäkin. Milloin työskenteli hän Cormonin, milloin Julienin, milloin Bonnatin atelieerissa.

Hänellä kuului sitäpaitse olevan tekeillä uusi suuri maalaus, jonka aihe oli otettu Kalevalan Ainotarusta. Hän kirjoitti siitä morsiamelleen innostuneita kirjeitä, joita luettiin kaikille perheen tuttaville ja joista nämä toimittivat sanomalehtiinkin otteita. »Ainon olen kuvannut sillä hetkellä, kun hän heitettyään

Hamehensa haapaselle,
kenkänsä vesikivelle

aikoo antautua uimaan. Kaikki toverini ovat tätä tauluani kehuneet ja sanoneet, että se tulee olemaan parasta, mitä koskaan olen tehnyt. Aihe ei ole mikään uusi, mutta luulen käsittäneeni sen aivan omalla tavallani. Etupäässä olen tahtonut saada esiin tuon myyttillisen olennon täydellisen viattomuuden, hänen neitseellisen puhtautensa. Saaivat ne pitkän nenän, jotka pelkäsivät minun kadottavani täällä oman katsantotapani. Se on täällä vaan vahvistunut.»

Olivathan he aina sanoneet, että hänestä *tulee* jotain suurta! Ja he levittivät, tämän tulevan suu-

ren miehen tulevat sukulaiset, tietoja siitä, miten taulu edistyy, kuinka maisema on jo melkein valmis ja kuinka se kohta joutuu näytteille asetettavaksi.

Sitä odottaessa viimeisteli taiteilija teostaan eräänä päivänä ylhäällä Pariisin Montmartressa. Ikkuna oli auki ulos bulevardille, jossa puut puhkesivat lehteen, ja huone täynnä tuota suloisen pehmoista Pariisin ilmaa ja valoa. Hän oli melkein juovuksissa tyytyväisyydestä ja innostuksesta. Hänen matkansa ei ollut hukkaan mennyt. Hän oli suorittanut vaikeimman koetustyön, minkä voi maalarin tehtäväksi asettaa. Hän oli maalannut alastoman naisen ruumiin. Hän oli saanut esille ihon kauneimmat, hienoimmat vivahdukset ja nuorimmat, sinisimmät verisuonet ne oikein kuultivat läpi hiviän alta.

Pari toveria istui atelieerissa hänen maalalessaan.

— Juuri tuohon ihon käsittelyyn nähden voisit sinä kilpailla minkä ranskalaisen mestarin kanssa tahansa.

— Se mikä tuossa sinun Ainossasi minua kuitenkin enin ihmetyttää, sanoi hänen ystävästään toinen, on se, että vaikka se on ihan alaston ja vaikka se on noin realistisesti maalattu ja ruumis ei ole mikään ideaaliruumis vanhaan malliin, vaan

suomalainen talonpoikaistyttö, niin se ei tunnukaan kaipaan lehvääkään verhokseen. Itsetiodottomuuden viattomuus, se on verrattomasti kuvattu ei ainoastaan kasvoissa mutta koko ruumiissa.

Syntyi kuitenkin pieni väittely katselijain kesken.

— Mutta mitä sinä luulet, että ne tulevat tästä kotona sanomaan?

— Kuinka mitä?

— Se haukutaan siellä maan tasalle!

— Ja miksi?

— Siksi, että se on noin ihan ilkialaston . . .

— No, mutta helvetissä, sehän on juuri hienointa koko taulussa! Sen pääajatus!

— Tottahan sen minä käsitan, mutta luuletko, että ne pöllöt siellä kotona? — Vai mitä arvelee itse maalari?

Maalari ei virkkanut mitään, hän vaan tarkasteli loitommalta tauluaan, vihelteli ja oli tyytyväisen näköinen.

*

Jo muutamia päiviä ennen kevätinäyttelyn avaamista kertoivat pääkaupungin sanomalehdet, että uusi taulu on saapunut ja että itse taiteilijakin näinä päivinä on odotettavissa kotimaahan.

Hän tuli, hänet nähtiin pian esplanaadissa ja Kappelissa täydellisesti pariisilaistuneena ja uu-

sissa muotivaatteissa. Heitä huomattiin ja heitä osoteltiin, kun hän morsiamensa kanssa esiytyi. Tuttavat, jotka heitä tapasivat, sanoivat jokainen:

— Ja se sinun uusi taulusi, sehän kuuluu olevan jotain erinomaista! Tulee olemaan todellinen nautinto saada sitä nähdä.

Kun hän oli saanut taulunsa hyvin asetetuksi, vei hän sitä ensiksi katsomaan morsiamensa ja sen vanhemmat. Hän tuli heitä kotoa noutamaan ja aikomus oli pariisilaiseen tapaan palata sen jälkeen Villensaunalle syömään aamiaista.

Hän kuletti heidät suoraa päätä suuren taulunsa eteen ja huudahti innoissaan:

— Tässä tämä nyt on! — Mitäs te siitä arvellette?

Hän näki morsiamensa punastuvan ja tunsi hänen kätensä laukeavan käsivarresta. Rouva pyörähti vihaisella liikkeellä hänen puoleensa.

— Onko tämä taulu sinun maalaamasi?

— On.

Silloin ei ollut rouvalla muuta sanottavaa kuin tuima:

— Hyi! Tule pois Hanna! Tämä on suorastaan hävytöntä!

Ja hän veti tyttärensä ulos ovesta.

Maalari kiiruhti jalestä ja koetti pidätellä, mutta hän ei saanut heitä pysähtymään.

— Tämä on häväistys koko perheelle . . jos minä olisin voinut vähääkään aavistaa . .! kuuli hän vihastuneena muristavan alhaalla rappuisissa.

Hänen täytyi antaa heidän mennä ja hän palasi takaisin näyttelyyn.

— Mutta mitä tämä kaikki merkitsee? kysyi hän kamarineuvokselta, joka hiukan hämillään vetäytyi pois taulun äärestä, jota hän oli ihan kehyksen ääressä tarkastamassa.

— Kuinka sinä voit panna näytteille tuommoista . . mitä sinä luulet ihmisten tulevan tästä kaikesta sanomaan?

— Minä vähät välitän siitä, mitä ihmiset sanovat!

— Aijot siis antaa sen seista siinä?

— Tietysti!

— Siinä tapauksessa saat itse vastata seurauksista!

— Niin teenkin!

— Niin no — minun täytyy nyt mennä. Ja kamarineuvos meni samaa tietä.

Hän oli kuin puulla päähän lyöty. Se oli »Pesuranta» ja murina noista paljaista jaloista, joka nyt tuli takaisin ja jonka hän ulkomailla oli kokonaan unohtanut.

— Mutta onko siinä sitten mitään loukkaavaa?

Hän kääntyi tarkastamaan tauluaan. Aino

seisoi siinä päin katsojaan ja laskeutui veteen, seisten suorana ja tosin ihan alastomana, mutta puhtaana, kylmänä ja kiihottomana, hiukan aamukylmässä väristen ja luoden silmänsä haaveksien ulapalle.

— Voisiko se olla mahdollista, että ne tuosta paljaudesta olisivat loukkautuneet? Olisivatko ne todellakin niin alkuperäisellä, niin poroporvarillisella kannalla?

Hän koetti heitä ymmärtää, mutta kun hän ajatteli, millä tavalla häntä oli kohdellut hänen morsiamensa, niin peruutti hän päätöksensä mennä häntä noutamaan ja pyytämään selitystä. — Olkoon, se on hänen asiansa!

Koko sen päivää ja seuraavan yön kuohui hänessä vastustushalu. Vasta seuraavana aamuna meni hän appelaansa, harmistuneena ja ainoastaan muutamia tuntia nukuttuaan, ja pyysi saada tavata morsiantaan.

— Hän on sairas mielenliikutuksesta, vastasi äiti, otti hänet juhlallisesti vastaan salissa ja pyysi saada tehdä hänelle muutamia kysymyksiä.

— Sano minulle, onko tuo taulu maalattu luonnosta?

— Onneksi löysin pitkän hakemisen jälkeen mallin, joka sopi minulle erinomaisen hyvin.

— Hän on seisonut noin ikään edessäsi?

— Kuinkas muuten!

— Nehän ovat ne mallit siellä Pariisissa ...?

— Mitä tarkoittatte?

— Sinä kyllä ymmärrät mitä tarkoitan ...

— No, ja mitä sitten?

— Se oli vaan se, jota tahdoin tietää ...

— Ettekö todellakaan käsitä taidetta tämän enemmän?

— Jos tuo on taidetta, niin kiitän Jumalaani, ett'en sitä käsitä . . Hanna parka!

Hän meni toisesta ovesta ulos ja hänen miehensä tuli toisesta sisään. Hänellä oli aamulehdet käsissään ja hän heitti ne eteensä pöydälle.

— Oletko lukenut, mitä nämä sanovat sinusta?

— Olen lukenut . . että voidakseni jotain tuollaista kuvata on minun mielikuvitukseni täytynyt saastautua Pariisin porttoloissa . . minun on täytynyt turmella kaikki hienoimmat aistini . . että sellaista olen siellä valtion varoilla tutkinut, että se on pornografiaa . . sikamaista . . että olen askel askeleelta mennyt taapäin siitä kuin »Verkko-ukon» maalasini ja nyt olen auttamattomasti ojassa . . että olen pilannut hienoimman kotimaisen aiheen . . mutta minä sanon, ett'ette te kykene arvostelemaan, mikä on kotimaista . . ja minä sanon, ett'ei se minua edes voi suututtaa, että se on niin peräti typerää, niin kaikkea jär-

keä vailla, ja se on juuri se, joka on saastaista eikä minun mielikuvitukseni. — No, ja sanokaa minulle sitten kerran, mikä se teitä loukkaa minun taulussani!

— Mutta onhan hän ihan alaston . .

— Ettekö ole sitten ennen nähneet paljaita ruumiita maalattuina?

— On niitä nähty, on niitä nähty meilläkin, mutta ero on suuri . . katso mitä taulua tahansa, niin ovat ne kuitenkin osaksi verhotut . . häveliäinen taiteilija vetää aina eteen milloin lehvän, milloin vaatteen liepeen, mutta siinä sinun maalauksessasi ei ole riepuakaan . . mikä esti sinut olemasta yhtä häveliäs kuin kaikki muutkin . .

Häntä suututti niin, ett'ei hän enää voinut pidättää itseään, hän tarttui hattuunsa, nakkasi lehdet lattialle ja huudahti pilkkahymy huulillaan:

— Ja jos minä olisin ollut häveliäs, niin olisitte te olleet sitä hävyttömämmät! Jos minä olisin vetänyt lehviä eteen, niin olisitte te niiden alle kuitenkin tirkistäneet!

— Tarkoitatko sinä minua?

— Te ette ole sen parempi kuin muutkaan.

— Kuinka sinä uskallat! Ulos minun huoneestani!

Oli se ehkä tapahtunut liika pian, arveli hän kadulle tultuaan.

— Mutta parasta se oli, että sain puhua suuni puhtaaksi!

Harhailtuaan hiukan palasi hän asuntoonsa. Siellä oli kirje morsiamelta ja rukkaset.

»Jos sinä minua todellakin oikein rakastit, et olisi tuottanut vanhemmilleni ja minulle tätä häpeää. Pitihän sinun tietää —»

Hän puristi kirjeen palloksi kourassaan, ojensi pienen, hoikan vartensa, niin että se näytti muuttuvan yhdeksi ainoaksi kimmahavaksi jänteeksi, puristi nyrkkiä ylös ja huusi:

— Minä vielä näytän tälle tyhmälle maailmalle, minä häikäsen heidät, minä pakoitan heidät pyytämään anteeksi, minä lyön heitä silmille koko sivistyneen maailman mielipiteellä . . . minä muserran heidät!

*

Ja hän piti sanansa. Hänen kostonsa oli siinä, että hänestä tuli yksi maansa ensimmäisiä maalareita. Kun ulkomailla joskus puhutaan hänen kotimaastaan, niin puhutaan samalla aina hänestäkin.

Ja samalla kaikissa niissä elämäkerroissa, joita hänen muotokuvansa mukana on ollut ulkomaan suurissa kuvalehdissä, kerrotaan tuo juttu niistä lehivistä, joita hän *»ei ollut vetänyt eteen»*.

HYPPÄYS TOISEEN
MAAILMAAN

† Istuessamme eräänä toukokuun iltana Kappelin edustalla, ilmestyi hän, Matti Kariniemi, yhtäkkiä eteemme. Hän oli keveimmillään, hienossa hutikassa, löi huolettomasti kättä niinkuin olisi eilen oltu yhdessä, vaikka oli vuosia siitä kuin viimeksi oli tavattu; röyhelsi leveää rintaansa ja vastasi kummastuneihin kysymyksiimme, mistä hän oli tänne noin yhtäkkiä ilmestynyt:

— Nyt se lähtee Matti Kariniemi Ameriikkaan!

— Ameriikkaan? huudahdimme yhdestä suusta.

Parin kolmen vuoden kuluessa oli hän puhunut Ameriikkaan lähdöstään, mutta vaikka se olisi ollut viisainta, mitä hän olisi voinut tehdä, ei siitä tähän saakka vielä ollut mitään tullut.

Hän oli kotoisin Pohjanmaalta, alkuaan rikkaan talonpojan ainoa poika. Tuota kuuluisaa härmäläistä rotua, sukua noille suurille tappelija-

sankareille ja maan mainioille maan kulkijoille ja kivekkäille. Synnynnäinen vastenmielisyys säännölliseen työhön, mutta luonnolliset taipumukset huutamiseen, tappeluun ja käsikähmään, jotka ylioppilaaksi tultua kuitenkin vähitellen muodostuivat isänmaalliseksi innostukseksi. Hän tuli Helsinkiin juuri parhaasen aikaan, kun kieliriita oli kuumimmillaan, kun isänmaata vielä voitiin palvella hurraamisella ja suurilla sanoilla. Hänestä tuli punaisista punaisin »koko programmin» toimeenpanija ja hän oli aina ensimmäinen huutaja, kun johtajat ylioppilaskokouksissa heittivät hyvähuudoilla säestettäviä sanoja vastapuolueen silmille. Ensimmäinen oli hän myöskin istuutumaan boolipöytään, mutta viimeisiä sen äärestä eroamaan. Eikä hän lakannut siinä innostumasta vielä sitenkään, kun aamu jo koitti ylioppilashuoneen juhlasalin ikkunoista. Lasit saatiin kantaa pois ja liinat kääriä kokoon, mutta hän ja jotkut muut hänen mukanaan istuivat yhä vieläkin nyrkkiä pöytään lyöden ja tappelua hieroen. Ja siinä asemassaan istui hän vähillä väliajoilla ensimmäiset puolikymmentä ylioppilasvuottaan eikä ehtinyt sen edemmäksi. Hommasi kyllä, mutta ei saanut mitään valmista totisessa työssä. Ja olisi kai istunut noin kaiken ikänsä, jos eivät raha-asiat olisi pakoittaneet nousemaan ylös.

Sillä perintö oli jo aikoja sitten sulanut käsiin, toverien avuliaisuus oli pinnistetty viimeisiin saakka ja kaikenlaisten pikkukassain korot rupe-sivat kohoamaan korvien tasalle. Hän alkoi menemistään mennä alaspäin, haihtui pois entisistä ystävistään, jotka olivat pyörähtäneet käytännölliseen elämään, silloinkun hän vielä täysissä purjeissa laski innostuksen myötävirtaa. Hän ajautui laitakaupungin kapakoihin, alkoi juoda anniske-luissa hampuusien kanssa, hurjautui tappelemaan, joutui osakunnan eteen — huonoissa, kuluneissa vaatteissa — ja karkoitettiin yliopistosta.

Tapasimme hänet sitten joskus lupa-ajoilla kotikaupungissa, jossa hän toimitti pientä viikko-lehteä. Hän oli ehtinyt riitautua koko yhteiskun-tansa kanssa, sittenkun oli joutunut jokaiselle velkaan. Hänen ainoat ystävänsä olivat kaupungin piiat, joiden suosikki hän oli mihin vaan tuli, mutta heidän rakkautensa mukana seurasi muiden nais-ten viha ja koko joukko ikäviä juttuja.

Silloin rupesi hän puhumaan lähdöstään Ame-riikkaan. Hän hylkää tämän epäkiitollisen isän-maan, hän sylkee silmille näitä kurjia, räyhääviä rakkeja, hän pyyhkää meren yli uuteen maailmaan, ja hän lähtee jo ensimmäisillä avovesillä! Ja hän otti tämän lähtönsä yhtä suuremmoiselta innostuksen kannalta kuin kaiken muunkin. Hä-

nellä on Ameriikassa rikkaita sukulaisia, niiden avulla perustetaan sinne suomalainen sanomalehti, hän tulee sen lehden toimittajaksi, asettuu ehdokkaaksi ja valituttaa itsensä Yhdysvaltain parlamenttiin! Sillä Ameriikassa ei kysytä, mikä mies minä olen, kunhan olen mies! — Ja pari kertaa olikin hän vienyt innostuksensa niin pitkälle, että hankki matkarahat ja saapui niiden kanssa Helsinkiin. Mutta ennenkun laiva oli lähtenyt, oli hän juonut rahansa, toverit saivat lunastaa hänet irti ja ostaa hänelle piletin takaisin kotikaupunkiinsa.

Ei ollut kumma, jos siis uskalsimme yhä vieläkin epäillä sitä, tokko tästä matkasta tulisi nyt-kään sen todempaa. Mutta hän vakuutti tulevan.

— Tulee varmaan! Nyt siitä viimeinkin tulee tosi! Nyt ovat asiat eri kannalla kuin ennen ja minä itse uusi mies!

Hän tilasi juotavaa, kolkuttaen hopeapääkepil-lään marmoriseen pöytään ja kun ehdimme häntä lähemmin tarkastaa, niin olihan hän tosiaankin muuttunut edukseen. Puku siisti, kasvot puhdistuneet ja koko olennossa jotain kajastusta tuosta entisestä reippaasta ylioppilaasta.

— No, ja milloinka lähdet?

— Jo tänä yönä minä lähden! Te ette usko! Mutta tässä on passi ja tässä siirtolaispiletti yli koko Atlantin!

Hän veti ne kehuen esille isosta nahkasesta lompakosta, josta vielä vilahti parin satamarkkasenkin reuna.

— No, terve sitten! Ja onnea matkalle!

— Te ette luule, että minusta tulee mies minustakin vielä . . sillä minä myönnän, että minä olen elänyt sikamaisesti . . . mutta te tiedätte, että minä olen kiivasta miestä ja nyt olen minä lopullisesti suuttunut! Maljanne! Vaikka minä nyt olen ryypännyt vähän, niin ei se merkitse mitään. Minä olen ollut raitis mies kuusi kuukautta yhtä vuoroa! Ja kun pääsen pois tästä saakelin Suomesta, niin ei pidä viinan märkää huulilleni tuleman! — Mutta nyt viitataan vielä viimeinen ilta yhdessä! — Ja nyt se olen minä, joka tarjoon! Syödään illallinen ja te saatatte minut laivaan k:lo 2, kun täällä suletaan!

Siirryimme siitä sisähuoneisiin ja tilasimme illallisen. Hän joi niinkuin muutkin, mutta piti sen varansa, ett'ei pahasti päihtynyt. Hän sai takaisin tuon vanhan tunnetun innostuksensa ja sitä seuraavat suuret liikkeensä ylioppilasajoiltaan, hän piti puheita isänmaalle ja me pidimme isänmaan puolesta hänelle. Me lähetimme hänen kauttaan terveisiä »suureen vapaasen länteen» ja hän lupasi hankkia apua meille, jos olot täällä kotimaassa tulisivat meille liika tukaliksi.

— Telegrafeeratkaa vaan minulle ja minä lähetän omat laivani teitä täältä noutamaan!

— Kiitos sinulle! Eläköön Matti Kariniemi!

Juodessamme hän heltyi, tuli lyyrilliseksi, itki-kin lähtöään, mutta iloitsi siitä samassa silmänräpäyksessä.

— Voi, hyvät veljet, kun minä olen onnellinen! Antakaa, että minä syleilen teitä kaikkia! Te olette ainoat, joita minä tulen kaipaamaan. Te ette ole minua koskaan liian ankarasti tuominneet, te olette minun ainoat ystäväni, ainoat koko maailmassa!

Mutta yhtäkkiä hän, keskellä innostustaan ja avaroita liikkeitään, näytti muistavan jotakin. Hän kysyi, paljoko on kello ja kun kuuli, että se on kaksitoista, niin otti hän hattunsa ja palttoonsa.

— Minnekkä sinä menet?

— Minun täytyy mennä tapaamaan erästä tuttavaa, joka odottaa minua hotellissa. Olkaa te vaan täällä . . puolen tunnin kuluttua tulen minä takaisin!

— — — — —
— — — — —

Me jäimme häntä odottamaan ja odotimme puolen ja odotimme tunnin. Mutta ei hän tullut. Kello läheni kahta eikä häntä vieläkään kuulunut.

Hän on luultavasti viivähtänyt ja mennyt suoraa-päätä laivalle.

Mutta ei häntä ollut laivallakaan, ei kannella eikä salongissa.

Olisiko mahdollista, että häneltä jäisi tälläkin kertaa matka tekemättä? Siltä se ainakin näytti. Jos olisimme tuon aavistaneet, emme olisi päästäneet häntä käsistämme. Olisi vaikka kantamalla tuotu mies laivaan ja pantu menemään.

Laivan kello soitti toisen ja kolmannen kerran. Kiroskelimme tyhmyyttämme ja olimme hänelle vihaiset hänen itsensä tähden. Kun hän ei kerran nyt mene, niin ei hän mene enää milloinkaan. Jää iäkseen tänne ja joutuu lopullisesti turmiolle.

Missä hän nyt on? Nukkuu tietysti jossain... Ja varmaan valehteli hän puhuessaan tavattavasta tuttavastaan.

Lautakäytävä pudotettiin alas ja luukut suljettiin. Laiva alkoi vetäytyä ulos laiturista. Nyt on jo myöhäistä, vaikka hän tulisikin. Mutta mitäs hän tulisi! . . . Vaan selkäänsä on hän saava, on saava oikein pohjolaisella mitalla!

Me käännyimme jo poistuaksemme.

Mutta silloin alkavat reunimmaisiet väkijoukossa kohoilla varpailleen ja huudahdella:

— Myöhästynyt matkustaja! Myöhästynyt matkustaja! Kapteeni! Kapteeni!

Ja todellakin laskei Edlundin nurkalta torin halki täyttää karkua ajuri meitä kohden. Rattailla näkyi istuvan mies ja nainen, toinen hattuaan hiuskuttaen, toinen huiviaan. Mies oli Matti Kariniemi ja tuo toinen — yksi hänen vanhoja rakkaitaan.

No niin, siinä se nyt oli! Nukkuneet liika pitkään! Emmekö olleet sitä arvanneet!

Juoksimme häntä vastaan, mutta hän ei joutanut meitä huomaamaan. Hyppäsi alas rattailta, kaasi pari pikku poikaa mennessään ja hyökkäsi suoraa päätä laivasillan reunalle, huitoen käsillään ja huutaen:

— Elkkää jättäkö! Elkkää jättäkö!

Me kaikki muut huusimme hänen mukanaan . . kaikki ihmiset rannalla huusivat:

— Kapteeni, kapteeni, odottakaa!

Vaan kapteeni joko ei kuullut taikka ei ollut kuulevinaan. Hitaasti, mutta varmasti vetäysi laivan laita ulos laiturista, välimatka oli jo ainakin kolmen sylen levyinen ja hyrskyi kuin koski, koneen lyödessä takaisin.

Matti Kariniemi seiso rannalla ja oli lakanut huitomasta. Hän ei ymmärtänyt muuta kuin että siinä se nyt levenemistään levenee juopa hänen vanhan ja uuden maailmansa välillä ja jos hän ei nyt mene, niin isonee se ijäti yli pääsemättömäksi Atlantiksi. Siihen suistuvat hänen hy-

vät aikomuksensa, siihen repiävät lupaukset ja vakuutukset ja hän jää tähän niinkuin ennenkin. Velkamiehet kuin rakkikoirat niskassa . . minä päivänä tahansa voidaan pistää velkavankeuteen . . . toverit ylenkatsovat . . . ja koko maailma nauraa!

Ja luultavasti oli hänessä tallella vielä viimeinen varasto tuota esi-isiensä kauvan kadoksissa ollutta huimuutta, ja luultavasti oli hän vihdoin viimeinkin joutunut siihen tilaan, että hänen luonnon lakien pakosta täytyi toteuttaa »koko programminsa» kerran hänenkin, joka oli vuosikausia vetelehtinyt, puhunut, innostunut ja ilmaan huutanut . . .

Sillä yhtäkkiä kyyristyi hän kokoon, peräytyi askeleen ja karkasi mereen kädet laivaa kohden ojoina.

Hänen rakkaansa, joka oli seurannut häntä kintereillä, parkasi surkeasti hänen jälkeensä, muut naiset alkoivat huutaa venettä ja laivassa hyökkäsivät kaikki matkustajat samalle puolen kantta.

— Apua! Apua! — Se hukkuu! Se hukkuu!

Mutta Kariniemi ei ollut hypännyt hukkuakseen. Hän samassa jo pullahti puoli ruumiisensa vedestä ylös ja sai samassa kiinni köyden silmukasta, joka hänelle laivan kannelta nakattiin. Laivan laitaan ponnistaen kapusi hän sitä myöten peräkannelle ja viimeisellä välillä auttoivat häntä

laivamiehet niskasta, nostaen kuin märkää koiraa suvannosta.

Rannalla räjähdettiin nauramaan ja sitten hurraamaan ja huutamaan »eläköön». Vettä pois päristellessään näytti hän siellä hetkeksi menevän hämilleen. Mutta sitten hän tointui, juoksi komentokannelle, kokosi viimeiset äänivaransa ja huutaen yli muun metelin:

— Eläköön isänmaa! — johon me kööriä vastasimme:

— Eläköön Kariniemi! — katosi hän piipusta pullahtavan savupilven taa.

*

Ja niin hän meni kuin menikin Matti Kariniemi Ameriikkaan. Ja mies hänestä tuli kuin tulikin. Viimeisten tietojen mukaan toimittaa hän tätä nykyä Ameriikassa — papin virkaa. Ja minä olen nähnyt sen kotiin palaavan siirtolaisen, jonka lapsenkin hän on kastanut.

KOTOINEN KYLYNI

Se vanha, rakas saunani, se oikean suomalaisen saunan ihanne, se pysyvin muinaismuisto esi-isäin Altain takaisilta ajoilta . . . Minä tahdon nyt sen etuja ylistää ja julistaa maailmalle sen maineen, tuon vaatimattoman harmajan huoneen, joka alempana muita, notkoon menevän tien varressa, kyyröttää kuin pienuuttaan paossa eikä ketään häiritse.

Enkä minä suotta vanhan saunani avuja ylistäkään.

Sillä sen nokiset seinäthän ne näkivät minun maailmaan syntyvän ja nehän ne kuulivat minun ensi itkuni. Sen herttaisesta löylystä ne sitten kantoivat minut kylmään maailmaan, mutta minä huusin kuin riivattu enkä tahtonut tyytyä olooni isossa pirtissä, jossa liika valo silmiäni häikäsi.

Ja kun kasvoin ja aloin omin jalkoineni kulkea, niin sinne minä äitini jälessä tallustelin olkien

päällä piehtaroimaan ja vesisammion ääressä alastomana loiskimaan. Ja siellä se vasta nauru oikein naurulle tuntui ja lapsen riemu riemulle remahti.

Millä salaperäisellä kunnioituksella ja pelolla minä sitten itsekseni hiiviskelin kynnyksen yli ovesta kurkottamaan tuonne lauteitten alle loukkoon, joka oli päivälläkin pimeä ja musta, ja näytti minulle olevan kuin etehinen outoon maan alaiseen maailmaan, missä vaan lapsia asuu ja mistä niitä minullekin joka vuosi ilmaantui uusia veliä ja sisaria. Ja silloin aloin minä ensi kerran pyöritellä päässäni ajatuksia ja kysymyksiä, joihin ei kukaan osannut antaa minulle oikeata vastausta ja selitystä.

Ja minä valitsin ensimmäiseksi ystäväkseni vanhan ruoti-Pekan, joka ajettiin tuvasta ja pakeni saunaan pärettään polttamaan. Ja siellä vietin minä hänen kanssaan iltakaudet ja kuulin hänen kummia juttujaan, vavisten jännityksestä ja suloisesta pelosta, kun pimeä yö katsoi sisään pienestä ikkunasta ja kuusikko seinän takana huokaili ja soitti . . . tai seisoin minä pitkät hetket ulkopuolella ovea ja avopäin katselin tähtien tuietta ja revontulien liekehtimistä talvisella taivaalla . . . tai kuuntelin yöllä itsekseni sirkan sivitystä kiukaan ja seinän välissä, kun koko muu maailma

nukkui ja pakkanen vaan ohikulkiessaan saunan nurkkaa sauvallaan kopasi.

Miehistyin ja vartuin ja minut ajettiin ulos maailmalle, sen kylmissä viimoissa värisemään. Enkä minä silloin mitään niin ikävöiden kaivannut kuin kotoista kylyäni. Ja kun tieni minut milloin toivat kotikylääni takaisin, niin kylyä kysyivätkin silmäni ensiksi. Eikä ollut koti kodille ennen, kuin sihahti kiukaan kiville vesi, otettuna notkon lähteestä, jonka reunalla hajuheiniä kasvoi, ja ennenkuin uupuneita jäseniäni hautoivat koivikosta taitetut tuoksuvat lehvät.

Silloin vasta tuntui oikein siltä kuin olisivat mieron tahrat peseytyneet kokonaan pois sekä ruumiista että sielusta. Ja raukean suloisiin unelmiin vaipuneena istuin minä syntymäsaunani nurkakahirren nenässä ja annoin kesä-öisen ilman hengen itseäni jäähdytellen hyväillä ja tuudittaa mieltäni aatteettomasti harhaileviin unelmiin, edessäni pelto ja niitty ja tyyni järvi ja sen takainen hiljainen ranta.

Se vanha rakas saunani . . .

Kun muu maailma minut kerran vieroo luotaan, niin vetäydyn minä sinne verkko-ukkona elämään vanhuuteni viimeisiä aikoja.

ONNELANI

Korkean vaaran päivän puoleisella rinteellä on se talo, missä minä elelen. Sen nimi on Onnela ja minä olen sen vasta löytänyt ja aivan sattumalta.

Olin kulkenut yksitoikkoista, ikävää ja pölyistä maantietä. Muutamasta paikasta erkani soman näköinen metsäpolku ja minä poikkesin sitä umpimähkään kulkemaan, tietämättä, minnekkä se veisi.

Se kulki soita, kankaita ja korpia. Kerran tuli joki eteen ja toisen kerran järvi. Toisen poikki kaalasin, toisen yli kuljin venheellä, jonka löysin rannalta. Eksyinkin minä kerran ja makasin metsässä yötä, mutta löysin taas tieni ja kuljin ja kuljin.

Eräällä aholla tuli tyttö vastaan. Hän oli kerppuja taittamassa ja minä kysyin häneltä: »Mistäs olet?» — »Tuolt' olen Onnelasta,» vastasi hän.

— »Onko sinne pitkä matka?» — »Tuoss' on vähän päässä vaaran rinteellä.» — »Saanko lähteä kanssasi?» — »Tule vaan jos tahdot.»

Hän otti vielä toisen puolen taakastanikin ja niin menimme me yhdessä Onnelaan. Hän tunsu joka käänteessä, hän kulki reippaasti ja varmasti ja osasi oijustaakin. Ahojen poikki, halmeiden halki, läpi lehtojen ja pitkin iloisia karjan polkuja kuivassa petäjikössä . . . Riihen editse, pellonpiennarta, ohi kaivon ja aitan ympäri pihaan . . .

Hänen isänsä oli rappusilla vastassa. — »Saisiko olla yötä talossa?» — »Onhan niitä ollut Onnelassa ennenkin,» vastasi hän. Hän oli rauhallinen, tyyni, ja vakava mies. Ja hänen emäntänsä oli ystävällinen ja herttainen, ja lapset olivat sinisilmäisiä, valkotukkaisia ja viattomia kuin enkelit.

Olin väsynyt matkani vaivoista, matkani, joka oli kestänyt niin kauvan. Tyttö teki minulle tilan aittaansa, siellä oli hiljaista, viileää ja seinäseppä nakutti seinän raossa. Minä nukuin niinkuin olisin nukkunut pois kaikesta menneisyydestäni ja niinkuin olisin saanut herätä uuteen elämään.

Ja siihen minä heräsin. Aamulla oli kirkas kesäpaiste ja tämä talo on etelän puoliselällä päivän rinteellä. Istahdin rappusille ja katselin ympärilläni. Siinä on ruohoinen puhdas pihamaa.

Ja vastapäätä on vaara yhtä korkea kuin tämäkin. Siellä on taloja peltojensa keskessä, vihertäviä halmeita, lehtoja niiden välissä ja kaikkialla suitsuaa kaskia, joista savu nousee suorana ilmaan.

Minusta tuntui tässä niin hyvältä olla ja minä jäin tänne. Ne antoivat minulle kammarin asuakseni, jonka seinät ovat valkeiksi piilutut ja tuomen oksia pistetty rakoihin. Vanha kello kävelee verkalleen seinällä ja lyö hitaasti ja kumeasti. Ikkunan alla on ruispelto ja pellon yläpuolella mäki.

Minä nousen usein aamulla sinne kävelemään. Jyrkkä polku vie sen selälle ja siellä on suuri huoneenkorkuinen kivi, josta näkyy vaara vaaran takaa, jonne etäisten pitäjän kirkkojen ikkunat kuin tulesa palaen kimmeltävät, jonne syvät lammitkin metsän sisästä tuikkavat ja leveänä hymyilynä aukenevat isot ulapat. Raitis ilma kantaa tänne käen kukunnan toisilta kukkuloilta ja puhelevain lasten ääniä kuuluu jostain rinteeltä, jossa ne ovat marjassa.

Kun laskeudun alas, on joukko jo aamiaisella. Istuskelen heidän seurassaan, lähden heidän mukanaan heidän töihinsä, käyn kasken hakkuussa, lehdeksessä, niityllä ja haeskelen pikkupoikain apuna hevosta sydänmaalta. Iltasilla kylvemme yhdessä ja juttelemme, pirtissä kuivavien piennarheinien päällä lepäillen, tämän maailman menosta

ja ihmisten erilaisista riennoista. Tai menemme kauniina öinä nuotalle, soudamme etäisiin selkäsaariin ja vietämme yösydäntä kalasaunoissa, joiden edessä järven laine loiskii ja takana humisee saaren tuuhea kuusikko.

Mutta sunnuntai-aamuina soutaa meitä koko kylän väki suurella venheellä kirkolle, jossa ei minua kukaan tunne ja jossa kirkonmäellä verkalleen käyskentelen tai istuskelen venheiden luona ranta-äyräällä, jonne kuuluu vaan virren veisuu ja urkujen himmeä soitto.

Minä olen tyytyväinen ja onnellinen. Se tyttö, joka toi minut tänne, on oma ystäväni. Kun muut nukkuvat, hiipii hän luokseni ja käy hellästi kaulaani; ja kun hän on poissa, ajattelen minä häntä avosilmin uneksien. Minussa kumpuilee hiljainen, tyyni elämän ilo. En tunne vanhenevani, ei pelota kuolema, ja kun näköpiirillä on varmat rajansa, ei ahdistaa äärettömyys eikä kiihoita kilpailu. Sillä minä tiedän, mitä on takanani niillä taipailla, joita olen tullut, ja tiedän, että taivaan rannan tuolla puolen ei ole sen enempi kuin täälläkään. Ja sentähden tahdon minä elellä ikäni kaiken täällä omassa Onnelassani.

Sisällys.

	Sivu.
Kevätkylmät	5.
„Äitien muistoksi“	11.
Joulu	25.
Kevät ja kesä	33.
Syysmyrsky	41.
Kesäinen unelma	47.
Sasu Punanen	67.
Aave	79.
Rakkauden kirje	87.
Ruokarouva	111.
Helsinkiin	123.
Vastamyrkky	129.
Vanha nuorimies	135.
Mennyttä kalua	147.
„Oi, jos oisin virkamies“	169.
Vanha muisto	179.
Salaperäinen tarina	187.
Eräs urotyö	197.
„Hätäkärsivien hyväksi“	207.
Taiteilija, joka oli maalannut paljaan naisen	217.
Hyppäys toiseen maailmaan	231.
Kotoinen kylyni	245.
Onnelani	251.

Oikaisu:

Sivu 56, 5 rivi alhaalta on: varmasti, lue: varovasti.

